

ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่6

นางสาวเววณี ชัยเซาวรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF A KNOWLEDGE ENHANCEMENT PROGRAM ON SUFFICIENCY ECONOMY IN DAILY
LIFE BASED ON SERVICE LEARNING APPROACH EMPHASIZING SUFFICIENCY-CONSUMING
CULTURE ON LEARNING ACHEIVEMENT OF GRADE SIX STUDENTS

Miss Rewanee Chaichaowarat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Elementary Education
Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

โดย

นางสาวเรณีย์ ชัยเชาวรัตน์

สาขาวิชา

ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

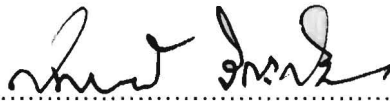
รองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

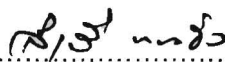

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

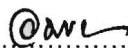
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.อมรรัตน์ วัฒนาวรร)

เจวณี ชัยเชาวรัตน์: ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. (EFFECTS OF A KNOWLEDGE ENHANCEMENT PROGRAM ON SUFFICIENCY ECONOMY IN DAILY LIFE BASED ON SERVICE LEARNING APPROACH EMPHASIZING SUFFICIENCY-CONSUMING CULTURE ON LEARNING ACHEIVEMENT OF GRADE SIX STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร. ลำลี ทองธิว, 199 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง 3) ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม และ 4) การปรับปรุงโปรแกรม

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยยาง ชุมชนชัยพร อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง 3) แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และ 4) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t (t-test) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองโปรแกรมรวม 8 สัปดาห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. หลังการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าเกณฑ์การประเมินคือ ร้อยละ 60

3. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยโปรแกรม อยู่ในระดับ 3 คือ นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางกรบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

สาขาวิชา ประถมศึกษา

ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อ อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

199

อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

4983741027: MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEYWORDS: PROGRAM/ SUFFICIENCY ECONOMY IN DAILY LIFE / SUFFICIENCY - CONSUMING CULTURE

REWANEE CHAICHAOWARAT: EFFECTS OF A KNOWLEDGE ENHANCEMENT PROGRAM ON SUFFICIENCY ECONOMY IN DAILY LIFE BASED ON SERVICE LEARNING APPROACH EMPHASIZING SUFFICIENCY-CONSUMING CULTURE ON LEARNING ACHIEVEMENT OF GRADE SIX STUDENTS. ADVISOR: ASSOC. PROF. SUMLEE THONGTHEW, Ph.D., 199 pp.

This research aims to study the effects of a knowledge enhancement program on sufficiency economy in daily life base on service learning approach emphasizing sufficiency - consuming culture on learning achievement; knowledge of sufficiency economy and consuming behaviors of grade six students. This research involved 4 stages: 1) basic data study; 2) a development of a program to enhancing on sufficiency economy in daily life base on service learning approach emphasizing sufficiency - consuming culture; 3) program trial; and 4) program modification.

The Sample group was the 33 students of grade six in Ban Hua Yang school, Chaiwan district, Udonthani province, academic year 2008, using a basic sufficiency economy knowledge test, a recording form on sufficiency consuming behaviors, an interview form concerning consuming behaviors and an observation recording form on consuming behaviors. The data was analyzed through percentages, arithmetic mean, standard deviation and t-test values. The duration during the experimental program was 8 weeks.

The results were as follows:

1. The students' post-test arithmetic mean scores in basic sufficiency economy knowledge were higher than the pre-test arithmetic mean scores at the .05 level of significance.
2. After using the program, the students' arithmetic mean score in basic sufficiency economy knowledge were higher than the criterion of the program which were 60%.
3. After using the program, the students' arithmetic mean scores in sufficiency – consuming behaviors were higher than before using program at the .05 level of significance.
4. The students' sufficiency – consuming behaviors were at the level 3: students behaved according to sufficiency – consuming guidelines appropriately.

Department: Curriculum, Instruction, and Educational Technology. Student' s Signature: *Rewanee Chai*

Field of Study: Elementary Education

Advisor' s Signature: *Sumlee Thong*

Academic Year: 2008

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์เล่มนี้เกิดจากความเมตตาและความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว อาจารย์ที่ปรี ภาควิชาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอขอบคุณ ท่านอาจารย์ ด้วยความเคารพอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ ที่ท่านกรุณาให้แนวความคิด คำปรึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนช่วยให้โอกาสผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการคิด กระบวนการทำงาน รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดเวลา

ผู้วิจัยขอกราบขอขอบคุณคุณคณาจารย์สาขาวิชาประถมศึกษาทุกท่านที่ร่วมพิจารณา โครงร่างวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ ประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์ ดร.อมรรัตน์ วัฒนานทร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ กรุณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความ ถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอกราบขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ รอง ศาสตราจารย์ กิตติพงษ์ เทียนตระกูลและคุณประทีป อยู่เจริญที่ได้สละเวลาในการตรวจพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัยจนมี ความถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนบ้านห้วยยาง รวมทั้งผู้ใหญ่เกียรติศักดิ์ ชันดี ผู้ใหญ่บ้านชัยพร สมาชิกกลุ่มอาชีพและสมาชิกในชุมชนบ้านชัยพรทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบใจนักเรียนโรงเรียนบ้าน ห้วยยาง ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

และขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ โดยเฉพาะคุณ ชุติพร ผมพันธ์ ที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี ถามไถ่ ความคับหน้า และเป็นกำลังใจ ตลอดจนคอยช่วยเหลืออย่างเป็นกัลยาณมิตรจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เสร็จสมบูรณ์

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี โดยเฉพาะ คุณพ่อ และคุณแม่ ผู้มีพระคุณสูงสุดในชีวิต และเป็นผู้ที่คอยส่งเสริมและเป็น กำลังใจในการทำกิจกรรมต่างๆ แก่ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้ ในวันนี้ ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ ใน แนวทางที่ตั้งใจ

คุณค่าอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณบิดามารดาและครู อาจารย์ ด้วยความเคารพและรักยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
วิธีดำเนินการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ตอนที่ 1 แนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	17
ตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม.....	27
ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้.....	37
ตอนที่ 4 โปรแกรมการสอน.....	46
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	63
ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความ เข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6.....	65
ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	

เน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6	76
ชั้นที่ 4 การปรับปรุง โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความ เข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถม ศึกษาปีที่ 6.....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
ส่วนที่ 1 โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรม การบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.....	83
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	109
สรุปผลการวิจัย.....	112
อภิปรายผลการวิจัย.....	113
ข้อเสนอแนะ.....	120
รายการอ้างอิง.....	123
ภาคผนวก.....	132
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	133
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	135
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้.....	164
ภาคผนวก ง สถิติที่ใช้ในการวิจัยและตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล	193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	199

สารบัญญัตินี้

ตาราง		หน้า
1	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม.....	70
2	โครงสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	71
3	น้ำหนักคะแนนในการประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง.....	74
4	ร้อยละ ความถี่ของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	96
5	การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	97
6	การทดสอบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกับเกณฑ์การประเมินร้อยละ 60.....	98
7	ค่าเฉลี่ยของคะแนนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อน ระหว่างและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	99
8	ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง.....	101
9	ผลการประเมินพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์นักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	101
10	ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	102
11	ผลการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	104
12	การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม.....	105
13	ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพ.....	106

ตาราง

หน้า

14	ค่าระดับความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) รายข้อของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง.....	197
----	---	-----

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.....	66
2 โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลัก การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบ พอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.....	67
3 สรุปเครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัย.....	78
4 โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.....	80

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2539 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยมีผลกระทบต่อประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศ โดยวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่เป็นเพียงวิกฤติที่เกิดจากความอ่อนแอของระบบการเงินซึ่งนำไปสู่สถานะเศรษฐกิจถดถอย แต่อันที่จริงปัญหามีรากลึกเนื่องมาจากแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วง 40 ปี ที่ผ่านมา

ในช่วงเกือบสี่ทศวรรษที่ผ่านมา โครงสร้างเศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนแปลงไปในระดับพื้นฐานจากเศรษฐกิจการเกษตร มาเป็นเศรษฐกิจที่ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนในผลผลิตมวลรวมเป็นใหญ่ เกือบสามเท่าของภาคเกษตรกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงนี้มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการนำทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาผสมกับแรงงานและทรัพยากรในประเทศไทย และเมื่อได้ผลผลิตแล้วก็ส่งไปขายในต่างประเทศโดยอาศัยความสามารถด้านการตลาดของต่างชาติ (อัมมาร สยามวาลา, 2544) และจากข้อมูลสถิติที่มีอยู่เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจไทยได้แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในภาพรวม ซึ่งเป็นตัวเลขเฉลี่ยและการขยายตัวมีลักษณะที่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในบางสาขาธุรกิจมิได้กระจายอย่างทั่วถึงในทุกสาขา ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสร้างรายได้และความมั่งคั่งให้แก่กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่เศรษฐกิจชนบทกลับประสบภาวะชะงักงันเพราะตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบทั้งในเชิงเทคโนโลยีการผลิตและในเชิงการตลาดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่แผ่อิทธิพลครอบคลุมไปทั่วประเทศ ราษฎรในพื้นที่ชนบทต้องสูญเสียสมดุลทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากรายได้ที่ถดถอย ขณะที่การดำรงและดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ทำให้มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น หนี้สินพอกพูนขึ้นเป็นลำดับ การขยายตัวของเศรษฐกิจในลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาการขาดสมดุลและการขาดเสถียรภาพเนื่องจากประเทศไทยมีข้อจำกัดในการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ อันได้แก่การพึ่งตนเองเกือบไม่ได้เลยทางเทคโนโลยี (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ,2542) และการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญ ทุ่มขยายการผลิตไปในด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตรกรรม โดยมีได้คำนึงถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างไม่สมดุลและยั่งยืน (ณรงค์ โชควัฒนา, 2542) นอกจากนั้นในช่วงสี่ทศวรรษที่

ผ่านมา นับตั้งแต่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ไทยมีการพึ่งพาการค้าโลกมากขึ้นกว่าเท่าตัว ทำให้ความผันผวนของราคาและปริมาณการผลิตของสินค้าในโลก ความผันผวนของอัตราการแลกเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของระเบียบการค้าโลก ตลอดจนความผันผวนของระบบเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจล้วนแต่สามารถส่งผลกระทบต่อผ่านมาสู่ระบบเศรษฐกิจไทยได้โดยง่าย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ ขณะที่ประเทศไทยต้องพึ่งพาน้ำมันจากต่างประเทศ และราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้น ทำให้กองทุนของรัฐบาลติดลบหลายหมื่นล้านบาท ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ค่าครองชีพก็สูงขึ้นตามไปด้วย เกิดปัญหาหนี้เสียตามมา โดยรัฐบาลที่ผ่านมาได้ละเลยมาตรการและนโยบายสำคัญๆ ที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งให้พื้นฐานของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การศึกษา การพัฒนาคน หรือการพัฒนาเทคโนโลยีก็ตาม ทำให้การพัฒนาชนบทที่ทางการได้ทุ่มเทงบประมาณจำนวนนับแสนล้านบาทลงไปอย่างต่อเนื่อง พร้อมด้วยความช่วยเหลือและการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดความสมดุลทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทได้ ต่อมารัฐบาลได้มีความคิดที่จะผลักดันธุรกิจ เอกชนขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมและธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรลงไปในพื้นที่ชนบท โดยแนวคิดและนโยบายการพัฒนาประเทศที่สนับสนุนการแผ่ขยายของอิทธิพลทางธุรกิจเข้าสู่พื้นที่ชนบทโดยอ้างว่าเป็นการกระจายรายได้และการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นการสร้างงานให้ชาวชนบทนั้น ได้มีส่วนสำคัญในการทำลายวัฒนธรรมเศรษฐกิจพื้นฐานของประชาชนคนไทยซึ่งเคยยึดมั่นอยู่กับการพึ่งตนเองและความเป็นไทในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ เมื่อได้ทำลายภาวะสมดุลทางเศรษฐกิจของประชาชนชาวชนบทลงแล้วก็ได้เปลี่ยนสถานภาพของชาวชนบทจากเกษตรกรอิสระที่ทำมาหากินบนแผ่นดินของตนเอง เป็นลูกจ้างหรือแรงงานในกิจการธุรกิจ หรือในบางกรณีก็ผูกพันด้วยข้อตกลงต่างๆ ระหว่างเกษตรกรกับธุรกิจขนาดใหญ่ซึ่งผลประโยชน์สำคัญจะตกอยู่กับธุรกิจเหล่านั้น โดยที่ชาวชนบทแต่ละรายและแต่ละครอบครัวไม่อยู่ในฐานะที่จะต่อรองกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนถดถอยลงเป็นลำดับ ดังนั้นจึงปรากฏว่ายิ่งรัฐบาลได้ทุ่มเทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปมากเพียงใด แทนที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะหลุดพ้นจากความยากจน โดยมีรายได้และมาตรฐานการครองชีพใกล้เคียงกับประเทศที่พัฒนาแล้ว กลับปรากฏว่าได้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมาใหม่ คือ ปัญหาความยากไร้ ซึ่งค่อยๆ ทวีความรุนแรงขึ้นและแผ่ขยายออกไปทั่วประเทศ ทั้งในสังคมเมืองและในสังคมชนบท ซึ่งปัญหาความยากไร้ดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น การเคลื่อนย้ายชาวชนบทไปแสวงหางานทำในเมืองจำนวนนับล้านคน ชุมชนแออัด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของคุณภาพชีวิตและศีลธรรม ตลอดจนปัญหาอื่นๆ เช่น อาชญากรรม โสเภณี แรงงานเด็ก ฯลฯ รวมทั้งการมีหนี้สินและการสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำใน

รายได้และฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลในกลุ่ มาอาชีพต่างๆ ได้ทวีขึ้น (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ , 2542)

ความล้มเหลวของนโยบายพัฒนาชนบทของทางการ มีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการมองข้ามสังคมน้อยหนึ่ที่ว่า ราษฎรไทยในชนบทซึ่งตกอยู่ในภาวะความยากไร้มานานปี เป็นเพียงปัจเจกบุคคลและครอบครัวที่ปราศจากความสามารถที่จะยืนอ ยู่บนขาของตนเองในภารกิจการฟื้นฟูสมดุทางเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เพราะขาดเทคโนโลยี ทุนทรัพย์ ประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเศรษฐกิจและธุรกิจในโลกสมัยใหม่ เมื่อปัจเจกบุคคลยืนอยู่บนขาของตัวเองไม่ได้ ความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากทางการก็ไร้ผล (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2549)

แนวทางการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมดังเช่นที่เกิดขึ้นนั้น ประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ จะต้องยึดถือการแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วยการยืนอยู่บนขาตัวเอง ฟังตนเองเป็นหลัก (อัมรินทร์ คอมนันตร์, 2543) ต้องเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาจากการพึ่งทุนและการค้าจากต่างชาติมาเน้นการพึ่งตนเอง หรือพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประเทศ โดยควรลดการพึ่งพาต่างชาติ เพื่อลดการเสียเปรียบ การถูกรวบงำจากต่างชาติ และลดความเสียหายจากความผันผวนและวิกฤติเศรษฐกิจทุนนิยมโลก (วิทยากร เชียงภู ๑, 2542) การแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นจึงจำเป็นต้องดำรงชีวิตอย่างประคองตัวให้ได้ก่อน เพื่อจะได้ลุกขึ้นยืนด้วยลำแข้งของตนเองได้ต่อไป ซึ่งเป็นวิธีการแบบที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่า เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficient Economy) เพื่อให้รอดพ้นจากภัยทางเศรษฐกิจอย่างปลอดภัย

ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม พ.ศ.2540 ที่ว่า

“...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป ...เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติทั้งระบบเศรษฐกิจ เพียงหนึ่งในสี่ ก็น่าจะเพียงพอในขั้นแรกนี้”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ได้พยายามนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดแผนดังกล่าว แต่เนื่องจากความเข้าใจในความหมายของปรัชญาดังกล่าวที่มีความลึกซึ้งยังไม่เป็นที่เข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างกว้างขวาง กอปรกับรัฐบาลที่ผ่านมาก็ได้มีความพยายามที่จะนำแผนดังกล่าวมาใช้เป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง นโยบายที่เน้นการเข้าถึงแหล่งทุนเป็นสำคัญกลับมีผลในการทำลายความสามารถในการพึ่งตนเองอันเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง หรือนโยบาย

กระตุ้นเศรษฐกิจโดยการเน้นการเพิ่มอำนาจการใช้จ่ายของประชาชนโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางลบในระยะยาว นโยบายเช่นนี้ย่อมสวนทางกับเศรษฐกิจพอเพียง (อภิรักษ์ พันธเสน , 2550) และถึงแม้ว่า การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จะมุ่งเน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของคนทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับประเทศเพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แต่จากการพัฒนาที่เน้นให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าในสภาพความเป็นจริงคนไทยยังอยู่ท่ามกลางกระแสของการบริโภคนิยมกันอยู่ โดยการบริโภคนิยมจะเป็นอิสระเชิงสัมพัทธ์กับการผลิตและการบริโภคและเป็นไปได้ที่การบริโภคจะลดลงหรือการผลิตจะหดตัว แต่บริโภคนิยมไม่จำเป็นต้องลดลงตามไปด้วย การบริโภคนิยมเป็นการบริโภคเพื่อวัฒนธรรม บริโภคสัญลักษณ์ของมัน เช่น ซื้อรถไม่ใช่เพราะมันเป็นรถแต่ซื้อเพราะมันเป็นยี่ห้อเบนซ์หรือวอลโว่ (เกษียร เตชะพีระ, 2540) ยิ่งไปกว่านั้นกระแสโลกาภิวัตน์ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงฐานชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน เปลี่ยนแปลงความคิด เปลี่ยนค่านิยมจากเดิมโดยผ่านกลไกตลาด สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือของโลกาภิวัตน์ ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมีค่านิยมคล้อยตามกระแสการบริโภค ฟังพาดภายนอก บริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นต่อชีวิต และการใช้สินค้าที่มีการโฆษณาทางสื่อทีวี วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ที่มีการตอกย้ำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คนในชุมชนถูกครอบงำ ด้วยการบริโภคสมัยใหม่ละเลยวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ ทำเพื่อพออยู่พอกิน แต่เปลี่ยนมาเป็น การทำมาหากินเพื่อให้ได้บริโภคเลียนแบบกันในสังคมซึ่งเป็นการทำลายฐานชีวิต เมื่อพฤติกรรมกรบริโภคถูกครอบงำจากโลกภายนอก เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ คล้อยตาม ผลิตเพื่อขาย ซื้ออาหารจากภายนอก บริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่าทางอาหารหรือการบริโภคอาหารมีพิษ จากการโฆษณาชวนเชื่อ (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2545) และยิ่งเด็กในสมัยนี้ที่เกิดและเติบโตมากับการโฆษณาชวนเชื่อซึ่งสื่อโฆษณาส่งเสริมให้คนบริโภคสินค้าที่ผลิตจากโรงงาน แทนสินค้าที่ผลิตจากครัวเรือน จึงเป็นการสร้างพฤติกรรมผู้บริโภคยุคปัจจุบันให้สอดคล้องกับการผลิตขนาดใหญ่ โดยเมื่อติดตามชมอย่างต่อเนื่อง จะเป็นการฝังข้อมูลเหล่านี้ลงในสมองอย่างไม่รู้ตัว และจะนำไปสู่ลัทธิบริโภคนิยมโดยสมบูรณ์ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง การเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงทำให้คนในสังคมไทยยังใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (กัลยา กนกกุลศลพงศ์, 2547)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) จึงได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความสุขของประชาชนมากกว่ารายได้หรือวัตถุเป็นหลักมาเป็นปรัชญาในการทำแผนดังกล่าว โดยกำหนดเป้าประสงค์การพัฒนาที่มุ่งสู่สังคมที่

อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักป รัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้และภูมิคุ้มกัน และการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ โดยการเสริมสร้างทุนเพื่อการพัฒนาประเทศทั้ง 3 ด้าน คือ ทุนเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

นอกจากนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนที่เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับ บเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นหนึ่งในสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส 3.1(หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544) กำหนดไว้ว่า

“เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ”

โดยจะพบว่าองค์ความรู้หลัก คือเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและค ู่มค่าซึ่งก็คือ แรงงาน สติปัญญา ภูมิปัญญา เวลา ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว/ชุมชน และสิ่งของที่ม ีทั้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งมวล เพื่อ “การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ” องค์ความรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตรจึงสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง (ปรียานุช พิบูลสรวุฑ, 2550)

แม้ว่าในปัจจุบันประชาชนทั่วไปจะรู้จักและเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ผ่านการนำเสนอการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่างๆ ทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและการดำเนินชีวิตในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนซึ่งเป็นผลจากความพยายามริเริ่มสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของหลายหน่วยงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการสานต่อทางความคิด การมีความรู้ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง และสร้างการยอมรับและเห็นประโยชน์ของการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยในระดับของชุมชน ชนชนบทนั้นได้มีการสนับสนุนให้นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย ในรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่ วิสาหกิจชุมชน และสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีการผลิตเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน และรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (นิตีเยียวศรีวงศ์, 2543) แต่ทว่าประชาชนโดยทั่วไปรวมทั้งนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เกิดความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ดังที่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) ได้กล่าวไว้ว่า

“หลายท่านเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องของเกษตรกรเท่านั้น
 ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต
 สำหรับทุกคน ไม่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นเกษตรกรหรือคนชนบทเท่านั้น”

ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตและกำลังสำคัญที่จะทำ
 ให้ชุมชนเข้มแข็ง มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง
 แท้จริงจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และเนื่องจากการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่อง
 เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันนั้นมีเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ
 พอเพียงในชีวิตประจำวันซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมการบริโภคของคนในชุมชน
 และคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมหรือ
 หลักสูตรที่ได้สร้างขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องเกิดขึ้นภายในชุมชนและใช้ชุมชนเป็น
 สถานที่ในการเรียนรู้ (สำลี ทองจิ๋ว , 2545) เนื่องจากชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่า ทำให้
 เยาวชนได้รู้จักการใช้ชีวิตในสังคม และการเรียนรู้ทักษะการมีส่วนร่วมที่สำคัญ รู้จักใช้ชุมชนเป็น
 แหล่งการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ที่ต้องการ

การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจึงสอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าวเนื่องจากการเรียนรู้
 ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการสะท้อนความเชื่อที่ว่า การศึกษาต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มี
 จุดมุ่งหมาย (ชวลา เวชยันต์ , 2544) สอดคล้องกับแนวคิดตามแนวปรัชญาพิพัฒนนิยม หรือ
 ปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ หรือได้รับประสบการณ์จริง
 ของ Dewey เป็นการดำเนินการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมี
 ประสบการณ์ในการรับใช้สังคม นำความรู้ในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ ซึ่งหลักสำคัญของการเรียนรู้
 ด้วยการรับใช้สังคม คือ การที่นักเรียนและชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ เท่ากัน ไม่ใช่
 เกิดประโยชน์เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (ทิสนา เขมมณี, 2545) รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่
 ผู้เรียนด้วยการประยุกต์ หรือออกแบบให้นำเนื้อหาของบทเรียนมาจัดโครงการที่เชื่อมโยงปัญหาใน
 ชุมชนเข้ามาสู่บทเรียน และในบางโอกาสอาจเป็นการนำนักเรียนออกไปทำกิจกรรมในชุมชน โดย
 ถือว่ากิจกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในหลักสูตร (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ , 2544) โดยใน
 ต่างประเทศมีการนำแนวคิดเรื่องการเรียนรู้และการทำกิจกรรมควบคู่กันมาใช้ในระบบการศึกษา
 ของประเทศตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูง ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในด้านวิชาการที่มีอยู่
 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้เนื้อหาวิชาการเสริมการทำกิจกรรมให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น และ
 สามารถก่อประโยชน์ให้กับสังคมได้ โดยอาจจัดให้เป็นกิจกรรมบริการชุมชน กิจกรรมอาสาสมัคร
 มีการเชื่อมโยงประสบการณ์การบริการ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้นักเรียนโดยตรง และให้
 ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและกำหนดให้มี
 กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับหลักสูตรหลักอีกด้วย ซึ่งกิจกรรมใน

ลักษณะนี้เรียกว่า การเรียนรู้ด้วย การรับใช้สังคม (Service Learning) และในประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะยังไม่มี การนำ การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มา กำหนด เป็น นโยบาย ระดับชาติ แต่ระบบ การศึกษาไทยก็ได้ให้ความสำคัญแก่ เรื่อง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในหลายรูปแบบ ทั้งใน ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมลูกเสือยุวกาชาด ซึ่ง จัดเป็นกิจกรรมหลักสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมความดีงาม และจิตสำนึกของการบำเพ็ญตนให้ เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ อาจจัด ในรูปของกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมย่อยที่ ดำเนินการตามความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน สำหรับระดับอุดมศึกษาจะปรากฏอยู่ในงาน กิจกรรมนิสิตนักศึกษา ซึ่งจัดเป็นกิจกรรมในรูปแบบของชมรมหรือชุมนุม เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนา ชนบท เป็นต้น (นฤมล มณีงาม, 2547) และจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ขึ้น ตลอดจนส่งเสริมเจตคติ ทักษะคิดในด้านบวกให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

และการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมยังเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตราที่ 6 ซึ่งกล่าวไว้ว่า “การ จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข” ในมาตรา 24 ข้อ 2 ได้ระบุถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ว่า “ต้องฝึกทักษะ กระบวนการ คิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ” ข้อ 3 ได้ระบุถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ว่า “ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิด การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” และข้อ 6 ได้ระบุถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ว่า “การจัดการเรียนรู้เกิดได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุก ฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ” และในมาตรา 27 ซึ่งกล่าวไว้ในวรรคสองว่า “ให้ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ใน วรรคหนึ่งในส่วนที่ เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

นอกจากนี้จากการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน ซึ่งพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่บริโภคสิ่งของที่ไม่ค่อยมีความจำเป็น สิ่งของฟุ่มเฟือยและการ เสี่ยงโชค เช่น ขนมแถมของเล่น ไฟฟาร์ทูณ และสลากชิงโชค ซึ่งหาซื้อ ได้จากร้านขายของหน้า โรงเรียน ส่วนในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ใหญ่ พบว่ากิจกรรมที่เด็กในชุมชนนิยมเข้าร่วมมัก เป็นกิจกรรมในชุมชนที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลพิเศษ เช่น งานบุญปีใหม่ สงกรานต์ และบุญบั้งไฟ แต่ เด็กๆ ในชุมชนจะไม่นิยมเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับ

ผู้ใหญ่ในชุมชนที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของกลุ่มอาชีพในชุมชน รู้จักประหยัดอดออม เลือกรับบริโภคและใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุมีผล ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ใหญ่ในกลุ่มอาชีพที่ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

จากเหตุผลดังกล่าวการจัดการเรียนการสอนตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงได้ อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่ตอบสนองกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาผลของโปรแกรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและมีพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง คือ การบริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล รวมทั้งบริโภคหรือใช้จ่ายสิ่งของและผลผลิตที่ผลิตได้เองหรือผลิตได้ในชุมชน หรือซ่อมแซม ดัดแปลง ปรับปรุงเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินซื้อสิ่งของ ช่วยให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อ ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
2. พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

สมมติฐานของการวิจัย

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ชวาลา เวชยันต์ (2544) ทำการศึกษาการณศึกษาการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 100 คน พบว่า การเรียนด้วย

แบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการเรียนรู้

นฤมล มณีงาม (2547) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 6 จำนวน 20 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ผ่านโปรแกรมร้อยละ 90 มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานในระดับการมีปฏิริยาแบบตอบโต้อย่างใช้วิจารณญาณ และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับวิธีประหยัดพลังงาน และค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมประหยัดพลังงานสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และนักเรียนยังสามารถให้เหตุผลเชื่อมโยงการปฏิบัติในการประหยัดพลังงานกับผลกระทบต่อสังคม โดยคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรมและสังคม

เทพวณิ วินิจำจร (2548) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ เพื่อปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยใช้แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดพฤติกรรม รวมทั้งแบบบันทึกการเรียนรู้ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจ คะแนนเจตคติและคะแนนพฤติกรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม รวมทั้งสามารถบอกและแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงค่านิยมทั้ง 4 เรื่องได้

สหทัย พลบัณฑิ (2548) ทำการศึกษาเรื่องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและ ไม่มีส่วนร่วมในชุมชนชนบท 3 แห่ง ในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประการ คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม อันเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนาคน โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ และแนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาชุมชน ให้มีการ

ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว และเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดเกณฑ์ในการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ หรือ NT ไว้ที่ร้อยละ 30 คือ นักเรียนที่ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมินต้องได้คะแนนในแต่ละวิชาไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และผู้วิจัยเห็นว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนั้นนอกจากจะ มีการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างต่อเนื่องแล้วยังสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน อีกทั้งนักเรียนยังได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้นหลังจากได้รับการ การเรียนการสอนตามโปรแกรม แล้วนักเรียนจึงน่าจะมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ซึ่งคิด เป็นสองเท่าจากเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ใน การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า

หลังจากได้รับการเรียนการสอนตามโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วนักเรียนจะ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้าน ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง ดังนี้

1. ด้านความรู้

นักเรียน จะมี คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนจะมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย (\bar{X}) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

2. ด้านพฤติกรรม

นักเรียนจะมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง เฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนจะมีพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงอยู่ในระดับ 2 ขึ้นไป คือ นักเรียนเริ่มปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีโครงการหรือกลุ่มอาชีพในชุมชนที่ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมให้นักเรียนได้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยยาง ชุมชนชัยพร อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี จำนวน 33 คน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่กำลังพัฒนาเป็นชุมชนแม่แบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีโครงการและความต้องการสอดคล้องกับงานวิจัยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ได้ และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกนักเรียนจากห้องเรียนเดียวกันทั้งหมดจำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 33 คน เนื่องจากในระดับประถมศึกษา นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 เป็นระดับชั้นที่สามารถเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากร ในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อกำหนดวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : รู้และเข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พ.ศ.2544 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบ เขตเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ดังกล่าว โดยมีเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

2.2 แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

การใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ

การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล

การใช้จ่ายสิ่งของที่ผลิตได้เองหรือผลิตได้ในชุมชน

การซ่อมแซม ดัดแปลงและปรับปรุงหรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องซื้อ

2.3 เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ได้แก่ โครงการ / กิจกรรม ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนกำลังดำเนินการอยู่

3. ระยะเวลา

ใช้ระยะเวลาในการทดลองโปรแกรมรวม 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ รวมทั้งสิ้น 32 คาบ คาบละ 50 นาที

4. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

4.1 ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

4.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในชีวิตประจำวัน ได้แก่

4.2.1 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.2 พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน หมายถึง 1) ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 2) แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง อันได้แก่ การจดบันทึกรายรับรายจ่าย การใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล การใช้จ่ายสิ่งของที่ผลิตได้ในชุมชน รวมทั้งการซ่อมแซม ดัดแปลงและปรับปรุงหรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องซื้อ และ 3) เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน หมายถึง คะแนนจากการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ด้านพฤติกรรม การบริโภคแบบพอเพียง โดยวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบบันทึกพฤติกรรม การบริโภคแบบพอเพียง แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรม การบริโภคแบบพอเพียง และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม การบริโภคแบบพอเพียง

การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกับโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนกำลังดำเนินการอยู่ บนพื้นฐานของสาระความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ที่เรียนรู้จากชั้นเรียน แล้วเกิดการ เรียนรู้ โดยการรับหรือนำประสบการณ์ใหม่จากการทำกิจกรรมหรือทำงานเพื่อประโยชน์ ของชุมชนและสังคมเข้ามาผนวกกับความรู้และประสบการณ์ ในห้องเรียน จนเกิดเป็นความรู้ความ เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ที่ชัดเจน บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรมส่งเสริม ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความ เข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง หมายถึง การมีพฤติกรรมในการบริโภคหรือการใช้จ่าย ในงบประมาณที่นักเรียนได้รับ การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าขนม ค่าอุปกรณ์การเรียน และการบริโภคหรือการใช้จ่ายสิ่งของและผลผลิตที่ผลิตได้ ในชุมชน โดยสามารถให้เหตุผลเชื่อมโยงพฤติกรรม การบริโภคแบบพอเพียงประกอบพฤติกรรม การบริโภคหรือการใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม

โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง หมายถึง แนวทางการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวัน และสามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นตามกระบวนการและขั้นตอนการสร้างโปรแกรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการศึกษาข้อมูล พื้นฐานของชุมชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน และศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรม รวมทั้งการ ประเมินผู้เรียนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโปรแกรม 2) ขั้นการสร้างโปรแกรม 3) ขั้น ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม ซึ่งมี 4 ขั้นตอนย่อย คือ 1) ขั้นกระตุ้น เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นและให้ ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

2) ชั้นเตรียมพร้อม ผู้เรียนจะทำการศึกษาชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน 3) ชั้นทดลองทำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามแผนที่ได้วางไว้ 4) ชั้นสะท้อนผล เป็นการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และ นำผลจากการประเมินโปรแกรมไปปรับปรุงแก้ไขในขั้นที่ 4) ชั้น การปรับปรุงโปรแกรมต่อไป ซึ่งโปรแกรมมีลักษณะเป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม จัดในช่วงนอกเวลาเรียนปกติ สัปดาห์ละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 32 คาบ เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง และ 3) เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ได้แก่ โครงการ / กิจกรรม ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีเอกสารและเครื่องมือที่ใช้ในโปรแกรม คือ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง 3) แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และ 4) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถคิดริเริ่ม คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีจิตสำนึกและมีความรับผิดชอบ ต่อชุมชนและท้องถิ่นของตน
2. เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงให้แก่เด็กนักเรียน รวมทั้งสมาชิกในชุมชน
3. เป็นแนวทางและแบบอย่างให้แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถนำ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และ ผลจากโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีจาก เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอ ออกเป็น 5 ตอน ซึ่งรายละเอียดของ สาระในแต่ละตอน มีดังนี้

1. แนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนและท้องถิ่น

2. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

ความหมายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

4. โปรแกรมการสอน

ความหมายของโปรแกรม

องค์ประกอบของโปรแกรม

การพัฒนาโปรแกรม

การประเมินผลโปรแกรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ตอนที่ 1 แนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าและแบ่งการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตน น ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิถีชีวิตแห่งความพอเพียงหรือทางสายกลางนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้ ตั้งแต่เมื่อ ปี พ.ศ.2517 ดังมีใจความตอนหนึ่งว่า

“ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้... ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรื่องอย่างยอ ด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ...ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกิน นี้ ได้ เราก็จะยอ ดยิ่งยวดได้ ประเทศต่างๆ ในโลกกำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวด ทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม...ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิด และมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้อื่นที่มีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่า พอควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่ง คุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญ ...ที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล”

พระราชดำรัส

เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

พุทธศักราช 2517

อย่างไรก็ตาม คำว่า “พอเพียง” ในความหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ได้ หมายความว่าถึงความสามารถในการพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากหมายรวมถึง ความพอเพียงที่เป็นทัศนคติต่อการดำเนินชีวิต คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การรู้จักดำเนินชีวิตในทางสายกลาง และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น ดังมีพระราชดำรัสว่า

“...พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า พอ ก็เพียงพอ เพียงนี้ ก็พอด้วยนั่นเอง

คนเรากล้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด – อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข

พอเพียงนี้ อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ

พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...

ทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ถ้าใครมีความคิดอย่างหนึ่ง และต้องการบังคับให้คนอื่นคิดอย่างเดียวกับตัว ซึ่งอาจจะเป็นความคิดที่ไม่ถูก ก็ไม่สมควรทำ ปฏิบัติอย่างนี้ก็ไม่ใช่การปฏิบัติอย่างพอเพียง ความพอเพียงในความคิด ก็คือ แสดงความคิดของตัวเองความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับที่เราพูด อันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข...

ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล”

พระราชดำรัส

เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

พุทธศักราช 2541

ในพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2541 ทรงอธิบายว่า คำว่าพอเพียงนั้น ไม่ได้หมายความว่าถึงความสามารถในการพึ่งตนเองในการพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากหมายรวมถึงความพอเพียงในทัศนคติต่อการดำรงชีวิตทั้งทางกาย วาจา ใจ การรู้จักประมาณตน การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การรู้จักเลือกทางสายกลาง และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

จากแนวพระราชดำรัสพระราชทานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทาง เศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการกลั่นกรองดังกล่าวมาเป็นแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศให้เกิดความพอเพียง มีใจความดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548) ได้กล่าวถึงหลักพิจารณาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. *กรอบแนวคิด* เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

หลักแนวคิดของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้าง

ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นต่อน

3. ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะสำคัญพร้อม ๆ กัน ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานว่า

“...คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่า

จะด้วยเหตุผลประการใด ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ...”

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

จะเห็นได้ว่า หลักพิจารณาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการดังกล่าว สอดคล้องกับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้นำมาประมวลเป็นหลักการของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง (อ้างถึงใน เอกสาร ประกอบการอภิปรายเรื่อง “ยุทธศาสตร์ชาติในสหัสวรรษใหม่: ด้านสังคมจิตวิทยา”, 2543) ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ความรู้สึกรู้จักคิด และการเรียนรู้ที่จำเป็น ได้แก่ ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ทุกขั้นตอน การเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้สำนึกคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและความรอบรู้ที่เหมาะสม และการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง

โดยเศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่ง ตนเอง สามารถมองได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

หนึ่ง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่พึ่งพาปัจจัยต่างๆที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

สอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ ที่สำคัญคือไม่หลงไหลไปกับกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด (สุนทร กุลวัฒนวงศ์, 2544)

1.2 การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้มุ่งเน้นแต่การทำเกษตรหรือการให้แนวคิดกับเกษตรกรเท่านั้นแต่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยหลักการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้อยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ต้องแยกแยะให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทยบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามุ่งที่การเพิ่มรายได้แต่ไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย แต่ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจเช่นนี้ต้องปรับทิศทางการพัฒนาใหม่ คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2544)

จากหลักการพึ่งตนเองโดยยึดทางสายกลางนั้น สุเมธ ตันติเวชกุล ยังได้กล่าวถึงหลักในการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543)

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง...”
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพเป็นหลักสำคัญ...”
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้อันอย่างรุนแรงดังอดีต ดังพระราชดำรัสว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดย ต้องชวนขวายเป็นหาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่มีความหมายชัดเจนว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...”

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลอีกจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละเอียดอ่อนต่องานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ดังนี้ “...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้่องงามสมบูรณ์ขึ้น...”

จากหลักการฟังตนเอง และการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น กล่าวได้ว่าการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลางนั่นเอง คือ การอยู่กินตามฐานะของตนเอง การไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และไม่แสวงหาในสิ่งที่เกินความพอดี

1.3 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอ ทั้งนี้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวมีคุณธรรมแฝงอยู่หลายประการ ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติตนตามคุณธรรมเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ดีดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และเมื่อดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้ย่อมเกิดความสันติสุขในชีวิต

ตัวอย่างของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ได้แก่ “การเกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานเพื่อให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรรายย่อยที่ประสบปัญหา เพื่อให้เกษตรกรเหล่านั้นสามารถประกอบอาชีพอย่างพอเพียง เพื่อให้พอเลี้ยงตนเองได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541)

จะเห็นได้จากหลักสำคัญในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เน้นการประกอบอาชีพในการเลี้ยงตนเองให้ได้ก่อน โดยสาระสำคัญในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น คือ การแบ่งพื้นที่ในการทำเกษตร ออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราการแบ่งพื้นที่ต่อส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง 30% สำหรับขุดสระน้ำเพื่อเก็บกักน้ำและเลี้ยงปลา

ส่วนที่สอง 30% สำหรับทำนาปลูกข้าว

ส่วนที่สาม 30% สำหรับทำสวน ปลูกผลไม้ พืชไร่ ผักสวนครัว สมุนไพร เพื่อใช้เป็นอาหาร และจำหน่ายหากมีเหลือ

ส่วนที่สี่ 10% สำหรับปลูกบ้านที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์

และจากแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541) ได้วิเคราะห์ว่า เป็นแนวทฤษฎีที่แตกต่างไปจากทฤษฎีอื่นๆ เพราะเป็นทฤษฎีที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและเน้นระบบความคิดที่เป็นจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพิงอิงกันของสิ่งทั้งหลาย ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นทฤษฎีที่สามารถใช้ในการดำรงชีพและดำรงชาติ เพราะมีลักษณะเป็นทฤษฎีแบบองค์รวม คือ มีลักษณะหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และปรัชญา การดำรงชีวิตด้วยจริยธรรม และจากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีใหม่ของทศนา เขมมณี (2546) ซึ่งมีแนวคิดหลักที่สำคัญ 7 ประการ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นนิสรภาพ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงาน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการได้รับความช่วยเหลือ
7. แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ในการใช้ทฤษฎี

เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาประมวลและพิจารณาร่วมกัน จะเห็นได้ว่า มีสาระสำคัญซึ่งเป็นกระบวนการที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตอยู่ 4 ประการ คือ

1. การพึ่งตนเอง คุณสมบัติประการแรกที่มีมนุษย์ทุกคนควรจะทำ คือ การพึ่งตนเอง ได้แก่ การไม่มุ่งที่จะพึ่งพาคนอื่น ก่อนที่จะลงมือพึ่งตนเอง หรือการรอคอยแต่จะให้ผู้อื่นมาช่วยโดยตนเองไม่ยอมทำอะไร การที่บุคคลจะพึ่งตนเองได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบในตนเอง หากขาดความรู้สึกรับผิดชอบแล้วก็จะขาดจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง บุคคลที่สามารถพึ่งตนเองจะมีชีวิตที่อิสระไม่ตกอยู่ในอำนาจหรือถูกบีบบังคับโดยผู้อื่น การพึ่งตนเองกับชีวิตที่เป็นนิสรภาพจึงเป็นของคู่กันโดยปริยาย

2. การทำงานและการแก้ปัญหา เมื่อบุคคลเกิดจิตสำนึก มีความรับผิดชอบในตนเองและพร้อมที่จะพึ่งตนเองแล้ว บุคคลนั้นก็จะต้องลงมือกระทำการอันจะช่วยให้ตนเองได้ในสิ่งที่ต้องการ การทำงานหรือการลงมือปฏิบัติจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในอันดับต่อมา บุคคลใดจะสามารถประกอบกิจการงานให้ประสบผลสำเร็จ จิตตามี่มุ่งหวังได้ จะต้องมีความขยัน อดทน ไม่ทอดทิ้ง สามารถที่จะต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนั้นยังจะต้องมีทักษะการ

บริหารจัดการกิจกรรมด้านต่างๆ ในชีวิตให้ประสบความสำเร็จ เมื่อบุคคลมีการลงมือปฏิบัติขยายไปสู่การรวมกลุ่ม และได้รับความร่วมมือจากชุมชนหรือคนอื่นมากขึ้น ผลประโยชน์ที่ได้รับก็จะเพิ่มพูนขึ้น

3. การแสวงหาความรู้และข้อมูล ในการทำงานใดๆ ให้ได้ผล การแสวงหาความรู้และข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการปฏิบัติโดยขาดความรู้ อาจทำให้เสียเวลาและทรัพยากรมาก และอาจไม่ประสบผลสำเร็จ การศึกษาความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงาน ไม่ว่าจะจากผู้รู้หรือแหล่งความรู้อื่นๆ จะช่วยให้การทำงานของบุคคลก้าวหน้าและได้ผลมากขึ้นหรือพูดง่าย ๆ ว่า ทฤษฎีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติ และในขณะเดียวกันการปฏิบัติก็ส่งผลทำให้ทฤษฎีหรือข้อความรู้ขยายตัวออกไป ดังนั้นการปฏิบัติตนและทฤษฎีหรือข้อความรู้จึงเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและส่งผลต่อกันเสมอ

4. การพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต เมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบที่จะพึงตนเองและลงมือทำงานโดยอาศัยความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ หากมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถที่จะศึกษาหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ การปฏิบัติก็จะบังเกิดผล บุคคลก็จะเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านคุณภาพชีวิตและคุณสมบัติส่วนตัว ผลที่เกิดจากการทำงานนอกจากจะสามารถนำไปใช้เลี้ยงชีวิตแล้ว บุคคลยังเกิดความชำนาญจากการลงมือกระทำและมีความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น ทั้งจากประสบการณ์การทำงาน และการศึกษาหาความรู้ขณะทำงาน ซึ่งจะเป็นปัจจัยช่วยให้บุคคลนั้นสามารถคิดและทำในสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นและดีขึ้น จึงกล่าวได้ว่าบุคคลเกิดการพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิตจากการพึงตนเอง การทำงาน และการแสวงหาความรู้มาใช้ในการทำงาน (ทิศนา แชนมณี, 2546)

จะเห็นได้ว่า หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมการปฏิบัติตนด้วยคุณธรรม ดังจะเห็นได้จากแนวคิดทฤษฎีใหม่ที่เป็นตัวอย่างของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคนและเน้นระบบการคิด มีจริยธรรมเป็นหลักในการคิด และการนำแนวคิดทฤษฎีใหม่มาใช้ด้วยการพึ่งตนเองเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำงานด้วยความอดทนและต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ รวมถึงการแสวงหาความรู้และการนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตประจำวัน

1.4 กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนและท้องถิ่น

เมื่อก้าวถึงกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง คนส่วนใหญ่ มักจะเน้นไปที่กิจกรรมทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. การทำเกษตรผสมผสาน โดยมีการปลูกพืชที่ ใช้บริโภคได้ เช่น ข้าว ผัก ผลไม้ รวมถึง สมุนไพร และพืชเศรษฐกิจ เช่น ไม้ยืนต้น ซึ่งสามารถนำไปขายเพื่อแปรรูปเป็นไม้กระดานได้
2. หัตถกรรมและศิลปกรรม เช่น การทอผ้า การทำเครื่องจักสาน แกะสลักไม้ และอื่นๆ
3. อุตสาหกรรมชุมชน เช่น การทำน้ำผักและผลไม้ และการแปรรูปอาหาร
4. ธุรกิจ/บริษัทชุมชน เช่น การตั้งร้านอาหาร ปั้มน้ำมัน ร้านขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และงานหัตถกรรม
5. ศูนย์การแพทย์แผนไทย เช่น การนวดแผนโบราณ และการขายยาสมุนไพร
6. กองทุนชุมชน เช่น การตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือธนาคารหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิก สามารถกู้เงินไปลงทุนทำอาชีพได้ (ประเวศ วะสี, 2542)

และจากการสัมมนาเรื่อง “การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจน ” ซึ่งจัดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธิพัฒนาไท และธนาคารโลก ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้นำชุมชนจากทุกภาคของประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิ และ คณะทำงานเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประชุมได้ร่วมกันสรุปกิจกรรมที่เห็นว่าสอดคล้องกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่

1. กิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะในภาคการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติภายในพื้นที่ และด้วยวิธีการทำเกษตร ที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวที่ปลอดสารพิษ การ ทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารไล่แมลงสมุนไพร การทำถ่านชีวภาพ การรวมกลุ่ม ขยายพันธุ์ปลา การแปรรูปผลผลิตและการทำเกษตรผสมผสาน
2. กิจกรรมที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ เช่น กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การนมัสการพระให้มาช่วยสอนจริยธรรมและศีลธรรมในโรงเรียนของ ชุมชน กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันผ่านศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนเกษตรกรในหมู่บ้าน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกองทุน สวัสดิการ และกิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่างๆ เป็นต้น
3. กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกท้องถิ่น ส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของ เศรษฐกิจพอเพียง เช่น กิจกรรมที่ปลูกฝังสมาชิกชุมชนให้มีความเชื่ออาทรต่อกันมากกว่าค่านึงถึง ตัวเงินหรือวัตถุ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกทำบัญชีอย่างโปร่งใสและสุจริต และกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองก่อนพึ่งผู้อื่น เป็นต้น

ประกอบกับมีงานวิจัยหลายเรื่องได้ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะ 3 ประการ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แม้ในบริบทที่ต่างกัน (สหัชญา พลภัทที, 2548)

ดังนั้นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จึงหมายถึงการเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง คือ มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงใหลไปกับกระแสวัตถุนิยม สามารถคิดและตัดสินใจในการบริโภคได้อย่างมีเหตุผล ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยในสิ่งที่เกินความพอดีหรือไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ควรกล่าวถึง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

Coverdell (2002) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า หมายถึง วิธีสอนที่รวมการให้ความรู้ทางวิชาการและการช่วยเหลือสังคมไว้ด้วยกันอย่างมีความหมาย มีการคิดสะท้อนกลับในเชิงวิเคราะห์ อันจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความรับผิดชอบในความเป็นพลเมือง

Howard (1998) กล่าวไว้สรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการบูรณาการการรับใช้สังคมกับการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์จากการรับใช้สังคมที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่เรียนและได้ประสบการณ์ตรงกับสิ่งที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้นๆ สิ่ง que ผู้เรียนสังเกตได้จากประสบการณ์ในสังคมเปรียบได้เช่นเดียวกับการเรียนด้วยการบรรยายในชั้นเรียนและการอ่านงานวิจัยในห้องสมุด การรับใช้สังคมกับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน ประสบการณ์การรับใช้สังคมสามารถให้รายละเอียดและเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ได้ ในขณะที่เดียวกันการเรียนรู้ทางวิชาการก็สามารถให้รายละเอียดและเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การรับใช้สังคมได้

Anderson (1998) อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงปรัชญาการศึกษาและวิธีสอน ในเชิงปรัชญาการศึกษา การเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคมสะท้อนความเชื่อที่ว่า การศึกษาควรจะพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม และเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมือง

ในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ในเชิงวิธีการสอน การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการผสมผสาน หลักสูตรทางวิชาการตามความต้องการของสังคม โดยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมรับใช้สังคม

Weigert (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนทำกิจกรรมรับใช้สังคม อันเนื่องมาจากความต้องการหรือปัญหาของชุมชนอย่างมีความหมาย และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา ซึ่งมีการเตรียมการ อย่างเป็นระบบ และบูรณาการในรายวิชาด้วยการไตร่ตรองจากการกระทำและการเรียนรู้ และงานที่ต้องทำนี้ต้องได้รับการวัดและประเมินทั้งด้านวิชาการและการรับใช้สังคม

Harkavy and Benson (1998) สรุปว่าการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมได้อิทธิพลมาจากทฤษฎีของ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งมาแทนที่ทฤษฎีของเพลโต ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาและสังคม ทฤษฎีนี้สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม คือเป็นการสะท้อนความคิดที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม แต่แต่ละบุคคลจะเรียนได้ดีเมื่อเขามีส่วนร่วมในการสร้างจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่ครอบคลุมกิจกรรมการเรียน ผู้เรียนทุกคนสามารถสร้างความรู้ได้และจุดมุ่งหมายพื้นฐานคือการพัฒนาความสุขของมนุษย์

Kendall (1990) อ้างถึงใน Rhoad and Howard, (1998) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ว่า องค์ประกอบของการรับใช้สังคมต้องตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของสังคมเท่าๆ กับพื้นฐานของโรงเรียน คือผู้เรียนจะต้องจัดเตรียมงานรับใช้สังคมตามเป้าหมายของสังคมและจะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาที่เรียนซึ่งจะต้องบูรณาการให้สอดคล้องกันเพื่อกำหนดงานที่จะต้องมอบหมายให้ผู้เรียนและจะต้องประเมินผลร่วมกัน

Mittlefehldt (1997) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม คือวิธีการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาผ่านประสบการณ์จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมในสังคม โดยการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสามารถจัดกิจกรรมโดยโรงเรียนหรือชุมชนก็ได้

Erickson and Anderson (1997) กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่าเป็นวิธีการเชื่อมโยงการรับใช้ชุมชนกับการบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาโดยการเข้าไปช่วยเหลือสังคมตามที่สังคมต้องการ การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งจะให้ผู้เรียนได้สังเคราะห์ความรู้ใหม่จากกรณีปฏิบัติในชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ที่เป็น นวัตกรรม สะท้อนความคิดจากการสังเกต สรุปเป็นความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมและนำไปทดลองใช้ คือทำให้ประสบการณ์ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปเป็นแนวทางในการประเมินผลด้วย

สุริน คล้ายรามัญ (2543) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า เป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมการรับใช้สังคม บุคลากรกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่เรียน การรับใช้สังคมจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาที่เรียน ผู้เรียนจะได้สะท้อนความคิดจากประสบการณ์การรับใช้สังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกฝ่ายได้เตรียมการร่วมกันและประเมินผลร่วมกัน ผู้เรียนทุกคนจะร่วมกันสร้างความรู้จากประสบการณ์ที่เขามีส่วนร่วมในสิ่งแวดล้อมในสังคมเพื่อพัฒนาศักยภาพของทุกคน

ชวาลา เวชยันต์ (2544) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นทั้งรูปแบบการเรียนการสอนและปรัชญาทางการศึกษา เพราะ การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้สะท้อนความเชื่อที่ว่า การศึกษาต้องเชื่อมโยงกับสำนึกทางสังคม และการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลมากที่สุด คือการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มีจุดมุ่งหมาย โดยการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นแนวคิดที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสืบเนื่องไปจนถึงแนวคิดปรัชญาพิพัฒนาการนิยม ของ Dewey ในยุค ค.ศ. 1930 ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ (learning by doing) หรือการมีประสบการณ์จริง

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิและคณะ (2544) อธิบายความหมายของการรับใช้สังคมว่า คือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยการประยุกต์หรือออกแบบให้นำเนื้อหาของบทเรียนมาจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริงของชุมชน หรือเป็นการเชื่อมโยงปัญหาจากในชุมชนมาสู่บทเรียนและในบางโอกาสอาจเป็นการนำนักเรียนออกไปทำกิจกรรมในชุมชนโดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในหลักสูตร

ทศนา แหมมณี (2545) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Service Learning) เป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์รับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลอง หรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

นันทิยา ต้นศรีเจริญ (2546) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำความรู้จักกับชุมชน วิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้มาประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งเรียนรู้จากการลงมือช่วยเหลือชุมชนด้วยตนเอง โดยหัวใจสำคัญของ Service Learning คือ การที่นักเรียนและชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ เท่ากัน ไม่ใช่เกิดประโยชน์เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

นฤมล มณีงาม (2547) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน แล้วเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมที่ได้กำหนดไว้ โดยการรับหรือนำประสบการณ์ใหม่จากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมเข้ามาผนวกกับความรู้และประสบการณ์เดิมจนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องใหม่ หรือเป็นการย้ำ /ขยายความรู้ความเข้าใจเดิมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปสู่วัตถุประสงค์ของโปรแกรมได้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของบทเรียนกับปัญหาหรือความต้องการของชุมชน ด้วยการให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการทำความรู้จักกับชุมชน ทำการวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.2 หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

Weigert (1998) ได้สรุปองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สำคัญไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้จัดการรับใช้สังคมอย่างมีความหมาย หมายถึงกิจกรรมรับใช้สังคมที่ทำนั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม กิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน กิจกรรมจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้
2. การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการที่จำเป็นของชุมชนที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนไปสร้างความต้องการขึ้นมาเอง
3. การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการจากสมาชิกของชุมชน ชุมชนเป็นผู้แสดงความต้องการให้เกิดกิจกรรมการรับใช้สังคมในรูปแบบที่ชุมชนต้องการ โดยคำนึงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติและการเตรียมการของผู้เรียน
4. กิจกรรมรับใช้สังคมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียนของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องตั้งจุดประสงค์ของรายวิชาและบูรณาการกิจกรรมการรับใช้สังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่เรียน ในการตั้งจุดมุ่งหมายของรายวิชาจึงต้องสำรวจสภาพชุมชนก่อน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตรรายวิชาให้เหมาะสมกับชุมชน
5. กิจกรรมการรับใช้สังคมบูรณาการอยู่ในงานตามจุดประสงค์ของรายวิชา ต้องให้โอกาสผู้เรียนได้สะท้อนความคิดจากกิจกรรมการรับใช้สังคมว่าได้ผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาหรือไม่อย่างไร เช่น ให้เขียนรายงาน การอภิปราย การนำเสนอผลงาน การรับใช้สังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของงานในรายวิชา

6. การวัดผลในการรับใช้สังคมต้องวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ของรายวิชา คือ ต้องวัดผลการเรียนรู้ไม่ใช่วัดการรับใช้สังคม วัดผลการแสดงออกถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม การวัดผลและการประเมินผลผู้สอนกับชุมชนจะร่วมมือกัน

Mittlefehld (1997) กล่าวไว้สรุป ได้ว่า การเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมมีความหมายเช่นเดียวกับการเรียนรู้โดยการกระทำ ในโครงการรับใช้สังคมที่ตึ้นนั้นผู้เรียนจะเรียนรู้โดยการกระทำสิ่งที่สังคมต้องการซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างห้องเรียนกับชุมชน นักเรียนจะมีความรู้สึกที่ลึกซึ้งต่อการเอาใจใส่สิ่งต่างๆ และคนอื่นๆ เช่นเดียวกับได้ฝึกฝนความสามารถของตนเองด้วย ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์จากการทำกิจกรรมโดยมีหลักการดังต่อไปนี้

1. ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
2. เป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. บูรณาการกับหลักสูตรทางสังคม
4. จัดเวลาให้ผู้เรียนได้คิด พูดและเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการทำกิจกรรมรับใช้สังคม
5. จัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ทักษะทางวิชาการและความรู้ในสถานการณ์จริงในชุมชนของเขาเอง

6. ให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งทีนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน
7. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกในการเอาใจใส่ผู้อื่น

Melchior (2000) กล่าวไว้สรุปได้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาได้บูรณาการผสมผสานการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเข้ากับหลักสูตรของโรงเรียนและในบางชุมชน การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมได้กลายเป็นส่วนสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยรับใช้สังคมที่ครอบคลุมทั้งอำเภอ (Districtwide service-learning) โดยสรุปลักษณะและแนวทางจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสามารถจัดดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและชุมชน และเสียค่าใช้จ่ายต่ำ ได้โดยอาศัยกลวิธีบูรณาการเข้ากับชั้นเรียนและหลักสูตรที่มีอยู่ในโรงเรียน

2. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจะต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มเติม เมื่อมีการบูรณาการโดยผ่านทางโรงเรียนและที่ว่าการอำเภอที่จะต้องมีการลงทุนในการพัฒนาวิชาชีพและการสนับสนุนครูให้พัฒนาสื่อการสอนและกิจกรรมในห้องเรียนเสียใหม่

3. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจะต้องให้นักเรียนออกไปจัดทำกิจกรรมนอกโรงเรียน จึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การประกันความปลอดภัยและการรับผิดชอบความเสียหาย เป็นต้น

4. โรงเรียนและที่ว่าการอำเภอจำเป็นต้องตัดสินใจว่าจะจ้างผู้ประสา นงานกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมแบบเต็มเวลาหรือบางเวลา

5. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจะเป็นประโยชน์ไม่แต่เฉพาะกับนักเรียนเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนด้วย

6. การปฏิบัติงานของนักเรียนตามกระบวนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีคุณค่าต่อหน่วยงานของชุมชนที่นักเรียนเข้าร่วมทำงานด้วย

7. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และช่วยส่งเสริมทัศนคติทางบวกต่อเยาวชนและโรงเรียนในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ทิสนา แคมมณี (2545) กล่าวถึงองค์ประกอบของ การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
2. ผู้เรียนศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมการรับใช้สังคม
3. ผู้เรียนวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
4. ผู้เรียนจดบันทึกเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
5. ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม มีความคิดพัฒนาและสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐาน
6. ผู้เรียนนำเสนอความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐาน ที่ได้ทดลองไปใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ
7. ผู้สอนติดตามผลการนำความรู้ ความคิด หลักการ สมมติฐาน ไปส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม

8. ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองประกอบกับการประเมินของผู้สอน และการวัดและประเมินผลจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลจากการรับใช้สังคม

จากการศึกษาหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยจึงสรุปหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ที่ใช้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1. กิจกรรมรับใช้สังคมเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม โดยที่ผู้สอนจะต้องสำรวจสภาพของชุมชนก่อนเพื่อตั้งวัตถุประสงค์ของโปรแกรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่เรียนและเหมาะสมกับชุมชน
2. ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมการรับใช้สังคมภายในขอบเขตที่ผู้สอนกำหนดไว้ จากนั้นผู้เรียนจึงทำการวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่สนใจ
3. ผู้เรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมและสะท้อนความคิดจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ตามความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และการเตรียมการของผู้เรียนเอง
4. ผู้เรียนต้องสร้างความคิดรวบยอด/หลักการที่ได้จากการทำกิจกรรมการรับใช้สังคมและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่เรียน โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบกับการประเมินผลของครูผู้สอน

2.3 รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ASLER ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมออกเป็น 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมที่มีโรงเรียนเป็นฐาน (School-based service learning) และกิจกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based service learning) โดยกิจกรรมที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานจะให้ความสำคัญแก่การบูรณาการในหลัก สูตรรายวิชา ในขณะที่กิจกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐานจะให้ความสำคัญแก่จุดประสงค์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง (ชวาลา เวชยันต์, 2544)

รูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีอยู่หลายรูปแบบ โดยรูปแบบที่สอดคล้องกับงานวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี

Close up Foundation และ Constitutional Rights Foundation Chicago ในเมืองลอสแอนเจลิส (CRFC, 1997) พัฒนาโครงการสอนสังคมศึกษากับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Active Citizenship Today: ACT) โดยมีขั้นตอนในการเรียนรู้ดังนี้

1. การเตรียมการ
 - 1.1 การระดมชุมชนของผู้เรียน
 - 1.2 การสำรวจชุมชน สภาพและปัญหา
2. การเลือกปัญหาที่สนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา
 - 2.1 การสำรวจปัญหาที่เลือกในรายละเอียด
 - 2.2 การเตรียมทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินการ
3. การศึกษานโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ
 - 3.1 ศึกษาต้นนโยบายหรือกฎหมาย
 - 3.2 ผลกระทบจากนโยบายหรือกฎหมายนั้น
 - 3.3 นำเสนอนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
4. การปฏิบัติกิจกรรม
 - 4.1 วางแผนปฏิบัติการ
 - 4.2 ลงมือกระทำกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้
5. การไตร่ตรอง ประเมินและกิจกรรมแสดงผลงาน
 - 5.1 กำหนดกิจกรรมและเวลาในการไตร่ตรอง
 - 5.2 ทำการพิจารณาไตร่ตรองในแต่ละขั้นตอน ด้วยการเขียนบันทึก รายงานปากเปล่า สนทนา อภิปราย การเขียนรายงานสรุป
 - 5.3 ประเมินผลในแต่ละขั้นตอน
 - 5.4 สรุปและนำเสนอกิจกรรมการรับใช้สังคมและบทเรียน ที่เรียนรู้และประชาสัมพันธ์ นำเสนอผลงาน

2. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในสวนสาธารณะ (Park Service Learning Model)

Coverdell (2002) ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในสวนสาธารณะ ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. เตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นตอนวางแผนกิจกรรมรับใช้สังคม และการให้ความรู้แก่นักเรียนในการมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ในขั้นแรกนักเรียนควรจะมีความรู้เกี่ยวกับ

- การสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน
- การเลือกและวางแผนกิจกรรมรับใช้สังคมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ^{รู้ที่}
คาดหวัง
- ระบุชื่อองค์กรและขอความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน
- กำหนดขอบเขตพื้นที่และการฝึกทำกิจกรรมรับใช้สังคม

2. ปฏิบัติการ (Action) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งมีหลักสำคัญคือ

- เป็นการปฏิบัติอย่างมีความหมาย
- มีการบูรณาการทางวิชาการ
- เป็นการพัฒนาอย่างเหมาะสม
- ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- มีการดูแลการปฏิบัติอย่างทั่วถึง

3. ผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการให้โอกาสนักเรียนในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับประสบการณ์การรับใช้สังคมและการประยุกต์การเรียนรู้ของนักเรียนในเชิงวิชาการ บริบทส่วนตัวและบริบททางสังคม กิจกรรมที่สะท้อนออกมายังเป็นการเปิดโอกาสในการเชื่อมโยงการทำงานเชิงวิชาการกับการทำกิจกรรมรับใช้สังคมอีกด้วย กิจกรรมที่แสดงถึงผลสะท้อนกลับนี้มีหลายประเภท ได้แก่

- การอภิปราย
- การเขียนบรรยาย
- การอ่าน
- การแสดงความคิดเห็นออกมาในเชิงศิลป์
- โครงงานนักเรียน
- การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ

4. เฉลิมฉลอง (Celebration) เป็นการระลึกถึงสิ่งที่นักเรียนได้ช่วยเหลือชุมชน ถือเป็น การปิดกิจกรรมการรับใช้สังคม การเฉลิมฉลองอาจประกอบด้วย

- การประชุมโรงเรียน
- การใช้สื่อพิเศษ
- การร่วมฉลองกับผู้ที่มีส่วนร่วมในการรับใช้สังคม
- การมอบใบประกาศนียบัตร
- การจัดงานเลี้ยง
- การฉลองในสถานที่ที่จัดการรับใช้สังคม เช่น จัดงานเลี้ยงในสวนสาธารณะที่นักเรียนไปช่วยทำความสะอาด

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม

Delve, Mintz and Stewart (1990) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อพัฒนาจริยธรรม ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจประสบการณ์ (Exploration) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีโอกาสครั้งแรกที่ประสบเหตุการณ์ หรือโอกาสต่างๆ ด้วยความรู้สึกตื่นเต้นเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้อื่นประสบ และผู้เรียนพยายามมองหาโอกาสที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือปัญหาของชุมชน

2. การแจกแจง (Clarification) หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มศึกษาโอกาสต่างๆ และตัดสินใจว่าจะสามารถทำอะไรได้บ้าง ในกิจกรรมที่ทำกรรับใช้ชุมชน หลังจากที่เขามีประสบการณ์พร้อมกับเพื่อนๆ ผู้เรียนจะสามารถแจกแจงและแยกแยะสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับตนเองได้

3. การตระหนัก (Realization) หมายถึง ผู้เรียนจะเริ่มตระหนักว่าประสบการณ์การรับใช้สังคมมีความหมายอย่างไรสำหรับตนเอง และสามารถมุ่งความสนใจไปยังบุคคลหรือปัญหาที่ประสบอย่างชัดเจน และมีความมั่นใจมากขึ้นในความเชื่อของตน

4. การกระตุ้น (Activation) หมายถึง การที่ผู้เรียนจะพัฒนาจากการมีความรู้ความเข้าใจ เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายในปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นในสังคม เพราะมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับประชาชนที่เข้าไปร่วมงานด้วยและเรียนรู้จากกิจกรรมการรับใช้สังคมมากขึ้น

5. การซึมซับหรือการปรับให้เป็นของตนเอง (Internalization) หมายถึง ผู้เรียนที่สามารถบูรณาการประสบการณ์การรับใช้สังคม ของตนเข้าไปในชีวิต และทำให้วิถีชีวิตและการตัดสินใจในชีวิต มุ่งไปที่คุณค่าที่ได้รับมาจากประสบการณ์นั้นๆ

จากการศึกษาหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมนดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้น เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และต้องการเรียนรู้เรื่องดังกล่าว

ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียมพร้อม ผู้เรียนจะทำการศึกษาชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองทำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามแผนที่ได้วางไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผล เป็นการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน สร้างข้อสรุป และนำเสนอผลงานจากการปฏิบัติการรับใช้สังคม

ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรกล่าวถึง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ความหมายของ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน นักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

Good (1959) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ว่าหมายถึง ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความรู้และทักษะต่างๆ ที่ได้เรียนมาแล้ว

Eysench (1972) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ว่าเป็นขนาดของความสำเร็จจากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายาม ความสามารถทางสมองหรือร่างกาย

พวงเพชร ทวีรัตน์ (2529) อธิบายว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ คือ คุณลักษณะรวมถึงค ความรู้ความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพทางสมอง

โดยเบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์ , 2542) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึก ถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและกระบวนการต่างๆ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ ซึ่งก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ.1965 บลูมและคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ

รับรู้หรือพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ของคนว่า ประกอบด้วยความรู้ตามระดับต่างๆ รวม 6 ระดับ โดยแต่ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุและปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2. ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ความสามารถในการสื่อความหมายและการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) ในเรื่องใดๆ ที่มีอยู่เดิมไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจและการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่พิจารณาออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างแท้จริง

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวมส่วนประกอบย่อยหรือ ส่วนใหญ่เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน

6. การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผลจัดว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (Characteristics of cognitive domain) ที่ต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้เรื่องเศ ษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน จึงมีความหมายมากกว่าการได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศ ษฐกิจพอเพียงเท่านั้น แต่นักเรียนควรจะมีวิธีการที่จะนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถเผยแพร่ให้ผู้อื่นเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางให้ปฏิบัติตามได้ด้วย

3.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการชี้วัดความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นครูจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน นักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ดังนี้

Gagne (1970) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ว่าในการจัดการเรียนรู้ใดๆ มีองค์ประกอบหลักอยู่ 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ คือ

1. องค์ประกอบด้านพันธุกรรม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับปัจจัยทางชีววิทยา ซึ่งนักจิตวิทยาให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ สติปัญญาและความถนัด สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ และเป็นที่ยอมรับกันว่า สติปัญญาของคนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์ การเรียนรู้ และความสนใจ ส่วนความถนัดที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ได้แก่ ความถนัดเชิงภาษา ความถนัดเชิงเหตุผล ความถนัดเชิงมิติ ความถนัดเชิงความจำ และความถนัดเชิงตัวเลข

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับมาจากการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน ด้านบุคลิกภาพของครูและด้านอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

Bloom (1976) ได้อธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทางด้า นความรู้ หมายถึง ความสามารถด้านต่างๆ ของนักเรียน ประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน
2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติต่อการเรียนรู้ การยอมรับ ความสามารถของตน ลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้
3. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ประสิทธิภาพซึ่งนักเรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาด และการรู้ผลสะท้อนกลับของการกระทำ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ตัวนักเรียนและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

3.3 การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

3.3.1 ความหมายของการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

Gronlund (1976) ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลการเรียนรู้ ว่าการประเมินผล การเรียนรู้ เป็นการนำผลการเรียนรู้มาวินิจฉัย เพื่อตัดสินว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539) อธิบายว่า การประเมินผลการเรียนรู้ เป็น กระบวนการพิจารณาตัดสินที่เป็นระบบ ที่ครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

เอมอร จังศิริพรภรณ์ (2546) อธิบาย การประเมินผลการเรียนรู้ ว่าหมายถึง กระบวนการ รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน จาก พฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวรอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ จึงหมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินผลการ เรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ทราบว่านักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตรงตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้หรือไม่

3.3.2 ลักษณะการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544) ได้แบ่งลักษณะการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การประเมินพื้นฐานการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อให้ครูหรือผู้สอน สามารถจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และแบบสังเกต การประเมินในลักษณะนี้จะใช้ก่อนที่จะเริ่มจัดการเรียนรู้ ผลที่ได้จากการประเมินจะนำมาใช้ในการเตรียมวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้และวิธีการวัดและ ประเมินผลเพื่อความเหมาะสมของแต่ละบทเรียน

2. การประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินเพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ เหมาะสมกับนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต และแบบวัดเจตคติ

3. การประเมินผลเพื่อวิเคราะห์จุดบกพร่องในการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลตาม วัตถุประสงค์ทั้งด้านความรู้และเจตพิสัย เพื่อค้นหาจุดบกพร่องในการเรียน แล้วนำผลมาใช้ในการ จัดกิจกรรมซ่อมเสริมต่อไป

4. การประเมินผลปลายภาค เป็นการประเมินผลเพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ หลังจากผ่านกระบวนการของการฝึกฝนมาครบระยะตามที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และแบบประเมินค่า ผลที่ได้ จะนำมาประเมินการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับจากการจัดการเรียนรู้ตลอดภาคการศึกษาหรือตลอดปี การศึกษา

อัจฉรา ชีวพันธ์ (2547) ได้แบ่งลักษณะการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การประเมินผลก่อนการเรียนรู้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมหรือพื้นฐาน การเรียนรู้ของนักเรียนที่จะเรียนตามจุดประสงค์ใหม่ ผลของการประเมินจะทำให้ครูทราบว่า นักเรียนแต่ละคนบรรลุจุดประสงค์ใดบ้าง สามารถเริ่มเนื้อหาใหม่ได้โดยไม่ต้องเรียนเนื้อหาใน จุดประสงค์นั้น ในขณะที่เดียวกันถ้าจุดประสงค์ใดที่นักเรียนบางคนยังประเมินไม่ผ่าน ครูก็ควร จัดการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์นั้นก่อนเริ่มการเรียนรู้ใหม่

2. การประเมินผลระหว่าง การเรียนรู้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการเรียนรู้อย่าง บกพร่องในเนื้อหาของจุดประสงค์ใด จะได้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลระหว่างการ เรียนรู้จึงเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาการจั ดการ เรียนรู้ของคุณ

3. การประเมินผลภายหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสิน ผลการเรียนรู้โดยส่วนรวม และนำผลมาใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนระดับชั้นของนักเรียน

จากลักษณะการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การปร ะเมิน ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ ว่าการจัดการเรียนรู้บรรลุผล ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ดังนั้น โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการ บริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งก่อนการเรียนรู้ ระหว่างการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถกำหนด วัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ได้เหมาะสม รวมทั้งเพื่อให้ทราบพัฒนาการด้ านการเรียนรู้ของ นักเรียน และผู้สอนสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

3.3.3 วิธีการที่ใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย (2538) ได้กล่าวถึงวิธีการต่างๆ ที่ควรนำมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. การถาม – ตอบปากเปล่า ครูสามารถถามคำถามปากเปล่าให้นักเรียนตอบเพื่อประเมินว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ ข้อสำคัญควรถามนักเรียนหลายๆ คนและใช้คำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา
2. การสอบปากเปล่า เป็นวิธีหนึ่งที่ดี เพราะนอกจากจะเป็นการประเมินผลทางด้านเนื้อหาแล้วยังเป็นการส่งเสริมความสามารถในทักษะการพูดโต้ตอบของนักเรียนได้อีกด้วย
3. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียนของตนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านของบทเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านภาษา ครูสามารถสังเกตการใช้ภาษาของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ครูยังสามารถทราบพฤติกรรมในด้านอื่นของนักเรียนได้อีกด้วย
4. การสนทนา เป็นอีกวิธีที่ช่วยให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนของตนดียิ่งขึ้น ในการสนทนา นอกจากจะเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนเกี่ยวกับภาษาไทยแล้ว ควรจะมีการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ เพื่อให้ครูสามารถประเมินผลได้ว่านักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาที่ได้เรียนรู้หรือไม่
5. การอภิปราย เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและทัศนคติต่างๆ โดยครูสามารถสังเกตความสามารถในการพูด มารยาทใน การพูด การยอมรับและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ในขณะเดียวกันครูก็จะสามารถทราบว่านักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาที่อภิปรายมากน้อยเพียงใด และควรจัดความรู้เพิ่มเติมในส่วนใดบ้าง
6. การประชุมกลุ่มย่อย เป็นอีกวิธีที่ให้นักเรียนได้อภิปรายระดมความคิดเห็น แล้วนำเสนอรายงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน
7. การสังเกต ครูควรสังเกตการใช้ภาษาและพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน และควรมีการจดบันทึกความสามารถและข้อบกพร่องของนักเรียนแต่ละคนเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของนักเรียน
8. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
9. การให้นักเรียนทำรายงานการศึกษาค้นคว้า เป็นวิธีการที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในวงกว้างขึ้น และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนจะทำให้นักเรียนมีความคิดที่กว้างขวางขึ้น

เนื่องจากการอภิปรายซักถามและการตั้งข้อสังเกตต่างๆ ครูสามารถประเมินผลได้ทั้งด้านเนื้อหา และพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ตอบกัน

10. การใช้มาตราส่วนประเมินค่า เป็นวิธีการที่ช่วยให้การประเมินผลชัดเจนและมีความเป็นปรนัยสูงขึ้น ครูควรให้นักเรียนมีโอกาสประเมินตนเองด้วย ซึ่งจะ ทำให้นักเรียนยอมรับข้อบกพร่องของตนและพยายามหาทางปรับปรุงแก้ไข

11. การบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน เป็นวิธีการที่สามารถตรวจสอบพฤติกรรมและการใช้ภาษาของนักเรียน เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการวางแผนปรับปรุงพฤติกรรมและการใช้ภาษาของนักเรียนต่อไป

12. การใช้แผนภูมิแสดงเกณฑ์ต่างๆ ที่ตั้งไว้ เป็นวิธีการที่ครูได้เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยกันสร้างเกณฑ์ต่างๆ แล้วจัดทำแผนภูมิ เพื่อนำเกณฑ์ต่างๆ นั้นมาใช้เป็นเครื่องตัดสินว่านักเรียนสามารถปฏิบัติงานตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่

13. การสอบข้อเขียน ข้อสอบควรมีทั้งแบบปรนัยและอัตนัยเพื่อให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ได้ทั้งหมด และควรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อัลดรา ซิวพันธ์ (2547) ได้กล่าวถึงวิธีการต่างๆ ที่ควรนำมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. การใช้คำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่า ครูอาจใช้คำถามในขั้นตอนต่างๆ ที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ เช่น ถามคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทบทวนความเข้าใจเนื้อหา เป็นต้น การตั้งคำถามที่ดีควรครอบคลุมพฤติกรรมหลายๆ ด้าน นอกจากนี้ครูจะต้องเรียบเรียงคำและข้อความให้ชัดเจน รวมทั้งใช้น้ำเสียงให้เหมาะสมในการเน้นคำหรือข้อความ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดแก่นักเรียน

2. การบันทึกพฤติกรรม เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ครูได้รับข้อมูลต่างๆ มาใช้ประกอบในการประเมิน ครูจึงควรจดบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน ทั้งในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและในสภาพการณ์ต่างๆ นอกห้องเรียน สิ่งที่ครูควรระวัง คือ ไม่ควรด่วนสรุปตีความพฤติกรรมที่สังเกตได้ ควรบันทึกในเวลาและสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลมากพอก่อนที่จะนำมาพิจารณาสรุปหรือตีความ

3. การอภิปรายแสดงความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายซักถาม การอภิปรายตามหัวข้อที่ครูกำหนด หรือตามประเด็นที่แต่ละกลุ่มสนใจ เป็นกิจกรรมที่ครูสามารถสังเกตพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด เจตคติและค่านิยมของนักเรียนได้

อย่างชัดเจน ครูควรจัดบันทึกพฤติกรรมและการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนไว้ เพื่อประโยชน์ในการประเมินพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน

4. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลสัมฤทธิ์ โดยครูนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะช่วยให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในแง่มุมต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดและเจตคติของนักเรียน

5. การสังเกต เป็นการตรวจสอบกระบวนการในการปฏิบัติจริงของนักเรียน ช่วยให้ครูรู้เรื่องราวและพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนว่าอยู่ในระดับใด เช่น การแสดงออก กระบวนการในการทำงาน ความสามารถในการจัดการ คุณภาพผลงาน เป็นต้น ในการสังเกตพฤติกรรมครูควรจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินคุณลักษณะของนักเรียน ตลอดจนหาสาเหตุที่เป็นปัญหาเพื่อการช่วยเหลือให้นักเรียนให้พัฒนาตามศักยภาพ และเพื่อให้การสังเกตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูอาจใช้การสนทนาและการสัมภาษณ์นักเรียนประกอบกันไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่อบอุ่นเป็นกันเอง นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูได้ทราบถึงเจตคติ ค่านิยมและความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนในแง่มุมต่างๆ เพิ่มขึ้นอีก

6. การทำงานกลุ่ม เป็นวิธีการที่ทำให้ครูได้ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การประเมินผลวิธีนี้ครูควรกำหนดประเด็นการประเมินให้ชัดเจน เช่น การกำหนดเป้าหมาย การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และการประเมินเพื่อปรับปรุงงานกลุ่ม นอกจากนี้ครูควร เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเองและประเมินสมาชิกในกลุ่มด้วย

7. การทำรายงานค้นคว้า เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ที่กว้างขวางขึ้น โดยการศึกษาค้นคว้าแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เรียบเรียงใหม่ และนำเสนอผลงานในลักษณะต่างๆ การทำรายงานค้นคว้าจะช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างลักษณะนิสัยในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

8. การใช้มาตราส่วนประเมินค่า โดยใช้การจัดลำดับคุณภาพ

9. การสอบด้วยข้อเขียน ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยการสอบข้อเขียนนั้น ควรใช้ทั้งข้อสอบแบบปรนัยและแบบอัตนัย เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสเขียนแสดงความคิดเห็นบ้าง และเพื่อประเมินได้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

จากวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรี ยนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรี ยนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรผสมผสานวิธีการต่างๆ ประกอบกัน ดังนั้นการประเมินผล

สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6 จึงใช้วิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลายวิธีประกอบกัน เพื่อให้ได้ผลการ ประเมินที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงและครอบคลุมเนื้อหา รวมทั้งพฤติกรรมทั้งหมด

3.3.4 ประโยชน์ของการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

สุจริต เพียรชอบ (2538) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้คุณทราบสถานภาพของการเรียนรู้ของนักเรียน
2. จะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น เพราะนักเรียนจะ ตื่นตัวอยู่เสมอและได้ทราบความก้าวหน้าของตน
3. ช่วยให้คุณแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ตามความสามารถได้เหมาะสม เพราะถ้าจัด นักเรียนในกลุ่มเดียวกันให้มีความสามารถทางการเรียนรู้อยู่ในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน การ จัดการเรียนรู้ก็จะสะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ครูยังสามารถจัดการเรียนรู้ซ่อมเสริมให้เป็นพิเศษใน กลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์การเรี้นรู้ต่ำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและสามารถเรียนรู้ได้ทันนักเรียน กลุ่มอื่น
4. เป็นการประเมินผลการสอนของคุณว่าคุณมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้มากน้อย เพียงใด และควรปรับปรุงด้านใดบ้าง
5. ช่วยในการวินิจฉัยและทำนายผลการจัดการเรียนรู้ และยังเป็นชี้ ้อมูลเบื้องต้นในการที่ จะตัดสินใจดำเนินการจัดการเรียนรู้ว่าสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด
6. เป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ คือ เป็นการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้ ทดลองความรู้ความสามารถที่ได้เรียนรู้
7. ช่วยให้คุณสามารถให้คะแนนนักเรียนได้ถูกต้อง

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของคุณ
2. นำผลการประเมินเสนอผู้ปกครอง เพื่อจะได้รู้ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะได้หาทางส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้สูงขึ้น

3. นำผลการประเมินไปปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน
4. ผู้บริหารสามารถใช้ผลการประเมินเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางการเรียนรู้ของนักเรียน
5. นำผลการประเมินไปใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะครูทำการสอนแล้วนำปัญหานั้นมาศึกษาทดลองเพื่อหาคำตอบ โดยผลของคำตอบจะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนต่อไป

ตอนที่ 4 โปรแกรมการสอน

โปรแกรมการสอนเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรกล่าวถึง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ความหมายของ โปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม การพัฒนาโปรแกรม และการประเมินผลโปรแกรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายของโปรแกรม

ดวงเดือน อ่อนน่วม (2529) ได้ให้ความหมาย ของโปรแกรมการเรียนรู้ว่า หมายถึง รายละเอียดของแนวการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปหรือผู้เรียนที่มีคุณลักษณะพิเศษ เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการ เด็กที่มีผลการเรียนต่ำ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่ได้วางไว้ เช่น การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) เป็นต้น การพัฒนาโปรแกรมเสริมการเรียน การพัฒนาโปรแกรมเสริมนอกเวลา เป็นต้น

อัมพรรัตน์ วัฒนโชติ (2536) ให้ความหมายของโปรแกรมการสอนว่า หมายถึง รายละเอียดของการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุดมากที่สุด โดยที่ผู้สร้างโปรแกรมการสอนจะเรียกโปรแกรมต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะโปรแกรมที่วางไว้

Rothwell and Cookson (1997) อธิบายว่า โปรแกรมการสอนเป็นเหมือน สื่อนำที่ก่อให้เกิดลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็น โดยมีภาระที่สำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน จากความสามารถหรือพฤติกรรมในระดับกว้างๆ ในตอนต้น ไปสู่ความสามารถหรือพฤติกรรมที่มีความเฉพาะเจาะจงในตอนท้าย

4.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

จำลอง ไชยยา (2545) ได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยใช้วิธีสตอรีไลน์ และได้สรุปว่าโปรแกรมที่สมบูรณ์มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของโปรแกรม
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
3. ลักษณะของโปรแกรม
4. คุณสมบัติของผู้ใช้โปรแกรมและกลุ่มเป้าหมาย
5. เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม
6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
7. การประเมินผลการเรียนการสอน

Cooper and Worden (1983 อ้างถึงใน หทัยรัตน์ คงวัฒน์, 2539) กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมการสอนไว้ว่า โปรแกรมการสอน มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
2. ความต้องการของผู้เรียน ลักษณะผู้เรียน ความสามารถของผู้เรียน
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ หนังสือ เกม และสิ่งอื่นๆ ที่ต้องการใช้

ผู้นำสิ่งแวดล้อมและบริษัทในรัฐแคลิฟอร์เนียใต้ (environmental agencies and companies in Southern California) (อ้างถึงใน ดาวใจ อินทร์จันทร์ , 2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมคิดเพื่อโลก (The Think for Earth Program) สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไว้ว่า ประกอบด้วย

1. เป้าหมายของโปรแกรม
2. ลักษณะของโปรแกรม
3. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม
4. การจัดการเรียนการสอน
5. การประเมินผลโปรแกรม

จากองค์ประกอบของโปรแกรกดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมการสอนอาจมีองค์ประกอบบางประการแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของโปรแกรม แต่

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของทุกโปรแกรม คือ วัตถุประสงค์ของโปรแกรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม และการประเมินผลโปรแกรม

4.3 การพัฒนาโปรแกรม

สังด์ อุทรา นันท์ (2532) ได้กล่าวถึง “การพัฒนา ” ไว้ว่านอกจากการพัฒนาจะมีความหมายถึงการทำให้เกิดขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้นแล้ว ยังมีความหมายครอบคลุมถึงการสร้างชิ้นใหม่และการปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย

Johnson and Fox (1986) กล่าวว่า การสร้างโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องมีกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนที่เป็นระบบ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และบริบทของการเรียนรู้

จอยส์ และเวล (Joyce and Weil, 1986 อ้างถึงใน ธิดา สุบรรณาจ , 2544) กล่าวถึงการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. รูปแบบของโปรแกรมการเรียนรู้ต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
2. เมื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้แล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข
3. การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้จะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นำโปรแกรมการเรียนรู้ไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบของโปรแกรมการเรียนรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ถ้าเห็นว่าเหมาะสม

McLaughlin และ Evaes (1976 อ้างถึงในศุภกร เกษเกล้า , 2544) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลผู้เรียน (Assessment) เป็นการประเมินผลผู้เรียนก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ข้อมูลนี้สามารถนำมาจาก การสัมภาษณ์ สอบถามผู้ปกครอง หรือครู โดยใช้แบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสามารถเก็บข้อมูลจากการทดสอบหรือการสังเกตผู้เรียนโดยตรง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโปรแกรม
2. การตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์ในการเรียนการสอน (Setting goals and instructional objective) คือ การกำหนดเป้าหมายโดยทั่วไป ซึ่งอาจอยู่ในขอบเขตของหลักสูตรที่

เหมาะสมกับผู้เรียน และทำการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน โดยเป็นข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรมที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนที่เฉพาะเจาะจงลงไป

3. การวิเคราะห์งาน (Task analysis) เป็นขั้นตอนการตีความทักษะและเนื้อหาในการเรียนออกมาเป็นขั้นตอนย่อย โดยอาจเรียงลำดับตามความยากง่าย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะและความสามารถของผู้เรียน

4. การเลือกและการใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ (Selection and use of instructional strategies, including materials) กลยุทธ์ในการเรียนการสอน คือ การกำหนดว่าจะสอนอย่างไร การฝึกหัด การให้ผลย้อนกลับ การให้แรงเสริม รวมถึงการให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนนั้นๆ ด้วย

5. การประเมินผลโปรแกรม (Program evaluation) คือการประเมินผลผู้เรียนในโปรแกรมว่าได้เกิดพฤติกรรม หรือบรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรมหรือไม่หลังจากใช้โปรแกรม ซึ่งถ้าไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ก็จำเป็นต้องตรวจสอบข้อบกพร่องของโปรแกรมในส่วนต่างๆ อาทิเช่น ความถูกต้องของขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อื่นๆ เป็นต้น เพื่อทำการปรับปรุงต่อไป

จุดประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้

เดอชองต์ (Dechant, 1970 อ้างถึงในวิชานันท์ สีนสถาพรพงศ์ , 2535) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อการพัฒนา
2. การเรียนรู้เพื่อแก้ไข
3. การเรียนรู้เพื่อซ่อมเสริม

4.4 การประเมินผลโปรแกรม

ภัทรา นิคมานนท์ (2538) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้รับจากการวัดมาใช้ในการตัดสินใจ โดยหาข้อสรุป ตัดสินประเมินค่า หรือตีราคา โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

Weirisma and Jurs (1990) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นการตัดสินคุณค่า และในทางการศึกษาจะเป็นการตัดสินบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นวัตถุประสงค์ โดยการตีความหมายคะแนนเพื่อตัดสินว่า ยอดเยี่ยม ดี ปานกลาง หรือควรปรับปรุง

Diamondstone (1980 อ้างถึงใน ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ , 2539) กล่าวถึงการประเมินผลโปรแกรมไว้ว่า การประเมินผลโปรแกรมมีวัตถุประสงค์เพื่อ ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม การ

ประเมินสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ประเมินด้วยแบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

Gagne, Briggs and Wager (1992 อ้างถึงใน รัตนา รัชส์สันติภักดี , 2542) ได้กล่าวถึงการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอนว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลโปรแกรมก็คือ การหาข้อสรุปของผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนในโปรแกรมที่มีต่อผลผลิต (Outcomes) ที่ได้จากโปรแกรม ดังนั้นตัวแปรสำคัญที่ต้องวัดในการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอน ก็คือ ความสามารถจากตัวผู้เรียน

จากแนวคิด ทฤษฎีของนักการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา โปรแกรมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปหลักการพัฒนาโปรแกรม ได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นควรมีทฤษฎีรองรับ
2. ต้องมีการทดสอบ และประเมินผลโปรแกรม เพื่อตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม
3. ควรนำข้อค้นพบจากการประเมินผลโปรแกรมมาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรม เพื่อให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย

ทั้งนี้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่องและมีความชัดเจน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ศึกษารายละเอียดของการพัฒนาโปรแกรม โครงสร้าง องค์ประกอบ ตลอดจนโปรแกรมประเภทต่างๆ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นมาเป็นโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการกำหนดหลักการของโปรแกรม กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม กำหนดเอกสาร และเครื่องมือประเมินผลในโปรแกรม กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรม ตลอดจนกำหนด ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมไว้ 4 ขั้นตอน เพื่อศึกษาผลของ โปรแกรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 สร้างโปรแกรม ขั้นที่ 3 ทดลองใช้โปรแกรม และขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขโปรแกรม โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นกระตุ้น เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
- 2) ขั้นเตรียมพร้อม ผู้เรียนจะทำการศึกษาชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

3) ขั้นทดลองทำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามแผนที่ได้วางไว้

4) ขั้นสะท้อนผล เป็นการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติกรรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ซึ่ง จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียงได้ในที่สุด

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนทั้งหมด 26 เรื่อง แบ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 10 เรื่อง และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจำนวน 16 เรื่อง เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและการออกแบบการวิจัย ซึ่งรายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษา มีดังนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง พบว่ามีกรวิจัยที่ต้องการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหลายเรื่อง ดังตัวอย่างที่รวบรวมไว้ จำนวน 10 เรื่อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทรงชัย ตียนานท์ (2542) ได้ทำการศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลของการศึกษาขัดแย้งกันมาก คือแม้ว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง และมีทัศนะเห็นดีว่าการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ของครอบครัว แต่การปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่ำ ฉะนั้นควรจะให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนมีการส่งเสริมการจัดฝึกอบรม เพิ่มความรู้ ทักษะการปฏิบัติการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงมีแหล่งเงินทุนให้เกษตรกรกู้ยืมเพื่อทำเกษตรได้

สมศักดิ์ ลาดี (2543) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร

โรงเรียน 20 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอน 196 คน และนักเรียน 364 คน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการจัดเตรียมและแบ่งพื้นที่ปฏิบัติเกษตรทฤษฎีใหม่ ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามหลักการทฤษฎีใหม่ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้จัดกิจกรรมเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในเรื่องการผลิต ด้านแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนโครงการส่วนมากได้รับจากทางราชการ แต่ความต้องการการสนับสนุนในการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สมศรี จินะวงษ์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 ครัวเรือนในชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ และจำนวน 49 ครัวเรือนในชุมชนพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบันมีทั้งสิ่งที่เป็นจุดร่วมและจุดต่าง สำหรับจุดร่วมคือการเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม จุดต่างคือในสภาพปัจจุบันการผลิตเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการบริโภคของครัวเรือนและเพื่อการค้า การบริโภคเป็นไปทั้งเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การแลกเปลี่ยนเป็นไปทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และโลก การจัดสรรหรือการแบ่งปันเป็นไปทั้งในระดับชุมชนและรัฐ โดยกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยการเรียนรู้ทั้งปัจจัยภายใน ภายนอก และปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยมีลักษณะการเรียนรู้ทั้งระดับปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่ม จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

สมเคียร จันทร์หล้า (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อศึกษาถึงความเป็นอิสระในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจแบบพอเพียงและบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งความเห็นของชุมชนต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ประชากรในชุมชนมีความเห็นว่าโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนได้ ชุมชนมีอิสระในการจัดการโครงการจากภาครัฐ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล หรือภาครัฐได้นำนโยบายมาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมโดยให้ชุมชนเป็นผู้คิดและดำเนินการเอง ผลสำเร็จของผลงานจึงเกิดจากชุมชน

กังสดาล อยู่เย็น (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องพลวัตชุมชนบ้านเป็ดใต้ในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาพัฒนาการ ของชุมชนใน

ด้านเศรษฐกิจ โดยศึกษาลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และแนวการสังเกตกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพหลายประเภทจำนวน 39 ครักเรือน ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเป็ดในเริ่มจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่ผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน โดยลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านเป็ดใน คือ รูปแบบการผลิตที่มีการนำแนวเกษตรทางเลือกเข้ามาปฏิบัติ หรือแนวทางการปฏิบัติที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและระมัดระวัง การบริโภคที่มีความเรียบง่าย ประหยัด ใส่ใจกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 223 ครักเรือน และกลุ่มผู้ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 223 ครักเรือน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอมากกว่า และมีรายได้/รายจ่ายรวม จำนวนที่ดินถือครองมากกว่ากลุ่มผู้ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์ และเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ว่าจะต้องแบ่งที่ดินออกเป็น 4 ส่วน โดยกลุ่มผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงจะได้รับข่าวสาร และมีความรู้ความเข้าใจมากกว่ากลุ่มผู้ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ (2545) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาสังคม และเพื่อวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจากการศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสรุปว่าเป็นหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา คือ หลักสันโดษ ซึ่งมีความหมายว่า ความพอดี พอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยในการศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญา ผู้ศึกษาได้นำเสนอบทวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ปรัชญาประสบการณ์นิยม ปฏิบัตินิยมและพุทธเศรษฐศาสตร์

สุรางค์ลักษณ์ โรจน์พานิช (2545) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานสงเคราะห์ : กรณีศึกษา สถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านเบธานี อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นทุกเพศ ทุกวัยและระดับการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แต่มีข้อจำกัดอยู่บ้างในส่วนของการจัดวิธีการนำไปใช้

เทพวาทน์ วิโนจกำจร (2548) ทำการศึกษาเรื่องการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทล์ เพื่อปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยใช้แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดพฤติกรรม รวมทั้งแบบบันทึกการเรียนรู้ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจ คะแนนเจตคติ และคะแนนพฤติกรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม รวมทั้งสามารถบอกและแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงค่านิยมทั้ง 4 เรื่องได้

สหทัย พลบัลพี (2548) ทำการศึกษาเรื่องการ นำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในชุมชนชนบท 3 แห่ง ในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประการ คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม อันเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนาคน โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ และแนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 10 เรื่องดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คือ การวิจัยที่ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะแนวคิดหรือปรัชญาและการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนที่ดำเนินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 2 เรื่อง

ได้แก่ เรื่อง “พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ของกังสดาล อยู่เย็น (2544) และเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ (2545)

ประเด็นที่ 2 คือ การวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ทรงชัย ตียานนท์ (2542) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

และประเด็นที่ 3 คือ การวิจัยที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ต่างๆ มีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี” ของ สมศักดิ์ ลาดี (2543) เรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง” ของ สมศรี จินะวงษ์ (2544) เรื่อง “บทบาทของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา” ของ สมเกียรติ จันทร์หล้า (2544) เรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานสงเคราะห์: กรณีศึกษา สถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านเบธานี อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย” ของ สุรางค์ลักษณ์ โรจน์พานิช (2545) เรื่อง “การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์” ของ เทพวาณี วินิจกำจร (2548) และเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของ สหทัยา พลภักดิ์ (2548)

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ทั้งงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่ามีการวิจัยที่ต้องการศึกษาในประเด็นการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมแตกต่างกันหลายเรื่อง ดังตัวอย่างที่รวบรวมไว้ จำนวน 16 เรื่อง โดยเป็นงานวิจัยต่างประเทศจำนวน 12 เรื่อง และงานวิจัยในประเทศไทยจำนวน 4 เรื่อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Wade (1995) ได้ศึกษาถึงการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมของนักศึกษาฝึกสอนระดับประถมศึกษา โดยให้ทำกิจกรรมรับใช้สังคมใน การฝึกงานหนึ่งหน่วยกิต ในรายวิชาผู้เรียนจะปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยในห้องเรียนและในชุมชน นักศึกษาทุกคนจะต้องทำโครงการรับใช้

สังคมของตนเองอย่างสมบูรณ์คนละหนึ่งโครงการ นักศึกษาจะทำงานกับครูและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการรับใช้สังคม นักศึกษาจะเตรียมการทบทวนการฝึกงานกับทฤษฎีองค์ประกอบของการรับใช้สังคม ในการศึกษารายวิชานี้ นักศึกษาจะดูวิดีโอที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาแล้วระดมสมองเกี่ยวกับกิจกรรมรับใช้สังคมที่หลากหลาย เขาจะสะท้อนความคิดในประสบการณ์จากการรับใช้สังคมด้วยการอภิปราย ทุกโครงการจะตั้งจุดมุ่งหมายที่ความต้องการของโรงเรียนหรือชุมชนและบูรณาการกับโครงสร้างของทักษะทางวิชาการและเนื้อหา นักศึกษาจะสังเกตห้องเรียนที่ติดแผ่นป้ายสำหรับการแจ้งข่าวสารสำคัญของโครงการรับใช้สังคม และแนะนำนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่เขากำลังเรียน นักศึกษา 41 คน ทำโครงการตั้งแต่ต้น ภาคเรียน โดยมีนักศึกษาเป็นผู้ชายเพียงคนเดียว ทุกคนเป็นคนผิวขาวอายุระหว่าง 20 – 24 ปี การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยรวบรวมแบบสอบถามจากนักศึกษา และการเขียนอนุทินเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในชุมชนในปลายภาคเรียนและสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิดกับนักเรียน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ด้วยการอ่านจากข้อมูลทั้งหมด และจัดหมวดหมู่ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาเห็นว่า การรับใช้สังคมมีผลต่อความสามารถ การยอมรับตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดความรู้สึกที่ดีและทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษายังมีเจตคติต่อการรับใช้สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

Albert (1996) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการรับใช้สังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย เนื่องจากในสังคมปัจจุบัน เด็กวัยรุ่นถูกรุมล้อมด้วยปัญหาต่างๆ มากมาย ทำให้เด็กขาดวินัย เกิดความขัดแย้งทางอารมณ์และการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมลดลง สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อสังคมอเมริกาในอนาคต ในการศึกษาใช้การรับใช้สังคมในการแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยใช้โปรแกรมการรับใช้สังคมกับโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 9 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโปรแกรมการรับใช้สังคม และศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการรับใช้สังคม ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการรับใช้สังคมทำให้นักเรียนมีสติปัญญาเพิ่มขึ้น มีพัฒนาการด้านสังคมและด้านจิตใจเพิ่มขึ้น มีความรู้สึกรับผิดชอบสังคมสูงขึ้น มีเจตคติในทางบวกต่อผู้ใหญ่และผู้อื่นมากขึ้น เสริมสร้างการยอมรับตนเอง มีจริยธรรมดีขึ้นและพัฒนาทักษะใน การช่วยให้นักเรียนมีชีวิตอย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ วัยรุ่นที่เข้าโครงการรับใช้สังคมเกิดความตระหนักในความต้องการของสังคมและใช้เวลาเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนของตน

Meconnell (1997) ได้ศึกษาถึงโปรแกรมการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมในชุมชนด้วยกิจกรรมประสบการณ์ในการรับใช้สังคม โดยจัดโปรแกรมการรับใช้สังคมบูรณาการกับหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การประเมินประสบการณ์ของนักเรียนซึ่งมีส่วนร่วมในโปรแกรมการรับใช้สังคมและผลของการรับใช้สังคมที่มีต่อนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์จากการรับใช้สังคมแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการวางแผน และการสำรวจ มีเจตคติที่ดีต่อการรับผิดชอบต่อผู้อื่น มีความสามารถและความรู้สึกต่อการเอาใจใส่ผู้อื่น รู้สึกยอมรับตนเอง มีความพร้อมส่วนบุคคลในการเผชิญสถานการณ์ในสังคมและการเข้าร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของโรงเรียน

Lynn (1997) ได้ศึกษาอิทธิพลของการรับ ใช้สังคมต่อเจตคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้เวลา 75 ชั่วโมง ให้นักเรียนฝึกทักษะ ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในโครงการเพื่อให้เกิดเจตคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเลือกกลุ่มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์และให้นักเรียนเขียนบรรยายจำนวน 24 คน ผู้วิจัยใช้การสังเกตการเตรียมตัว พฤติกรรมและการสะท้อนความคิดในกิจกรรมของนักเรียนและสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนสังคมวิทยา ภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม ผู้วิจัยเสนอแนะว่านักเรียนได้เรียนรู้โดยการแก้ปัญหาของชุมชนรวมทั้งการเรียนรู้ค่านิยมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความต้องการของชุมชน ทำให้ไม่เห็นแก่ตัวและมีความรู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่น งานวิจัยนี้เสนอแนะอีกว่า รัฐควรมี ้ให้การศึกษามีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น โดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมในสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ในชุมชน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยการรับ ใช้สังคมบูรณาการในหลักสูตรของนักเรียน

รูทและจิลส์ (Root, 1997; Giles, 1997) สรุปจากงานวิจัยการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในระดับนักเรียนตั้งแต่อนุบาลถึงเกรด 12 สามารถแบ่งออกเป็นสามประเด็นดังนี้ 1) มุ่งที่ผลพัฒนาการทางสติปัญญาและความสัมพันธ์ทางวิชาการ 2) ผลพัฒนาการทางการเป็นพลเมืองดีทางสังคมและศีลธรรม และ 3) ผลพัฒนาการส่วนบุคคล สำหรับพัฒนาการด้านสติปัญญา มีการศึกษาเรื่องเกรด ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และทักษะการคิดระดับสูง ในด้านพัฒนาการด้านการเป็นพลเมืองดี ด้านสังคมและศีลธรรม มักจะทำการศึกษาในเรื่องของทัศนคติ ค่านิยมและความประพฤติในฐานะที่เป็นสมาชิกในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและในด้านสังคมจะเกี่ยวข้อง ถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งรวมถึง ค่านิยมของความรับผิดชอบต่อผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาทักษะที่เป็นจริง และความประพฤติที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีผลพัฒนาการด้านศีลธรรมด้วย ในส่วนของพัฒนาการส่วนบุคคลนั้นปรากฏในด้านบทบาททางสังคม พัฒนาทักษะที่เป็นจริงและส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้อื่นใหญ่อย่างมีความหมายและพัฒนาการของตนเอง ในระหว่างการเป็นวัยรุ่น

Williams (1997) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินประสบการณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการเรียนรู้ด้วยการรับ ใช้สังคม เพื่อระบุผลของการมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้และเพื่อ

ทำความเข้าใจต่อผลกระทบที่การเรียนรู้มีต่อนักเรียน โดยทำการศึกษานักเรียน 150 คนที่เข้าร่วมโครงการ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าโครงการทดลองการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีผลทางด้านบวกในเรื่อง พฤติกรรมการวางแผนและการสำรวจวิชาชีพ ทักษะการยอมรับผู้อื่น ความสามารถที่จะลงมือกระทำเมื่อมีความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าและความสามารถของตนในสถานการณ์สังคม และมีพฤติกรรมการเข้าเรียนและพฤติกรรมที่ดีในโรงเรียน

Zawacki (1997) ทำการศึกษาองค์ประกอบด้านบุคคลและครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า องค์ประกอบด้านบุคคลและครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีความแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนจากรายวิชาที่ไม่มีกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการรับใช้สังคม มีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ว่าพวกเขาเรียนรู้ที่จะมีความเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น (Care for others)

Mauricio (1998) ทำการศึกษานักเรียนตั้งแต่เกรด 9 ถึง เกรด 12 ในโรงเรียนเอกชนหญิง โดยทำการวิจัยเชิงคุณลักษณะ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้ สังคม มีผลต่อการเรียนรู้ ความเป็นตัวของตัวเอง และความเข้าใจต่อความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนรู้ว่าตนมีทักษะอะไร ได้มีโอกาสพิจารณาค่านิยม และมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาความเข้าใจต่อภาวะผู้นำในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วย

Pugh (1999) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในการรับใช้ชุมชน: ความสัมพันธ์ของโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอัตลักษณ์ การศึกษาใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมตลอดเวลา 2 ปี โดยที่ให้นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยที่แต่ละคนเลือกโครงการเองและส่วนมากเลือกทำเป็นส่วนบุคคล ผลการศึกษาระบุว่า กิจกรรมรับใช้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ได้รับความช่วยเหลือ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของนักเรียน การทำทนายด้านสติปัญญาและความสัมพันธ์กับผู้ได้รับความช่วยเหลือทำนายความสำเร็จขององค์กร นอกจากนี้ การวิเคราะห์ในขั้นสุดท้าย ชี้ให้เห็นว่า การทำกิจกรรมรับใช้โดยตรงกับผู้ต้องการความช่วยเหลือ กระตุ้นการแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองในบริบทของโครงการและสังคมนั้น ยิ่งกว่านั้นรูปแบบของกิจกรรมการรับใช้เป็นตัวทำนายการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนตามเวลาที่ผ่านไป

Terry (2000) ได้ทำการศึกษาระณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมของวัยรุ่นที่มีความสามารถพิเศษกับชุมชน เป็นการศึกษาการรับรู้ของวัยรุ่นจำนวน 28 คน ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้ สังคมตั้งแต่ปี 1998 – 2000 โดยรวบรวมข้อมูลจากการ

สนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมในโครงการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ทำให้นักเรียนมีโอกาสเติบโตทางด้านสติปัญญา ด้านบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้าน สังคม มีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี

Tannenbaum (2002) ได้วิเคราะห์โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมหลังเลิกเรียนสำหรับเด็กในโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียน พฤติกรรมทางสังคมและเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่สมัครเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกล้าไปหาฝัน (Dare to Dream) กับนักเรียนที่ไม่ได้อยู่ในโปรแกรม Dare to Dream แต่เป็นนักเรียนโปรแกรมหลังเลิกเรียนเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม Dare to Dream มีผลเชิงบวกต่อการเรียน พฤติกรรมทางสังคม และเจตคติของนักเรียนกลุ่มทดลอง และนักเรียนกลุ่มทดลองยังมีการพัฒนาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงขึ้น นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นและมีความพึงพอใจน้อยที่สุดที่ต้องหยุดพัก หลังจากเข้าร่วมโปรแกรม นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์หลักสูตรของโปรแกรม Dare to Dream พบว่า โปรแกรมมีความครอบคลุมการฝึกปฏิบัติเบื้องต้นในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แต่อย่างไรก็ตาม การฝึกปฏิบัติของนักเรียน การติดต่อเชื่อมโยงกับองค์กรของชุมชน และเครื่องมือการประเมินผลก็ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนัก

Waskiewicz (2002) ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่มีต่อความตระหนัก ความรับผิดชอบในหน้าที่ และความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาอายุรแพทย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาอายุรแพทย์จำนวน 69 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 44 คน กลุ่มควบคุม 25 คน กลุ่มทดลองได้มีส่วนร่วมในประสบการณ์การรับใช้สังคมตามตัวเลือกของตนซึ่งถูกจำกัดโดยคนไข้ที่สัมพันธ์กับสาขาของตน กลุ่มควบคุมไม่มีส่วนร่วม นักศึกษาทั้งหมดทำแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งประกอบด้วยเรื่อง การแบ่งแยกทางสังคมและการรับใช้สังคม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเพียงเล็กน้อย แต่การวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากบันทึกของนักศึกษาในกลุ่มทดลองพบว่า มีความแตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่มทดลอง กล่าวคือ นักศึกษาที่เป็นวัยรุ่นจะทำกิจกรรมได้ดีกว่านักศึกษาที่มีอายุมาก ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความตระหนักและความรับผิดชอบ ในหน้าที่อยู่ในเกณฑ์สูง แต่นักศึกษาที่มีอายุมากก็สามารถบอกประเด็นและความต้องการของสังคมได้มาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในประเทศไทย มีดังนี้

เฉลิมชัย มนุษเสวต (2543) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบวิชาที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มทดลองจำนวน 20 คน พบว่ารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชนจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบทศึกษา โดยภาพรวมรูปแบบการเรียนการสอนยังเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนมากกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยรูปแบบ วิชาที่พัฒนาขึ้นเป็นการบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรม นักศึกษา มุ่งพัฒนานักศึกษาด้านองค์ความรู้และบุคลิกภาพ จัดการเรียนการสอนเป็นภาคทฤษฎี 30% ภาคทฤษฎีและกิจกรรม 30% และภาคกิจกรรมบริการชุมชน 20% หลังการทดลองพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการดีขึ้นในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะผู้นำ และการแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเอง

สุรินทร์ คล้ายรามัญ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบนการการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ศึกษาผู้นำสตรีจำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน ผลการวิจัยแสดงว่า กระบวนการอบรมมีขั้นตอนดังนี้ 1) รวบรวมประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการอบรม 2) ให้ประสบการณ์ใหม่ด้วย กิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและอภิปราย 4) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสรุปความคิดรวบยอด 5) ให้ผู้เข้ารับการอบรมประยุกต์ความรู้โดยการวางแผนการรับใช้สังคม 6) ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม 7) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์จากการรับใช้สังคม 8) ให้ผู้เข้ารับการอบรมรายงานผลการเรียนรู้ 9) ประเมินผลการอบรม 10) ติดตามผลการอบรม และ ผลการทดลอง ใช้โปรแกรม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สูงกว่าก่อนอบรม ส่วนค่าเฉลี่ยของเจตคติทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ทางการเมืองหลังการอบรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนค่าเฉลี่ยเจตคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ชวาลา เวชยันต์ (2544) ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาแบบ การเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 100 คน พบว่า แบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมฯ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ เป้าหมาย หลักการและเหตุผล เทคนิคและวิธีการเรียนการสอน บทบาทผู้เรียนและผู้สอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน และการประเมินผล โดยเทคนิคและวิธีการเรียนการสอนมีองค์ประกอบย่อย เรียกว่า เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งประกอบด้วย การเรียนวิชาการ การทำกิจกรรมรับใช้สังคม การไตร่ตรอง การประเมินและแสดงผลงาน และจากการเรียน

ด้วยแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นฤมล มณีงาม (2547) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ผ่านโปรแกรมร้อยละ 90 มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานในระดับที่ 3 คือ จิตสำนึกระดับการมีปฏิริยาแบบตอบโต้โดยใช้วิจารณญาณ และนักเรียนร้อยละ 10 มีจิตสำนึกระดับที่ 2 คือ จิตสำนึกระดับสภาพของการมีปฏิริยาแบบตอบโต้ โดยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับวิธีประหยัดพลังงาน และค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมประหยัดพลังงานสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนยังสามารถให้เหตุผลเชื่อมโยงการปฏิบัติในการประหยัดพลังงานกับผลกระทบต่อสังคม โดยคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรมและสังคม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจำนวน 16 เรื่องดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คือ การวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “การศึกษาขององค์ประกอบด้านบุคคลและครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม” ของ Zawacki (1997) และ “การศึกษาการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในการรับใช้ชุมชน: ความสัมพันธ์ของโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอัตลักษณ์ ” ของ Pugh (1999)

ประเด็นที่ 2 คือ การวิจัยที่เกี่ยวกับผลหรืออิทธิพลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม มีจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ “การศึกษาถึงโปรแกรมการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมในชุมชนด้วยกิจกรรมประสบการณ์ในการรับใช้สังคม โดยจัดโปรแกรมการรับใช้สังคมบูรณาการกับหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา” ของ Meconnell (1997) “การศึกษาอิทธิพลของการรับใช้สังคมต่อเจตคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ” ของ Lynn (1997) “สรุปงานวิจัยการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในระดับนักเรียนตั้งแต่อนุบาลถึงเกรด 12” ของ รุทและจิลส์ (Root, 1997; Giles, 1997) “การวิจัยเกี่ยวกับการประเมินประสบการณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ” ของ Williams (1997) “การศึกษานักเรียนตั้งแต่เกรด 9 ถึง เกรด 12 ในโรงเรียนเอกชนหญิง โดยทำการวิจัยเชิงคุณลักษณะ ” ของ Mauricio (1998) “การศึกษากรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมของวัยรุ่นที่มีความสามารถพิเศษกับชุมชน” ของ Terry (2000) “การวิเคราะห์โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมหลังเลิกเรียนสำหรับเด็กใน

โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียน พฤติกรรมทางสังคมและเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6” ของ Tannenbaum (2002) และ “การศึกษาผลกระทบของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่มีต่อความตระหนัก ความรับผิดชอบในหน้าที่ และความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาอายุรแพทย์” ของ Waskiewicz (2002)

และประเด็นที่ 3 คือ การวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนหรือโปรแกรมการสอนโดยใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ “การศึกษาถึงการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมของนักศึกษาฝึกสอนระดับประถมศึกษา ” ของ Wade (1995) “การศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการรับใช้สังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย ” ของ Albert (1996) “การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบวิชาที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย” ของ เฉลิมชัย มนุเสวต (2543) “การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี” ของ สุรินทร์ คล้ายรามัญ (2543) “การศึกษาเพื่อพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ของ ชวลา เวชยันต์ (2544) และ “การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ของ นฤมล มณีงาม (2547)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ การที่ผู้วิจัยได้พัฒนา โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรม อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง จึงยังเป็นสิ่งที่ยังไม่มีผลการศึกษาที่ชัดเจนสมควรที่จะทำการศึกษาเพื่อให้เกิดผลชัดเจนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถม ศึกษาปีที่ 6 มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมากำหนดแนวทางในการสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาแนวคิด หลักการ รูปแบบการเรียนรู้และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

3) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. ศึกษาสภาพชุมชน และความต้องการของชุมชน โดยสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน (รายละเอียดในภาคผนวก ข) โดยลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้างจำนวน 3 ข้อ เก็บข้อมูลพื้นฐานโดยการสัมภาษณ์คนในชุมชนจำนวน 10 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน พัฒนาการอำเภอ 1 คน ประธานกลุ่มอาชีพ 5 คน และบุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 3 คน และสร้างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน โดยลักษณะของแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเป็นการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคของเด็กในชุมชนตามที่คุณวิจัยสังเกตเห็น ซึ่งเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

การศึกษาสภาพชุมชนและความต้องการของชุมชนโดยการเก็บข้อมูลพื้นฐานจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชนได้ข้อมูลดังนี้

ชุมชนบ้านชัยพรตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอไชยวาน เป็นระยะทาง 18 กิโลเมตรจากที่ว่าการอำเภอ เป็นหมู่บ้านจัดตั้งใหม่โดยแยกมาจากบ้านห้วยยาง หมู่ที่ 4 ตำบลโพนสูง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา และมีอาชีพเสริม คือ เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว หมู กบ และปลาตก รวมทั้งทอผ้า และจักสาน มีผู้ใหญ่บ้าน คือ นายเกียรติศักดิ์ ชันดี เป็นแกนหลักหรือเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้าน มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน โดยคณะทำงานระดับอำเภอ / ตำบล / และชุดปฏิบัติการของหมู่บ้านตามนโยบายของรัฐบาล และภายหลังการติดตามและประเมินผลการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านชัยพร ตามดัชนีชี้วัด 6 x 2 ซึ่งเป็นเกณฑ์ชี้วัดแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดอุดรธานี พบว่าบ้านชัยพรสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะหมู่บ้านชัยพร เป็นหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เมื่อได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งมีวิสัยทัศน์ จึงทำให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านชัยพรสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง สามารถผลิตอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน สามารถผลิตเครื่องใช้ ในครัวเรือนได้เอง ทำให้ลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ และยังมีกลุ่มอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เมื่อมีเงิน

เหลือก็นำมาฝากกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของหมู่บ้านเป็นการประหยัดดอกเบี้ย นอกจากนั้น ยังใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ดุลสิ่งแวดล้อมแบ่งปันสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่น หลัง และมีความสามัคคีในหมู่บ้าน เหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างของหมู่บ้านอื่น ๆ ได้ คณะ ดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอไชยวาน จึงได้ประกาศให้หมู่บ้านชัยพร หมู่ที่ 11 ตำบลโพสูงเป็น 1 ใน 4 หมู่บ้านที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้

และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการสังเกตพฤติกรรมกรรมการบริโศคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะต้องการให้เด็กและเยาวชน ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของกลุ่มอาชีพในชุมชน รู้จักประหยัดอดออม เลือกริโศคและใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุมีผล ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ใหญ่ในกลุ่มอาชีพที่ดำเนินการตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการบริโศคและ การเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชนซึ่งพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่บริโศคสิ่งของที่ ไม่ค่อยมี ความจำเป็น สิ่งของฟุ่มเฟือยและการเสี่ยงโชค เช่น ขนมแถมของเล่น ไฟการ์ทูน และสลากชิงโชค ซึ่งหาซื้อได้จากร้านขายของหน้าโรงเรียน และในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ใหญ่ พบว่ากิจกรรม ที่เด็กในชุมชนนิยมเข้าร่วมมักเป็นกิจกรรมในชุมชนที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลพิเศษ เช่น งานบุญปี ใหม่ สงกรานต์ และบุญบั้งไฟ

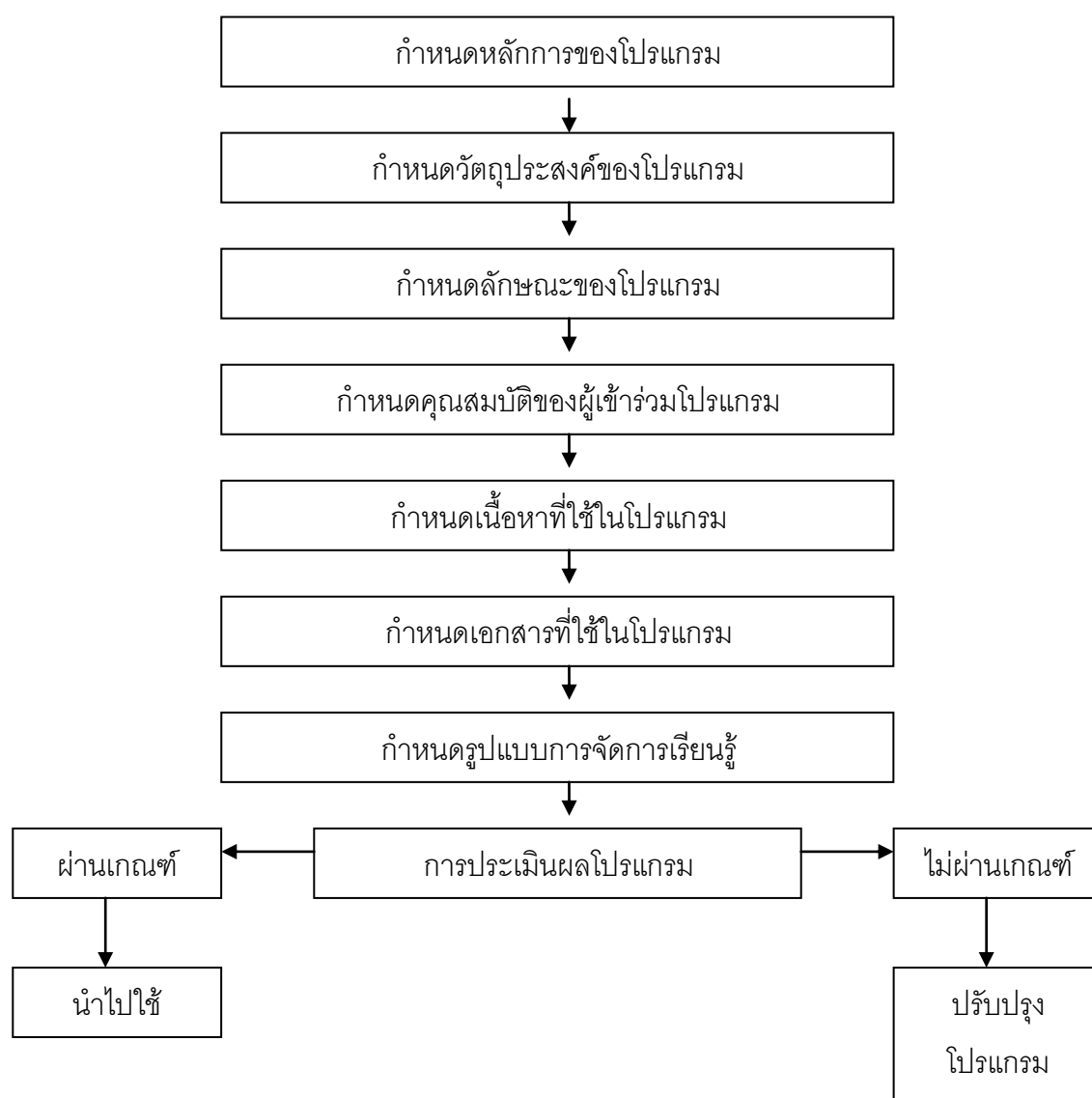
ผู้วิจัยจึงได้นำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านชัยพรมากำหนดเป็น วัตถุประสงค์ของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตาม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโศคแบบพอเพียง สำหรับ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม เพื่อให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของชุมชน อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนว ทางการบริโศคแบบพอเพียง และเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ขั้นที่ 2 สร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตาม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโศคแบบ พอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโศคแบบพอเพียง โดยมี ลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. สังเคราะห์แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน รวมทั้งข้อมูลจากการประเมินผลผู้เรียนก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

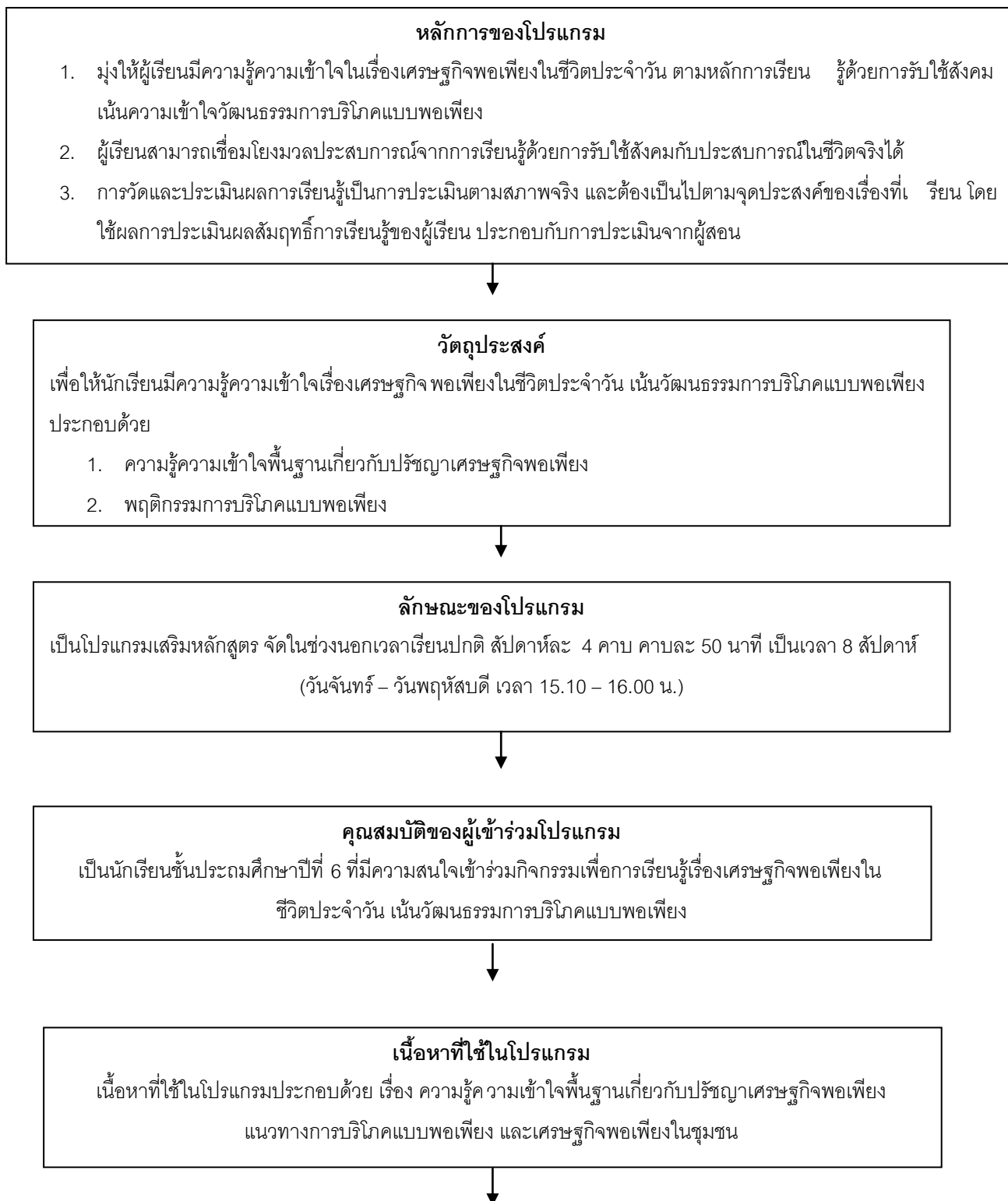

2. นำกรอบแนวคิดที่สังเคราะห์ได้ในข้อ 1 มาเขียนรายละเอียดของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความ

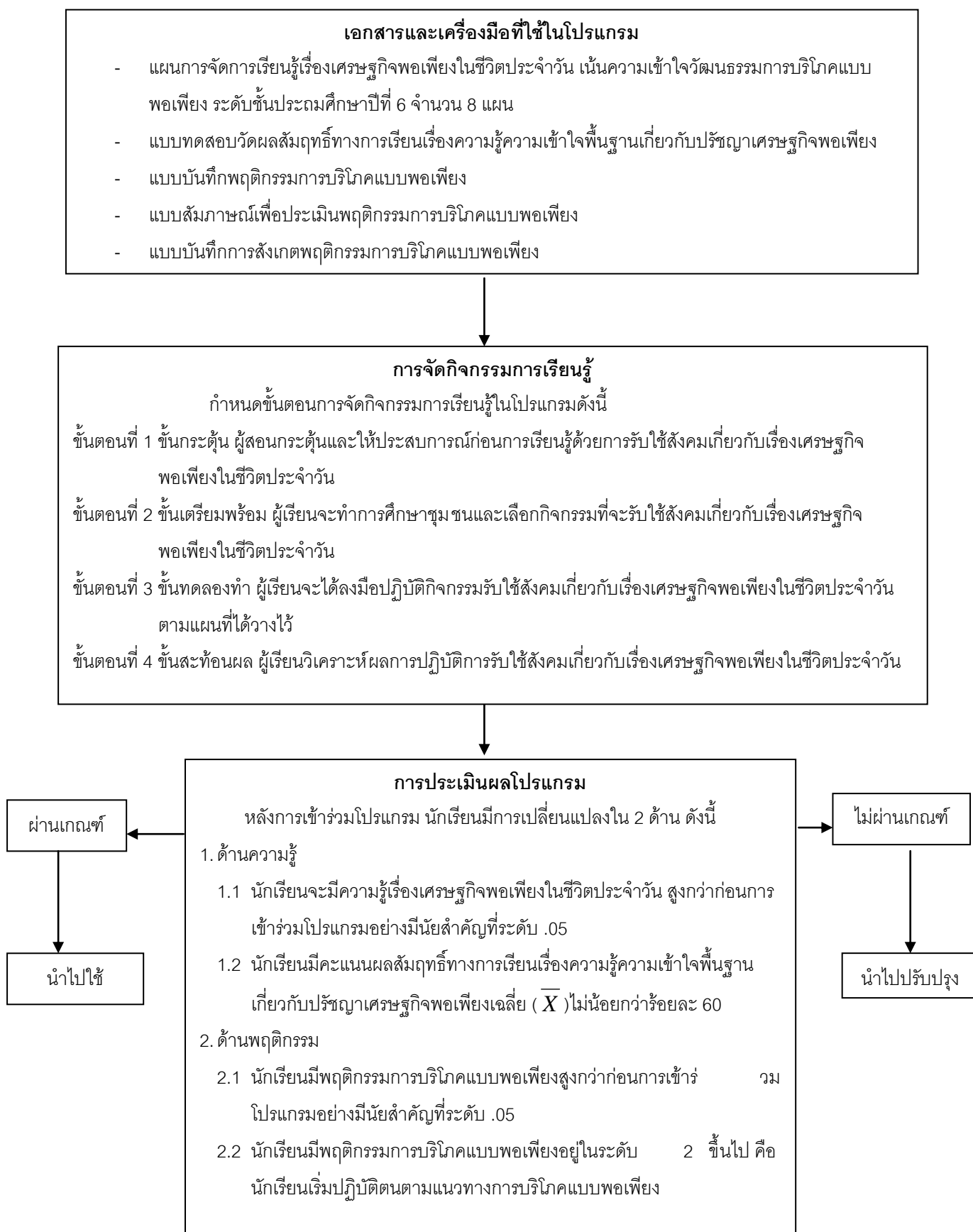
เข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ดังแสดงในแผนภูมิที่

2

แผนภูมิที่ 2 โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

แผนภูมิที่ 2 (ต่อ) โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

3. กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานในชั้นตอนที่ 1 มากำหนดเนื้อหา รายละเอียดต่างๆ ที่จะใช้ในโปรแกรม ดังนี้

3.2.1 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การปฏิบัติตามตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

3.2.2 แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

- 1) การใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ
- 2) การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล
- 3) การใช้จ่ายสิ่งของที่ผลิตได้เองหรือผลิตได้ในชุมชน
- 4) การซ่อมแซม ัดแปลงและปรับปรุงหรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องซื้อ

3.2.3 เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ได้แก่ โครงการ / กิจกรรม ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนกำลังดำเนินการอยู่

4. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ลำดับ ที่	ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้	ลักษณะของการจัดกิจกรรม
1	ขั้นกระตุ้น	เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยใช้วิธีการสนทนา การใช้คำถามชี้แนะ การเล่นเกม การทำกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาความรู้จากเอกสาร/แผ่นพับ เป็นต้น
2	ขั้นเตรียมพร้อม	เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะทำการศึกษาชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
3	ขั้นทดลองทำ	เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามแผนที่ได้วางไว้
4	ขั้นสะท้อนผล	เป็นขั้นที่ผู้เรียนวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คือ ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง ความสามารถในการให้เหตุผลเชื่อมโยงพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงในแต่ละกิจกรรม และความสามารถในการเสนอแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับตนเอง

5. สร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีลำดับขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

5.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

5.2 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผน โดยมีส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ลำดับที่ของแผน ชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและภาคผนวก

5.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ วิจารณ์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

5.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 3 แผนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนบ้านหนองนาคำ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 33 คน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในด้านการจัดการเรียนรู้และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

6. สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการประเมินผลโปรแกรม มีจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย

6.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6.2 แบบบันทึกพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง

6.3 แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง

6.4 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง

ขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือมีดังนี้

6.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

6.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6.1.2 ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ

6.1.3 กำหนดโครงสร้างของแบบทดสอบ (table of specification) แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ต้องการวัด	น้ำหนัก (%)	จำนวนข้อ
ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	64	16
แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง	20	5
เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน	16	4
รวม	100	25

6.1.4 กำหนดลักษณะของแบบทดสอบ เป็นข้อสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก มีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียง 1 ข้อ จำนวน 25 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน คำตอบที่ถูกได้ 1 คะแนน คำตอบที่ไม่ถูกหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน

6.1.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมในการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6.1.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 25551 ของโรงเรียนบ้านหนองนาคำ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 33 คน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบพอเพียงแก่นักเรียนกลุ่มดังกล่าวเป็นเวลา 7 คาบเรียน แล้วจึงนำแบบทดสอบไปทดลองใช้และตรวจให้คะแนน

6.1.7 นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ระดับความยาก (level of difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (discrimination power) ของแบบทดสอบ โดยการวิเคราะห์ข้อสอบ เป็นรายข้อ แล้วเลือกข้อสอบที่ความยากระหว่าง 0.2 – 0.8 และค่าอำนาจจำแนก 0.2 ขึ้นไป (รายละเอียดของค่าระดับความยากและอำนาจนำเสนอในภาคผนวก ง) โดยจากการวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อพบว่าแบบทดสอบความรู้มีค่าระดับความยากระหว่าง 0.2 – 0.8 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.2 ขึ้นไป

6.1.8 นำแบบทดสอบความรู้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) ด้วยวิธีคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson KR-20) ได้ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบความรู้ทั้งฉบับเท่ากับ 0.71 ซึ่งถือเป็นค่าความเที่ยงที่ใช้ได้ จึงสามารถนำแบบทดสอบความรู้ไปใช้ได้ (รายละเอียดของการคำนวณหาค่าความเที่ยงนำเสนอในภาคผนวก ง)

6.2 แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนเอง และเหตุผลในการตัดสินใจบริโภคที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ทำกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยดำเนินการสร้างและพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้

6.2.1 ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการการบริโภคแบบพอเพียง

6.2.2 กำหนดรูปแบบของแบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเป็นการเขียนบันทึกรายรับ – รายจ่าย ประจำวัน

6.2.3 กำหนดประเด็นที่ต้องการให้นักเรียนบันทึก ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรการบริโภคของนักเรียน ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล ผู้บันทึก วัน/เดือน/ปี จำนวนเงินรายรับ/ที่มา สิ่งบริโภค ราคาของสิ่งที่บริโภค เหตุผลที่บริโภค และเงินคงเหลือในแต่ละวัน

6.2.4 กำหนดเกณฑ์การบริโภคแบบพอเพียง ดังนี้

- 1) มีรายจ่ายน้อยกว่าร้อยละ 75 ของรายรับ
- 2) มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจบริโภคมากกว่าร้อยละ 60
- 3) บริโภคสิ่งที่สามารถซ่อมแซม ดัดแปลงหรือเพิ่มมูลค่าด้วยตนเองได้ หรือบริโภคสิ่งที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อมากกว่าร้อยละ 25

โดยให้คะแนนการบันทึกพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียงในสมุดบันทึก

ดังนี้

พฤติกรรมกรรการบริโภค	คะแนน
ไม่ตรงตามเกณฑ์	0
ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1	1
ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1 และ 2 หรือ 1 และ 3	2
ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1, 2 และ 3	3

6.2.5 นำประเด็นการบันทึกพฤติกรรมและเกณฑ์การให้คะแนนการบันทึกพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อแก้ไขปรับปรุงในด้านความถูกต้องความเหมาะสมของประเด็นที่ต้องการบันทึก ความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาและเกณฑ์การให้คะแนนการบันทึก

6.2.6 สร้างแบบบันทึกเป็นลักษณะสมุดบันทึกรายรับ – รายจ่ายประจำวัน ขนาด 6" X 8" (ครึ่งA4)

6.2.7 นำแบบบันทึกพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบ พอเพียง เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นที่ต้องการบันทึกและความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6.2.8 นำแบบบันทึกพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียงที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนบ้านหนองนาคำ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 33 คน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

6.3 แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง ดำเนินการสร้าง และพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้

6.3.1 ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคแบบพอเพียง

6.3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยมีขอบเขตหัวข้อที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ พฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง และใช้ลักษณะของการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตาม แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

6.3.3 กำหนดน้ำหนักคะแนนในการประเมินพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง โดยการให้คะแนนทางบวก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 น้ำหนักคะแนนในการประเมินพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง

ข้อคำถาม	ระดับคะแนน		
	3	2	1
1. ในแต่ละวันนักเรียนใช้จ่ายเงินในการบริโภคอะไรบ้าง อย่างไร และนักเรียนใช้จ่ายเงินค่าขนมที่ได้รับพอหรือไม่ เพราะเหตุใด	ใช้เงินค่าขนมพอ โดยใช้บริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และมีเงินออม	ใช้เงินค่าขนมพอ โดยใช้บริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่ไม่มีเงินออม	ใช้เงินค่าขนมไม่พอ เพราะใช้บริโภคสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น สิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. หากนักเรียนใช้จ่ายเงินไม่พอ นักเรียนจะมีวิธีการจัดการเงินอย่างไรเพื่อให้เงินได้พอ	เลือกบริโภคเฉพาะสิ่งที่จำเป็นจริงๆ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ส่วนสิ่งของอื่นยังไม่บริโภคเพื่อให้เงินได้พอ	นำเงินออมบางส่วนมาใช้ โดยแบ่งเงินเพื่อบริโภค สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำ ก่อน ที่เหลือจึงใช้บริโภค สิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องเขียน	ยืมเงินเพื่อนมาใช้ โดยแบ่งเงินเพื่อบริโภค สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำ ก่อน ที่เหลือจึงใช้บริโภค สิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องเขียน
3. นักเรียนและครอบครัวของนักเรียนจำเป็นต้องซื้อผักสวนครัวต่างๆ จากตลาดหรือร้านค้าหรือไม่ อย่างไร และหากนักเรียนจะลดรายจ่ายในส่วนนี้จะทำอย่างไร	ไม่ต้องซื้อผักสวนครัว เพราะที่บ้านปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค	ไม่ต้องซื้อผักสวนครัว เพราะสามารถเก็บผักสวนครัวจากบ้านเพื่อนบ้านมาบริโภคได้	ต้องซื้อผักสวนครัวมาบริโภค เพราะที่บ้านไม่ได้ปลูก แต่จะปลูกผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายส่วนนี้ในอนาคต

ตารางที่ 3 (ต่อ) นำหนักคะแนนในการประเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

ข้อคำถาม	ระดับคะแนน		
	3	2	1
4. นักเรียนเลือกซื้อและใช้เครื่องแต่งกายอย่างไร เพราะเหตุใด	ดูความจำเป็นที่ต้องใช้ และมีคุณภาพเหมาะสมกับราคา ค่าที่ไม่แพงจนเกินไป	ดูที่ราคาถูก ลวดลายสวยงาม มีความทันสมัย คุณภาพเหมาะสมกับราคา	ดูที่ลวดลาย ความสวยงาม สมัยนิยม แม้มีราคาแพงก็ซื้อ
5. นักเรียนมีหลักในการเลือกซื้ออุปกรณ์เครื่องเขียนอย่างไร	ดูความจำเป็นที่ต้องใช้ และมีคุณภาพเหมาะสมกับราคาที่ไม่แพงจนเกินไป	ดูที่ราคาถูก ลวดลายสวยงาม มีความทันสมัย คุณภาพเหมาะสมกับราคา	ดูที่ลวดลาย ความสวยงาม สมัยนิยม แม้มีราคาแพงก็ซื้อ
6. นักเรียนมีแนวทางในการลดรายจ่ายของตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร	มีแนวทางลดรายจ่าย โดยการ ซื้อของใช้เท่าที่จำเป็นประหยัดน้ำ - ไฟ ปลุกพืชผักสวนครัวและ ซ่อมแซม ดัดแปลงของเก่าเอามาใช้ใหม่	มีแนวทางลดรายจ่าย โดยการซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น ปลุกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน	ไม่มีแนวทางอื่นๆ ในการลดรายจ่าย นอกจากการซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น
7. นักเรียนมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้ ตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร	มีแนวทางเพิ่มรายได้โดยการทำอาชีพเสริม เก็บพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้ / เก็บไข่จากไก่ที่เลี้ยงไปขาย รับจ้างเก็บผลผลิตทางการเกษตร และเข้าร่วมกลุ่มอาชีพร่วมกับผู้ปกครอง	มีแนวทางเพิ่มรายได้โดยการ เก็บพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้ / เก็บไข่จากไก่ที่เลี้ยงไปขาย	ไม่มีแนวทางในการเพิ่มรายได้ นอกจากช่วยครอบครัวประหยัดค่าใช้จ่าย

โดยมีเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง ดังนี้

- 1 - 7 คะแนน คือ ระดับ 1 หมายถึง นักเรียนยังไม่เกิดพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
- 8 - 14 คะแนน คือ ระดับ 2 หมายถึง นักเรียนเริ่มปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง
- 15 คะแนนขึ้นไป คือ ระดับ 3 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

6.3.4 นำประเด็นการสัมภาษณ์ นำนักคะแนน และเกณฑ์การประเมินที่กำหนดขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อแก้ไข ปรับปรุงในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสมของประเด็นการสัมภาษณ์ และความถูกต้องและความเหมาะสมของการใช้ภาษา

6.3.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามและความเหมาะสมในการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6.3.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนบ้านหนองนาคำ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 33 คน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

6.4 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมกร บริโภคแบบพอเพียง ดำเนินการสร้างและพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้

6.4.1 ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริโภคแบบพอเพียง

6.4.2 นำประเด็นพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต โดยใช้ลักษณะของการสังเกตเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติและการไม่ปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงที่กำหนดขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อแก้ไข ปรับปรุงในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสมของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต และความถูกต้องและความเหมาะสมของการใช้ภาษา

6.4.3 นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามและความเหมาะสมในการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6.4.4 นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนบ้านหนองนาคำ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 33 คน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนชัยพร คือ เป็นชุมชนที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยยาง ชุมชนชัยพร อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 33 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่กำลังพัฒนาเป็นชุมชน แม่แบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีโครงการและความต้องการสอดคล้องกับงานวิจัยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ได้ และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกนักเรียนจากห้องเรียนเดียวกันทั้งหมดจำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 33 คน

2. เครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
2. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน

2.2 เครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

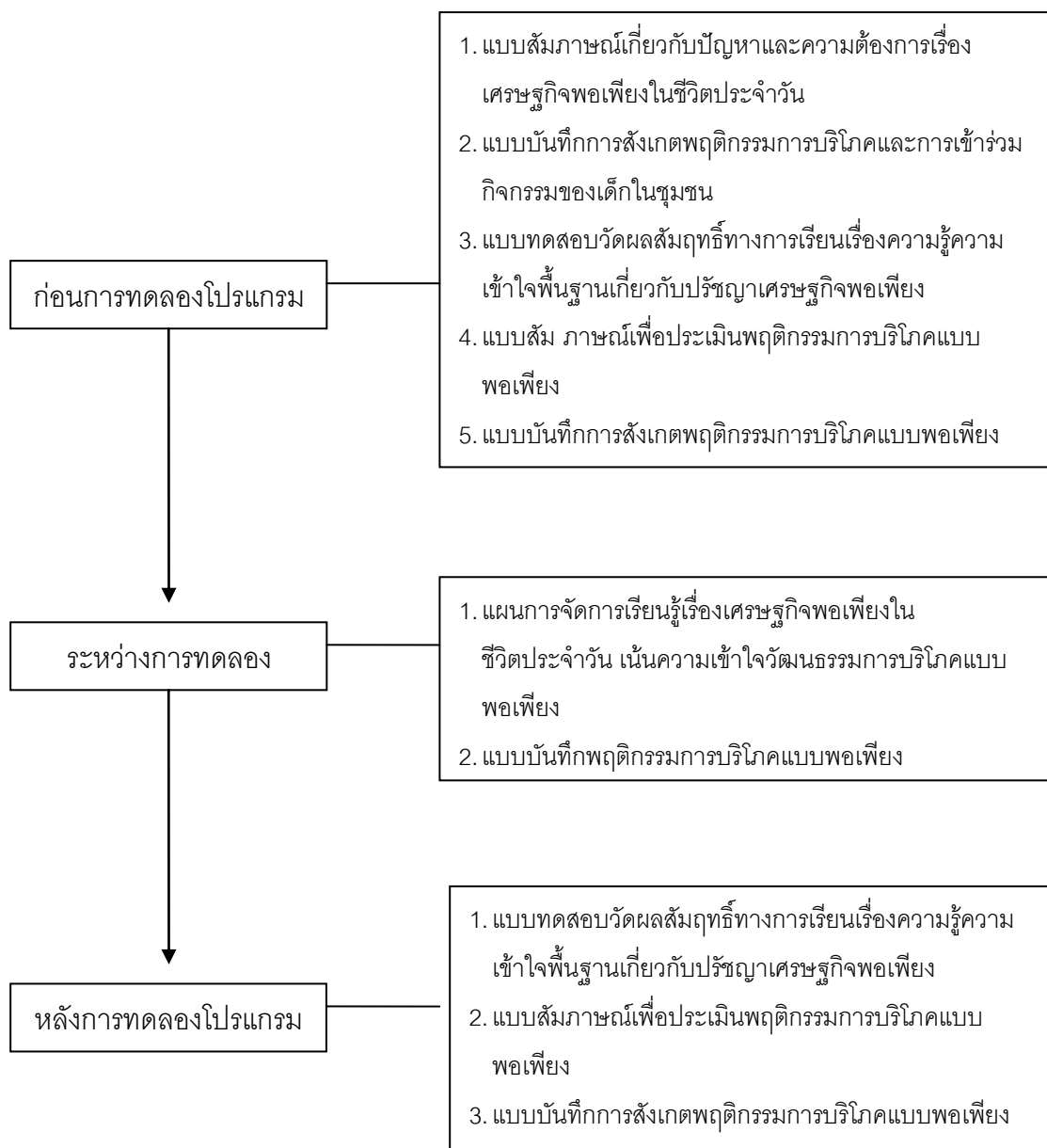
- 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
- 3) แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
- 4) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
- 5) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผน

สรุปเครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัยในช่วงก่อนการดำเนินการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 สรุปเครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัย

ช่วงเวลาการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือและเอกสารที่ใช้

3. วิธีดำเนินการทดลอง

3.1 เตรียมการทดลองใช้

ผู้วิจัยวางแผนการทดลองใช้โปรแกรม โดยติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนบ้านห้วยยาง ชุมชนชัยพร อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใน

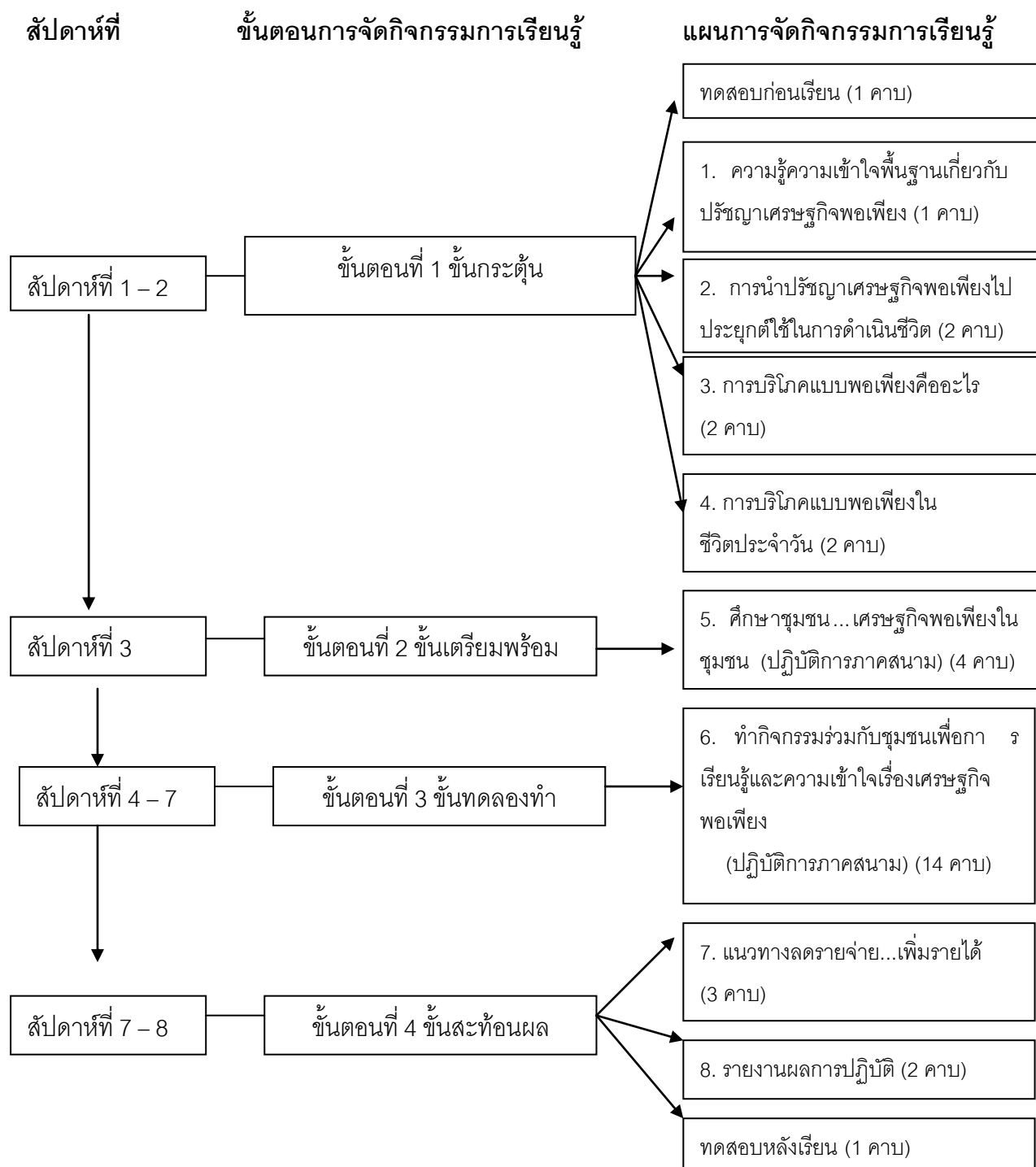
ชีวิตประจำวัน เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งสมาชิกกลุ่มอาชีพรับทราบ และเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 33 คน

3.2 การดำเนินการทดลอง

3.2.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนโดยบันทึกผลการสังเกตลงใน แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และทำการทดสอบความรู้เรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2.2 ระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สร้างขึ้นในโปรแกรม จำนวน 8 แผน โดยใช้เวลาสอนทั้งสิ้น 32 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที สัปดาห์ละ 4 คาบ นอกเวลาเรียนปกติ ในวันจันทร์ – พฤหัสบดี เวลา 15.10 – 16.00 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2551 ถึงวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2551 โดยในระหว่างที่ทำกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้วิจัยให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของตนเองลงในแบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง พร้อมทั้งบอกเหตุผลของการบริโภคดังกล่าว อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ตลอดระยะเวลาที่ทำกิจกรรม รายละเอียดของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้แสดงในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 หลังการทดลอง

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนโดยบันทึกผลการสังเกตลงใน แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และทำการทดสอบความรู้เรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่างด้วยการทดสอบค่าที (paired - sample t - test) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

4.2 นำข้อมูลจากแบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง ที่ให้คะแนนการบันทึกในแต่ละสัปดาห์ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 6.2.4 ในขั้นที่ 2 สร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละสัปดาห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

4.3 นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงและแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนน จากเกณฑ์การประเมินที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 6.3.3 ในขั้นที่ 2 สร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนนพฤติกรรมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที (paired - sample t - test) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ings ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง แบบสัมภาษณ์เพื่อประ เเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และ แบบบันทึกการสังเกต พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง มาปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือ โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตาม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ส่วนที่ 2 คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของ ตารางประกอบการอธิบายเป็นความเรียง ซึ่งรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 3 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ คะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการ เข้าร่วมโปรแกรม

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการ เข้าร่วมโปรแกรม

ตอนที่ 3 ผลการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบ พอเพียงของนักเรียนจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพที่ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง

รายละเอียดการนำเสนอผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีดังนี้

ส่วนที่ 1 โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการ บริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

**โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง
สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6**

หลักการของโปรแกรม

1. มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง
2. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงมวลประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับประสบการณ์ในชีวิตจริงได้
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นการประเมินตามสภาพจริง และต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียน โดยใช้ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินจากผู้สอน

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เน้นวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง ประกอบด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

ลักษณะของโปรแกรม

เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงนอกเวลาเรียนปกติ สัปดาห์ละ 4 คาบ (วันจันทร์ – วันพฤหัสบดี) คาบละ 50 นาที (15.10 – 16.00 น.) เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 32 คาบ

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

- ผู้เข้าร่วมโปรแกรม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้
1. เป็นนักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มี การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือเป็นชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ เพื่อเอื้อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้
 2. นักเรียนเป็นสมาชิกในชุมชนหรือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความคุ้นเคยกับสภาพชุมชนและสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติการภาคสนามที่ต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอาชีพในชุมชน

3. เป็นนักเรียนที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เน้นวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง และสามารถร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตลอดจนจบโปรแกรม

ถึงแม้ว่าเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรมไว้ แต่แนวคิดและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมที่น่าเสนอเป็นสิ่งที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมในบริบทอื่นก็สามารถเรียนรู้ได้ หากผู้ใช้โปรแกรมหรือผู้สอนปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของตน โปรแกรมนี้ก็น่าจะนำไปใช้ได้ดีกับผู้เรียนในบริบทอื่นๆ ด้วย

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม

จากการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พ.ศ.2544 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้กำหนดไว้ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

โดยมีสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

สาระการเรียนรู้ : เศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง: นักเรียนรู้และเข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมให้มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ดังกล่าว โดยเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมประกอบด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง
3. เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ได้แก่ โครงการ / กิจกรรม ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนกำลังดำเนินการอยู่

โดยรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละส่วนมีดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของกา ารพัฒนา กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี โดยในพระราชดำรินี้เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2541 ทรงอธิบายว่า คำว่า พอเพียงนั้น ไม่ได้หมายความว่าถึงความสามารถใน การพึ่งตนเองในการพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากหมายรวมถึงความพอเพียงในทัศนคติต่อ การดำรงชีวิตทั้งทางกาย วาจา ใจ การรู้จักประมาณตน การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การรู้จักเลือก ทางสายกลาง และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

โดยความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะสำคัญพร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

นอกจากนั้นการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

2) การปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงก็ได้มุ่งเน้นแต่การทำเกษตรหรือการให้แนวคิดกับเกษตรกรเท่านั้น หากแต่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยหลักการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง...”
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพเป็นหลักสำคัญ...”
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ดังพระราชดำรัสว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่มีความหมายชัดเจนว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือ ออให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...”
5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลอีกจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ดังนี้ “...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น...”

3) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนแนวทางในการดำเนินชีวิตทำให้เกิดความพอ ทั้งนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวมีคุณธรรมแฝงอยู่หลายประการ ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติตนตามคุณธรรม เหล่านี้จะเป็นผู้ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และเมื่อดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้ย่อมเกิดความสันติ สุขในชีวิต

ตัวอย่างของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการ ประกอบอาชีพ ได้แก่ “การเกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็นแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานเพื่อให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรรายย่อยที่ประสบ ปัญหา เพื่อให้เกษตรกรเหล่านั้นสามารถประกอบอาชีพอย่างพอเพียง เพื่อให้พอเลี้ยงตนเองได้

โดยสาระสำคัญในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น คือ การแบ่งพื้นที่ในการทำเกษตร ออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราการแบ่งพื้นที่ต่อส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง 30% สำหรับขุดสระน้ำเพื่อเก็บกักน้ำและเลี้ยงปลา

ส่วนที่สอง 30% สำหรับทำนาปลูกข้าว

ส่วนที่สาม 30% สำหรับทำสวน ปลูกผลไม้ พืชไร่ ผักสวนครัว สมุนไพร เพื่อใช้เป็นอาหาร และจำหน่ายหากมีเหลือ

ส่วนที่สี่ 10% สำหรับปลูกบ้านที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์

โดยตัวอย่าง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ของ ประชาชนในหมู่บ้านชัยพร คือ

ความพอประมาณ : มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริเวณในครอบครัวไม่ต้องซื้อหา มีการ เลี้ยงเป็ด ไก่ หมู กบ จิ้งหรีดไว้บริเวณในครัวเรือนเมื่อผลผลิตมากจะไว้จำหน่ายเป็นรายได้เสริม และนำมูลสัตว์ที่เลี้ยงไปใช้ในการปลูกพืชผัก นำไม้ไผ่มาแปรรูปโดยการจักสานเป็นเครื่องใช้ ภายในหมู่บ้าน

ความมีเหตุผล : รู้จักการวิเคราะห์ผลดีผลเสียในการประกอบอาชีพโดยมีการศึกษาให้รู้ ถึงสิ่งที่จะทำว่ามีประโยชน์มากน้อยเพียงใด การดูแลรักษาเป็นอย่างไรเหมาะแก่การนำมาใช้ ประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่นหรือไม่ในการผลิตจะศึกษาการตลาดไปด้วยโดยเน้นผลิตบริโภค ในครัวเรือนก่อนถ้าเหลือก็จำหน่าย

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี : มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน การเลี้ยงหมู กบ ไก่ วัว และควาย รวมทั้งการทอดผ้าอ้อมรวม ทอเสื่อ และจักสานไม้ไผ่ไว้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ทำให้ไม่ต้องซื้ออาหาร หรือเครื่องใช้ในครัวเรือนจาก ภายนอก รวมทั้งไม่ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนภายนอกมาประกอบอาชีพมากเกินความจำเป็น

2. แนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

ความหมาย

การบริโภคแบบพอเพียง คือ การบริโภคหรือการใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ โดยใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุมีผล และบริโภค ใช้จ่ายสิ่งของและผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชน หรือซ่อมแซม ดัดแปลงและปรับปรุง หรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินซื้อสิ่งของ ช่วยให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

หลักการสำคัญ

- 1) คำนึงถึงรายรับหรืองบประมาณของตน
- 2) บริโภคในสิ่งที่จำเป็น
- 3) บริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิต หรือซ่อมแซม ดัดแปลงได้เอง หรือบริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิตในในชุมชน/ในประเทศ
- 4) มีเหตุและผลในการตัดสินใจเลือกบริโภค

ผลที่เกิดขึ้น

ช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่เดือดร้อน ไม่เป็นหนี้สินและไม่ตกเป็นทาสวัตถุ นิยมหรือบริโภคนิยม

3. เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ได้แก่ โครงการ / กิจกรรม ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนกำลังดำเนินการอยู่

1) กลุ่มอาชีพจักสาน

ประธานกลุ่ม พ่อใหญ่บุตร โพธิ์แดง

รองประธาน พ่อใหญ่ที เชื้อสิน

เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

เพื่อลดรายจ่ายในการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นเครื่องจักสานที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระติบข้าวเหนียว หวด ข้องลอยสำหรับจับปลา เป็นต้น

เพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายเครื่องจักสานที่เหลือจากการใช้ในครัวเรือน

เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจักสานให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น รู้จักและเข้าใจ

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ทรัพยากร/วัตถุดิบ : การจักสานใช้ไม้ไผ่บ้านซึ่งได้มาจากนาของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ซึ่งปลูกไว้ประมาณ 3-4 ไร่ จึงไม่ต้องซื้อวัตถุดิบ สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะใช้ไม้ไผ่ของตนเอง โดยต่างคนต่างสานสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ด้วยตัวเองจนครบทุกชิ้นตอนแล้วนำมาจำหน่ายร่วมกัน

มักจะทำกันในช่วงที่หมดหน้านา หรือไม่ต้องไปทำไร่นานา สมาชิกแต่ละคนมีความถนัดแตกต่างกัน ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มจึงให้สมาชิกได้จักสานในสิ่ง ที่ตนเองถนัด ใครถนัดอย่างไรก็ทำสิ่งนั้น และในการผลิตเครื่องจักสานจะมีวัตถุดิบที่เหลือคือ เศษผิวไม้ หรือขุยไม้ ไม้ที่เหลือจากการจักตอก สามารถนำไปทำปุ๋ย หรือลงในเล้าไก่ไว้ให้ไก่มาฟักไข่ได้

กระบวนการผลิต :

1. การคัดต้นไม้ที่มีลำไม้ไผ่ขนาดพอเหมาะกับการสานชนิด ต่างๆ แล้วตัดลำไม้จากนา กลับมาบ้าน
2. ตัดลำไม้ให้มีขนาดความยาวตามต้องการ แล้วขูดผิวไม้ด้านนอกที่มีสีเขียวออก หรือเรียกว่าขูดตัว แล้วผ่าไม้ไผ่ออกเพื่อริดเป็นแผ่นหนาบางตามความต้องการ เรียกการจักตอก
3. นำตอก หรือไม้ไผ่ที่ริดออกเป็นแผ่นหนาบางตามความต้องการแล้ว มาทำ การขึ้นรูปเพื่อสานภาชนะหรือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น กระจิบข้าว กระบุง กระจาด ข้อง ไซ

การจัดการผลผลิต

ทำไว้ใช้ในครัวเรือนก่อนเป็นอันดับแรก เหลือจึงนำไปจำหน่าย โดยกลุ่มอาชีพจักสานจะมีรายรับประมาณปีละ 5,000 – 8,000 บาท และมีรายจ่ายประมาณปีละ 100 – 200 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เสริมในการจักสานเช่นเชือกในลอนขนาดต่างๆ

2) กลุ่มอาชีพทอผ้าย้อมคราม

ประธานกลุ่ม แม่หนูจิ้น ชันดี

รองประธาน แม่สินใจ พันสี

เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

เพื่อลดรายจ่ายในการซื้อผ้าถุงสำหรับผู้หญิงในโอกาสต่างๆ เช่น งานบุญ งานแต่งงาน เป็นต้น และเพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผ้าย้อมครามสำหรับไปตัดเย็บเสื้อย้อมคราม เช่นเดียวกับเสื้อหม้อหม้อของภาคเหนือ รวมทั้งเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทอผ้า ย้อมครามให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น และเข้าใจ

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ทรัพยากร/วัตถุดิบ : การทอผ้าย้อมครามใช้ผ้าที่ปลูกไว้บริเวณที่ดินของสมาชิก โดยนำผ้าที่โตได้ขนาดมาปั่นเอาเมล็ดตอกแล้วดึงเส้นใยสีขาวให้เป็นเส้น ส่วนเมล็ดผ้าที่ดึงเส้นใยออกแล้วก็นำไปเก็บไว้สำหรับเพาะพันธุ์ต่อไป ส่วนสีครามก็เป็นสีที่ได้จากการหมักยอดต้นครามกับน้ำ จนเกิดเป็นน้ำหมักที่มีสีครามเข้ม

กระบวนการผลิต :

1. เก็บฝ้ายมาจากไร่ฝ้ายเพื่อนำมาปั่นเอาเมล็ดฝ้ายออก แล้วนำเมล็ดฝ้ายเก็บไว้เพาะพันธุ์
2. ดึงใยฝ้ายออกเป็นเส้นๆ จากนั้นจึงนำมาม้วนใส่หลอด แล้วนำฝ้ายที่ปั่นใส่หลอดเรียบริ้วแล้วม้วนเป็นกลุ่ม กลุ่ม 6 เส้น หรือเรียกว่า 3 เส้นคู่
3. นำฝ้ายที่ม้วนเป็นกลุ่มแล้วไปมัดด้วยเชือกฟางให้แน่นเป็นช่วงๆ เพื่อทำให้เกิดลายสีขาวขณะนำกลุ่มฝ้ายไปย้อมคราม
4. นำกลุ่มฝ้ายที่มัดเชือกฟางเรียบริ้วแล้วไปย้อมน้ำคราม โดยเตรียมน้ำครามไว้ล่วงหน้า วิธีเตรียมน้ำคราม คือ นำต้นครามตัดเอาบริเวณลำต้นและยอดไปแช่น้ำแล้วปล่อยทิ้งไว้จนเน่า เรียกว่าการหมักน้ำคราม จากนั้นใส่ปูนขาวลงไปทิ้งไว้ให้ตกตะกอน แล้วตักเอาตะกอนสีครามมาผสมกับน้ำต่าง คนให้เข้ากัน โดยน้ำครามจะแบ่งเป็น 3 ถัง แต่ละถังจะมีความเข้มข้นของครามต่างกัน เริ่มนำกลุ่มฝ้ายย้อมในถังที่มีความเข้มข้นน้อยก่อนจากนั้นจึงย้อมในถังที่มีความเข้มข้นมากขึ้น
5. นำกลุ่มฝ้ายที่ย้อมครามในถังที่มีความเข้มข้นที่สุด(ถึงสุดท้าย)เสร็จแล้วไปตากให้แห้ง
6. นำกลุ่มฝ้ายที่ตากแดดแห้งสนิทดีแล้วไปล้างด้วยน้ำสะอาดหนึ่งครั้ง แล้วนำไปตากให้แห้ง จากนั้นนำไปใส่ลงในกระสวยแล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้าฝ้ายย้อมคราม

การจัดการผลผลิต

ทำไว้ในครัวเรือนก่อนเป็นอันดับแรก เหลือจึงนำไปจำหน่าย โดยกลุ่มอาชีพทอผ้าย้อมครามจะมีรายรับประมาณปีละ 8,000-10,000 บาท และมีรายจ่ายประมาณปีละ 4,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เสริมในการทอ เช่น ดิ้นชนิดต่างๆ ที่นำมาทอรวม กับฝ้ายย้อมคราม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผ้าที่ทอเสร็จแล้ว

3) กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ

ประธานกลุ่ม พ่อชัยรัตน์ อวยชัย

รองประธาน พ่อภัทรพงษ์ พันธุ์ศรี

เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

เพื่อลดรายจ่ายในการซื้ออาหาร และเพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายกบและลูกอ๊อดสำหรับนำไปบริโภค รวมทั้งนำไปขยายพันธุ์ต่อ

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ทรัพยากร/วัตถุดิบ : การเลี้ยงกบใช้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่ซื้อมาคู่ละ 300 บาท โดยพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์กับคู่หนึ่งจะให้ลูกประมาณ 7 รอบ / ปี ส่วนอาหารกบมีทั้งส่วนที่เป็นหัวอาหาร และแมลงต่างๆ

กระบวนการผลิต :

1. เตรียมบ่อเลี้ยงกบ โดยการขุดบ่อให้มีขนาดประมาณ $3 \times 4 \times 0.5$ เมตร จากนั้นนำฝ้ายมาปูไว้ที่พื้นบ่อแล้วใส่น้ำลงไปจนเกือบเต็ม ปูลูกพีช เช่น ผักกระสัง ไว้ที่ขอบบ่อเพื่อให้กบได้กระโดดขึ้นมาหลบร้อน ส่วนในบ่อใส่พีชน้ำ เช่น แหน หรือผักตบชวาไว้ โดยเตรียมบ่อประมาณ 3 – 4 บ่อ แต่หากไม่มีที่อาจใช้ท่อปูนซีเมนต์แทนการขุดบ่อได้ โดยถ่ายน้ำบ่อกบอาทิตย์ละครั้ง ส่วนน้ำที่เหลือนำไปรดต้นไม้
2. นำพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์กบมาเลี้ยงไว้ในบ่อที่เตรียมไว้โดยให้อาหารวันละ 2 มื้อ เมื่อพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์วางไข่ ก็ย้ายไข่ไปเตรียมฟักในบ่อลูกฮึด
3. เมื่อลูกฮึดมีขนาดตัวใหญ่ขึ้นจนเป็นลูกกบ ก็เลี้ยงโดยให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เช่นเดียวกับพ่อแม่พันธุ์ เลี้ยงไปประมาณ 1 – 2 เดือน กบก็จะเป็นตัวเต็มวัย สามารถจำหน่าย หรือเก็บไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์กบได้ต่อไป

การจัดการผลผลิต

ทำไว้บริโภคในครัวเรือนร่วมกับการจำหน่าย โดยกลุ่มอาชีพเลี้ยงกบจะมีรายจ่ายในการลงทุนทำบ่อประมาณ 75 บาท/บ่อ และมีรายรับประมาณ 100 บาท/บ่อ/ 1-2 เดือน โดยลูกฮึดสามารถขายได้ ซีดละ 30 บาท ลูกกบตัวเล็กๆ ขายเป็นตัวตัวละ 1-3 บาท ส่วนกบตัวโตขายเป็นกิโลกรัม สูงสุดสามารถขายได้กิโลกรัมละ 120 บาท

เอกสารและเครื่องมือที่ใช้ในโปรแกรม

เอกสารและเครื่องมือที่ใช้ใน โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผน (ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แสดงรายละเอียดในภาคผนวก ค) ได้แก่
 - 1.1 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (1 คาบ)
 - 1.2 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต (2 คาบ)
 - 1.3 การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร (2 คาบ)
 - 1.4 การบริโภคแบบพอเพียงในชีวิตประจำวัน (2 คาบ)
 - 1.5 ศึกษาชุมชน...เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน (ปฏิบัติการภาคสนาม 4 คาบ)

- 1.6 ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (ปฏิบัติการภาคสนาม 14 คาบ)
- 1.7 แนวทางลดรายจ่าย...เพิ่มรายได้ (3 คาบ)
- 1.8 รายงานผลการปฏิบัติ (2 คาบ)

2. เครื่องมือประเมินผลโปรแกรม ประกอบด้วย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

(ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรมแสดงรายละเอียดใน

ภาคผนวก ข)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมใน โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มี 4 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นกระตุ้น เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยใช้วิธีการสนทนา การใช้คำถามชี้้นำ การเล่นเกม การทำกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาความรู้จากเอกสาร / แผ่นพับ เป็นต้น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในขั้นกระตุ้น ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4
2. ขั้นเตรียมพร้อม เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะทำการศึกษาชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในขั้นเตรียมพร้อม คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5
3. ขั้นทดลองทำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามแผนที่ได้วางไว้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในขั้นทดลองทำ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6
4. ขั้นสะท้อนผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คือ ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง ความสามารถในการให้เหตุผลเชื่อมโยงพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงในแต่ละกิจกรรม และความสามารถในการเสนอแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในขั้นสะท้อนผล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 – แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

การประเมินผลโปรแกรม

1. วิธีการประเมิน

ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านความรู้ ประเมินโดยใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านพฤติกรรม ประเมินโดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

2. เกณฑ์การประเมิน

กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมิน ดังนี้

ด้านความรู้

นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมน้อยกว่าร้อยละ 5 ทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย (\bar{X}) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

ด้านพฤติกรรม

นักเรียนมี คะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง เฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมน้อยกว่าร้อยละ 5 ทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงอยู่ในระดับ 2 ขึ้นไป คือ นักเรียนเริ่มปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

จากการประเมินผลโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมที่ได้ตั้งไว้ โปรแกรมจึงมีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่ในระหว่างดำเนินการทดลองได้มีการปรับปรุงรายละเอียดบางประการ เพื่อให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. กลุ่มอาชีพในชุมชนอาจมีหลายกลุ่ม ผู้สอนควรทำการศึกษาและหาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ

2. การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำ วันของนักเรียนแต่ละกลุ่มจะใช้เวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกาหนดกิจกรรมของกลุ่มอาชีพในชุมชนที่นักเรียนสนใจ ผู้สอนจึงต้องตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับระยะเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยนักเรียนบางกลุ่มอาจต้องทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในเวลาย่ำค่ำหรือเย็น แต่บางกลุ่มอาจต้องทำกิจกรรมในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาในการทำกิจกรรมว่า ไม่ต่ำกว่า 14 ชั่วโมง

3. การประเมินผลการเรียนรู้และการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้สอนต้องให้นักเรียนและสมาชิกในกลุ่มอาชีพที่นักเรียนเข้าร่วมทำกิจกรรมมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยผู้สอนต้องอธิบายเกณฑ์การประเมินผลการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้นักเรียนและสมาชิกในกลุ่มอาชีพที่ร่วมประเมินทราบ เพื่อให้ทำการประเมินได้ถูกต้อง โดยต้องประเมินเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียน ไม่ใช่ประเมินจากผลงานที่นักเรียนได้จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอาชีพ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 3 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการทดสอบนำเสนอในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ร้อยละ ความถี่ของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

คะแนน (เต็ม 25 คะแนน)	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
6	2	6.06	-	-
7	3	9.09	-	-
8	7	21.21	-	-
9	6	18.18	1	3.03
10	1	3.03	-	-
11	5	15.15	-	-
12	3	9.09	1	3.03
13	2	6.06	1	3.03
14	-	-	1	3.03
15	3	9.09	2	6.06
16	1	3.03	3	9.09
17	-	-	1	3.03
18	-	-	3	9.09
19	-	-	4	12.12
20	-	-	3	9.09
21	-	-	5	15.15
22	-	-	6	18.18
23	-	-	2	6.06
รวม	33	100	33	100

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม มีนักเรียนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงสุด 16 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 คะแนนต่ำสุด 6 คะแนน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 และหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงสุด 23 คะแนน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 คะแนนต่ำสุด 9 คะแนน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03

จากผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์นำเสนอในตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ระยะเวลา	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม	25	10.03	2.73	15.22*
หลังการเข้าร่วมโปรแกรม		19.12	2.57	

*P < .05 (.05t₃₂ = 2.042)

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 10.03 คิดเป็นร้อยละ 40.12 และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 19.12 คิดเป็นร้อยละ 76.48 และเมื่อพิจารณาการกระจายของคะแนนจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วจะเห็นได้ว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนจะมีการกระจายมากกว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กล่าวคือ ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนจะมีการกระจายเท่ากับ 2.73 ส่วนหลังการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนมีการกระจายเท่ากับ 2.57 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนใกล้เคียงกันมากขึ้น และจากการทดสอบทางสถิติ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แสดงว่า โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับ

นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5 ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย หลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์นำเสนอในตารางที่ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 การทดสอบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กับเกณฑ์การประเมินร้อยละ 60

ระยะเวลา	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t
หลังการเข้าร่วมโปรแกรม	25	19.12	2.57	9.21*

*P < .05 (.05t₃₂ = 2.042)

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 19.12 และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนมีการกระจายเท่ากับ 2.57 และจากการทดสอบทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมมากกว่าร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

จากการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียน ก่อน ระหว่าง และหลังการเข้าร่วมโปรแกรม เมื่อนำคะแนนจากสมุดบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการบันทึกแต่ละครั้ง ผลการวิเคราะห์นำเสนอในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยของคะแนนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อน
ระหว่าง และหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ระยะเวลา	สัปดาห์ที่	ครั้งที่	คะแนนบันทึกพฤติกรรมเฉลี่ย	
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	1	1	0	
		2	0	
ระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม	2	3	0.03	
		4	0.03	
		5	0.12	
	3	6	0.36	
		7	0.79	
		8	0.85	
	4	9	0.85	
		10	0.94	
		11	1.12	
	5	12	1.42	
		13	1.61	
		14	1.88	
	6	15	1.97	
		16	1.97	
		17	2.12	
	7	18	2.24	
		19	2.36	
		20	2.39	
	8	21	2.58	
		22	2.67	
		23	2.73	
	9	24	2.79	
		25	2.88	
		26	2.94	
	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	10	27	2.97
			28	2.97

โดยคะแนนการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ย มีความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	พฤติกรรมการบริโภค
น้อยกว่า 0.5	ไม่ตรงตามเกณฑ์
0.51 - 1.50	ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1
1.51 - 2.50	ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1 และ 2 หรือ 1 และ 3
2.51 ขึ้นไป	ตรงตามเกณฑ์ข้อ 1, 2 และ 3

จากตารางที่ 7 พบว่าในสัปดาห์ที่ 1 ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีคะแนนจากการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยเท่ากับ 0 ทั้งสองครั้ง ซึ่งหมายถึงนักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคไม่ตรงตามเกณฑ์การบริโภคแบบพอเพียง แต่เมื่อนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรมในสัปดาห์ที่ 2 – 9 (ระยะเวลาการเข้าร่วมโปรแกรม 8 สัปดาห์) คะแนนจากการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นทุกครั้ง โดยครั้งที่ 26 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายของการบันทึกพฤติกรรมในระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 หมายถึงนักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคตรงตามเกณฑ์การบริโภคแบบพอเพียงตรงตามเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ คือ มีรายจ่ายน้อยกว่าร้อยละ 75 ของรายรับ มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจบริโภคมากกว่าร้อยละ 60 และบริโภคสิ่งที่สามารถซ่อมแซม ดัดแปลงหรือเพิ่มมูลค่าด้วยตนเองได้ หรือบริโภคสิ่งที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อมากกว่าร้อยละ 25 แสดงว่าโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

และจากการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงและการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียน เมื่อนำคะแนนจากแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกตมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนน ผลการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมและผลการสังเกตพฤติกรรม นำเสนอในตารางที่ 8 - 11 และตามลำดับ

ตารางที่ 8 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

ข้อมูลส่วนตัว	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	14	42.40
หญิง	19	57.60
อายุ		
11 ปี	19	57.60
12 ปี	14	42.40
ค่าขนม/วัน		
น้อยกว่า 10 บาท	1	3.00
10 - 20 บาท	30	90.90
21 - 30 บาท	2	6.10
การได้รับค่าขนม		
รายวัน	33	100.00
รายสัปดาห์	0	0.00

จากตารางที่ 8 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมจำนวน 33 คน เป็นนักเรียนชาย 14 คน นักเรียนหญิง 19 คน มีอายุ 11 ปี จำนวน 19 คน และมีอายุ 12 ปี จำนวน 14 คน และนักเรียนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 90.90 ได้รับค่าขนมวันละ 10 – 20 บาท โดยนักเรียนทุกคนได้รับค่าขนมเป็นรายวัน

ตารางที่ 9 ผลการประเมินพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์นักเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม	ผลการประเมิน		ผลการประเมิน	
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 7 คะแนน : ระดับ 1				
นักเรียนยังไม่เกิดพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง	1	3.00	0.00	0.00

ตารางที่ 9 (ต่อ) ผลการประเมินพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์นักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม	ผลการประเมิน		ผลการประเมิน	
	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8 - 14 คะแนน: ระดับ 2				
นักเรียนเริ่มปฏิบัติตนตามแนวทางการ				
บริโภคแบบพอเพียง	28	84.80	0.00	0.00
15 คะแนนขึ้นไป : ระดับ 3				
นักเรียนปฏิบัติตนตามแนวทางการ				
บริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม	4	12.10	33.00	100.00

จากการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนพบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีผลการประเมินอยู่ในช่วงคะแนนทั้ง 3 ระดับพฤติกรรม โดยนักเรียนร้อยละ 84.80 มีผลการประเมินอยู่ในช่วง 8 – 14 คะแนน : ระดับ 2 คือ นักเรียนเริ่มปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง แต่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมพบว่านักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนการประเมินอยู่ในช่วง 15 คะแนนขึ้นไป : ระดับ 3 คือ นักเรียนปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม แสดงว่าโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

นักเรียนคนที่	คะแนนก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	คะแนนหลังเข้าร่วมโปรแกรม
	(คะแนนเต็ม 21 คะแนน)	(คะแนนเต็ม 21 คะแนน)
1	13	21
2	11	21
3	9	20
4	13	15
5	8	15
6	8	21

ตารางที่ 10 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและ
หลังการเข้าร่วมโปรแกรม

นักเรียนคนที่	คะแนนก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (คะแนนเต็ม 21 คะแนน)	คะแนนหลังเข้าร่วมโปรแกรม (คะแนนเต็ม 21 คะแนน)
7	10	21
8	10	19
9	9	16
10	14	21
11	8	20
12	8	20
13	17	19
14	10	21
15	8	20
16	15	20
17	10	20
18	8	20
19	15	19
20	9	21
21	8	21
22	13	20
23	10	19
24	8	21
25	17	20
26	10	19
27	8	18
28	14	21
29	9	20
30	7	19
31	14	19
32	9	21
33	8	19

จากตารางที่ 10 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนได้คะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงจากการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงสูงสุดคือ 17 คะแนน จำนวน 2 คน และคะแนนต่ำสุดคือ 7 คะแนน จำนวน 1 คน และหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนได้คะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงจากการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงสูงสุดคือ 21 คะแนน จำนวน 11 คน และคะแนนต่ำสุดคือ 15 คะแนน จำนวน 2 คน

นอกจากการให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงทั้งก่อน ระหว่าง และ หลังการเข้าร่วมโปรแกรม และการสัมภาษณ์สัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยผลการสังเกตนำเสนอในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี	20	13	33	-
2. บริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิตได้ในชุมชนในประเทศ	6	27	32	1
3. ให้เหตุผลก่อนตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่าย	1	32	32	1
4. ทำบัญชีรายรับรายจ่าย	3	30	33	-
5. ซ่อมหรือดัดแปลงสิ่งของเพื่อให้อายุการใช้งานยาวขึ้น	2	31	27	6
6. เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบหรือสิ่งของเพื่อนำมาใช้ , ให้ผู้อื่นหรือจำหน่าย	-	33	16	17
7. คำนึงถึงผลกระทบจากการบริโภคที่มีต่อ ตนเองและครอบครัว	-	33	31	2
8. ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน	13	20	32	1
9. มีวิธีการลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้ให้ตนเอง เช่น การนำข้าวกล่องมารับประทาน	5	28	32	1
10. ออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น	15	18	32	1

จากตารางที่ 11 พบว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงข้อ 1 คือ บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี จำนวน 20 คน มากกว่านักเรียนที่ไม่ปฏิบัติ ซึ่งมีจำนวน 13 คน ส่วนข้อ 2 ถึงข้อ 10 มีนักเรียนไม่ปฏิบัติตามพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ปฏิบัติ แต่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงทุกข้อมีนักเรียนปฏิบัติตามมากกว่านักเรียนที่ไม่ปฏิบัติ โดยในข้อ 1 บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี และข้อ 4 ทำบัญชีรายรับรายจ่าย นักเรียนทุกคนปฏิบัติตามพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงดังกล่าว

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 8 ตารางที่ 9 ตารางที่ 10 และ ตารางที่ 11 ผู้วิจัยวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์นำเสนอในตารางที่ 12 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ระยะเวลา	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม	21	10.55	2.89	15.83*
หลังการเข้าร่วมโปรแกรม		19.61	1.62	

*P < .05 (.05t₃₂ = 2.042)

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 10.55 และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 19.61 และเมื่อพิจารณาการกระจายของคะแนนจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วจะเห็นได้ว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนจะมีการกระจายมากกว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กล่าวคือ ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนจะมีการกระจายเท่ากับ 2.89 ส่วนหลังการเข้าร่วมโปรแกรมคะแนนมีการกระจายเท่ากับ 1.62 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนใกล้เคียงกันมากขึ้น และจากการทดสอบทางสถิติ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมกรบรีโภคแบบพอเพียงภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แสดงว่า โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจ

วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

ตอนที่ 3 ผลการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพที่ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ปีที่ 6 เป็นรายกลุ่ม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 11 คน เพื่อปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันในกลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพ

กลุ่ม	การดำเนินการรับใช้สังคมของนักเรียน		
	กลุ่มอาชีพ	กิจกรรมการรับใช้สังคม	สิ่งที่ได้เรียนรู้
1.	จักสาน	1. เข้าร่วมในกระบวนการผลิตของกลุ่มอาชีพจักสาน โดยมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดลำไม้ให้มีขนาดความยาวตามต้องการ แล้วขูดผิวไม้ด้านนอกที่มีสีเขียวออก หรือเรียกว่าขูดตัว แล้วทำการจักตอกโดยการผ่าไม้ไฟออกเพื่อริดเป็นแผ่นหนาบางตามความต้องการ และนักเรียนบางคนที่มีความสามารถด้านกรจักสานจะนำตอก หรือไม้ไฟที่ริดออกเป็นแผ่นหนาบางตามความต้องการแล้ว มาทำการขึ้นรูปเพื่อสานภาชนะหรือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น กระติบข้าว กระบุง กระจาด ช้อน ไซ โดยมีสมาชิกในกลุ่มอาชีพคอยช่วยเหลือ และชี้แนะ	1. กลุ่มอาชีพจักสานมีเป้าหมาย เพื่อลดรายจ่ายในการซื้อสิ่งของ เครื่องใช้ที่เป็นเครื่องจักสานที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระติบข้าวเหนียว หวด ช้อนลอย สำหรับจับปลา เป็นต้น และเพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายเครื่องจักสานที่เหลือจากการใช้ในครัวเรือน รวมทั้งเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจักสานให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น รู้จักและเข้าใจ 2. การใช้ไม้ไฟบ้านซึ่งได้มาจากนาของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ซึ่งปลูกไว้ประมาณ 3-4 กอ จึงไม่ต้องซื้อวัตถุดิบ 3. มักจะทำงานในช่วงที่หมดหนานา หรือไม่ต้องไปทำไร่นานา

ตารางที่ 13 (ต่อ) ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน จากการ
ทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพ

กลุ่ม	การดำเนินการรับใช้สังคมของนักเรียน		
	กลุ่มอาชีพ	กิจกรรมการรับใช้สังคม	สิ่งที่ได้เรียนรู้
		2. เข้าร่วมในกระบวนการจัดการผลผลิต ช่วยคิดงบประมาณรายรับ- รายจ่าย ของกลุ่มอาชีพ	4. สมาชิกแต่ละคนมีความถนัดแตกต่างกัน ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม จึงให้สมาชิกได้จักสานในสิ่งที่ตนเองถนัด 5. ในการผลิตเครื่องจักสานจะมีวัตถุดิบที่เหลือคือ เศษผิไม้ หรือขุยไม้ที่เหลือจากการจักตอก สามารถนำไปทำปุ๋ย หรือลงในเล้าไก่ไว้ให้ไก่มาฟักไข่ได้
2.	ทอผ้าย้อมคราม	1. เข้าร่วมในกระบวนการผลิต ของกลุ่มอาชีพ ทอผ้า ย้อมคราม โดยมีส่วนร่วม ตั้งแต่การเก็บฝ้ายมาจากไร่ฝ้ายเพื่อนำมาปั่นเอาเมล็ดฝ้ายออก แล้วนำเมล็ดฝ้ายเก็บไว้เพาะพันธุ์ ดึงใยฝ้ายออกเป็นเส้นๆ จากนั้นจึงนำมาปั่นใส่หลอด แล้วนำฝ้ายที่ปั่นใส่หลอดเรียบร้อยแล้วม้วนเป็นกลุ่ม และมัดด้วยเชือกฟางให้แน่นเป็นช่วงๆ เพื่อทำให้เกิดลายสีขาวย่นนำกลุ่มฝ้ายไปย้อมคราม โดยเตรียมน้ำครามไว้ล่วงหน้า เมื่อย้อมเสร็จจึงนำกลุ่มฝ้ายไปตากแดด เมื่อแห้งสนิทดีแล้วนำไปล้างด้วยน้ำสะอาดหนึ่งครั้ง แล้วนำไปตากให้แห้ง จากนั้นนำไปใส่ลงในกระสวยแล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้าฝ้ายย้อมคราม โดยมีสมาชิกในกลุ่มอาชีพคอยช่วยเหลือ และชี้แนะ 2. เข้าร่วมในกระบวนการจัดการผลผลิต ช่วยคิดงบประมาณรายรับ- รายจ่าย ของกลุ่มอาชีพ	1. กลุ่มอาชีพทอผ้าย้อมครามมีเป้าหมายเพื่อลดรายจ่ายในการซื้อฝ้ายสำหรับผู้หญิงในโอกาสต่างๆ เช่น งานบุญ งานแต่งงาน เป็นต้น และเพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผ้าย้อมครามสำหรับไปตัดเย็บเสื้อย้อมคราม เช่นเดียวกับเสื้อม่อฮ่อมของภาคเหนือ รวมทั้งเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทอผ้าย้อมครามให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น และเข้าใจ 2. การทอผ้าย้อมครามใช้ฝ้าย ที่ปลูกไว้บริเวณที่ดินของสมาชิกทำให้ไม่ต้องซื้อวัตถุดิบ 3. โดยนำเมล็ดฝ้ายที่ดึงเส้นใยออกเก็บไว้สำหรับเพาะพันธุ์ต่อไป ทำให้ไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ฝ้ายไว้ปลูกในปีต่อไป 4. สีครามก็เป็นสีที่ได้จากการหมักยอดต้นครามกับน้ำจนเกิดเป็นน้ำหมักที่มีสีครามเข้ม 5. มีการเพิ่มมูลค่าให้ผ้าย้อมครามโดยการทอผ้าฝ้ายย้อมครามผสมดินเงิน หรือดินทอง เพื่อใช้สำหรับนุ่งห่มในงานหรือเทศกาลสำคัญ

ตารางที่ 13 (ต่อ) ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันจากการ
ทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพ

กลุ่ม	การดำเนินการรับใช้สังคมของนักเรียน		
	กลุ่มอาชีพ	กิจกรรมการรับใช้สังคม	สิ่งที่ได้เรียนรู้
3.	เลี้ยงกบ	<p>1. เข้าร่วมในกระบวนการผลิตของกลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่เตรียมบ่อเลี้ยงกบ โดยการขุดบ่อให้มีขนาดประมาณ $3 \times 4 \times 0.5$ เมตร จากนั้นนำผ้าขี้สาตู่มาปูไว้ที่พื้นบ่อแล้วใส่น้ำลงไปจนเกือบเต็ม ปลูกพืช เช่น ผักกระสัง ไร่ที่ขอบบ่อและในบ่อใส่พืชน้ำ เช่น แหน หรือผักตบชวาไว้ โดยเตรียมบ่อประมาณ 3 – 4 บ่อ นำพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ กบมาเลี้ยงไว้ในบ่อที่เตรียมไว้โดยให้อาหารวันละ 2 มื้อ เมื่อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์วางไข่ ก็ย้ายไข่ไปเตรียมฟักในบ่อลูกอ๊อด โดยถ่ายน้ำบ่อกบอาทิตย์ละครั้ง ส่วนน้ำที่เหลือนำไปรดต้นไม้ เมื่อลูกอ๊อดมีขนาดตัวใหญ่ขึ้นจนเป็นลูกกบ ก็เลี้ยงโดยให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เช่นเดียวกับพ่อแม่พันธุ์ โดยมีสมาชิกในกลุ่มอาชีพคอยช่วยเหลือ และชี้แนะ</p> <p>2. เข้าร่วมในกระบวนการจัดการผลผลิต ช่วยคิดงบประมาณรายรับ- รายจ่าย ของกลุ่มอาชีพ</p>	<p>1. กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบมี เป้าหมาย เพื่อลดรายจ่ายในการซื้ออาหาร และเพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายกบและลูกอ๊อดสำหรับนำไป บริโภค รวมทั้งนำไปขยายพันธุ์ต่อไป</p> <p>2. หากไม่มีที่ในการขุดบ่อ อา จใช้ท่อปูนซีเมนต์แทนการขุดบ่อได้</p> <p>3. เมื่อเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนแล้ว ลูกอ๊อดสามารถขายได้ ซีดละ 30 บาท ลูกกบตัวเล็กๆ ขายเป็นตัวตัวละ 1-3 บาท ส่วนกบตัวโตขายเป็นกิโลกรัม สูงสุดสามารถขายได้กิโลกรัมละ 120 บาท</p>

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีสาระโดยสรุปดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
2. พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

สมมติฐานของการวิจัย

หลังจากได้รับการเรียนการสอนตามโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วนักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง ดังนี้

1. ด้านความรู้

นักเรียนจะมี คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย (\bar{X}) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

2. ด้านพฤติกรรม

นักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงอยู่ในระดับ 2 ขึ้นไป คือ นักเรียนเริ่มปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการพัฒนาโปรแกรมการสอน
2. เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

1. สังเคราะห์แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน รวมทั้งข้อมูลจากการประเมินผลผู้เรียนก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิด ในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6
2. นำกรอบแนวคิดที่สังเคราะห์ได้มาเขียนรายละเอียดของโปรแกรม
3. กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม
4. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรม โดยใช้วิธีดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
5. สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรม จำนวน 8 แผน โดยมีส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ลำดับที่ของแผน ชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและภาคผนวก

6. สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการประเมินผลโปรแกรม มีจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

ขั้นที่ 3 การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยยางชุมชนชัยพร อ.ไชยวาน จ.อุดรธานี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 33 คน

2. การดำเนินการทดลอง

2.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน และ ทำการทดสอบความรู้เรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ระหว่างการทดลอง ผู้วิจัย ดำเนินการ ทดลองใช้ โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 แก่ นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม โดยในระหว่างที่ทำการกรรรับใช้สังคม ผู้วิจัยให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของตนเองลงในแบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง พร้อมทั้งบอกเหตุผลของการบริโภคดีดังกล่าว อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ตลอดระยะเวลาที่ทำการกรร

2.3 หลังการทดลอง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน และ ทำการทดสอบความรู้เรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่างด้วยการทดสอบค่าที (paired - sample t - test) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

3.2 นำข้อมูลจากแบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียง ที่ให้คะแนนการบันทึกในแต่ละสัปดาห์ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละสัปดาห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

3.3 นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียงและแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียงมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนน แล้วเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าร้อยละของคะแนนพฤติกรรมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที่ (paired - sample t - test) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียงแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียง และ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียง มาปรับปรุงโปรแกรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการทดลองใช้ โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผลมีดังนี้

1.1 หลังเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนจะมี คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 60

1.3 หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียง เฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 หลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคนโยบายแบบพอเพียงอยู่ในระดับ 3 คือ นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคนโยบายแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

การอภิปรายผลการวิจัย

เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยวิเคราะห์มาประมวลและสรุปโดยรวม ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นภาพรวมของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจ วัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
2. พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

โดยรายละเอียดการอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละประเด็นมีดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

จากผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tannenbaum (2002) ที่ได้วิเคราะห์โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกล้าไปหาฝัน (Dare to Dream) ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม Dare to Dream มีผลเชิงบวกต่อการเรียน พฤติกรรมทางสังคม และเจตคติของนักเรียนกลุ่มทดลอง และนักเรียนกลุ่มทดลองยังมีการพัฒนาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงขึ้น และผลการวิจัยของสุริน คล้ายรามัญ (2543) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อเสริมสร้างความรู้เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้และค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ทางการเมืองสูงกว่าก่อนอบรม

โดยการที่โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรมเป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนรู้ และนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วย

ตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันในกลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียน รวมทั้งการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริง อาจส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ จากการลงมือปฏิบัติ หรือ Learning by Doing ของ Dewey ที่เห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นประสบการณ์จึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมาก

2. พฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

จากผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แสดงว่าโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Williams (1997) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินประสบการณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยผลปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าโครงการทดลองการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีผลทางด้านบวกในเรื่อง พฤติกรรมการวางแผนและการสำรวจวิชาชีพ ทักษะการยอมรับผู้อื่น ความสามารถที่จะลงมือกระทำเมื่อมีความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าและความสามารถของตนในสถานการณ์ สังคม และมีพฤติกรรมการเข้าเรียนและพฤติกรรมที่ดีในโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของชวลา เวชยันต์ (2544) ที่ทำการศึกษาระดับศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และพบว่า การเรียนด้วยแบบการเรียนที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการเรียน และงานวิจัยของ นฤมล มณีงาม (2547) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ผ่านโปรแกรมร้อยละ 90 มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานในระดับการมีปฏิริยาแบบตอบโต้อย่างใช้วิจารณญาณ และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับวิธีประหยัดพลังงาน และค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมประหยัดพลังงานสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และนักเรียนยัง

สามารถให้เหตุผลเชื่อมโยงการปฏิบัติในการประหยัดพลังงานกับผลกระทบต่อสังคม โดยคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรมและสังคม

โดยจากการวิเคราะห์การบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า นักเรียนมีคะแนนจากการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยเท่ากับ 0 ซึ่งหมายถึงนักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคไม่ตรงตามเกณฑ์การบริโภคแบบพอเพียง แต่เมื่อนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรมในสัปดาห์ที่ 2 – 9 คะแนนจากการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นทุกครั้ง โดยครั้งสูงสุดท้ายของการบันทึกพฤติกรรมในระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 หมายถึงนักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคตรงตามเกณฑ์การบริโภคแบบพอเพียงตรงตามเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ คือ มีรายจ่ายน้อยกว่าร้อยละ 75 ของรายรับ มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจบริโภคมากกว่าร้อยละ 60 และบริโภคสิ่งที่สามารถซ่อมแซม ด้ดแปลงหรือเพิ่มมูลค่าด้วยตนเองได้ หรือบริโภคสิ่งที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อมากกว่า ร้อยละ 25 และจากการสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนพบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนมีผลการประเมินอยู่ในช่วงคะแนนทั้ง 3 ระดับพฤติกรรม โดยนักเรียนร้อยละ 84.80 มีผลการประเมินพฤติกรรมอยู่ในระดับ 2 คือ นักเรียนเริ่มปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง แต่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมพบว่านักเรียนทุกคน ที่เข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนการประเมินอยู่ในระดับ 3 คือ นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงมากกว่าไม่ปฏิบัติเพียง 1 ข้อ คือ ข้อ 1 คือ บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี แต่หลังการเข้าร่วมโปรแกรม มีนักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงทุกข้อมากกว่านักเรียนที่ไม่ปฏิบัติ โดยในข้อ 1 บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี และข้อ 4 ทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีปฏิบัติตามพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงดังกล่าวมากถึงร้อยละ 100 ส่วนในพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงข้อ 2 บริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิตได้ในชุมชน/ในประเทศ ข้อ 3 ให้เหตุผลก่อนตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่าย ข้อ 8 ปลุกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน ข้อ 9 มีวิธีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้ตนเอง เช่น การนำข้าวกล่องมารับประทาน และข้อ 10 ออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น มีนักเรียนเพียง 19 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.03 ที่ไม่ปฏิบัติตามพฤติกรรมดังกล่าว โดยจากการสังเกตพบว่าเป็นนักเรียนคนเดียวกัน จึงน่าจะมีการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนคนดังกล่าวเป็นรายกรณีต่อไป เพื่อให้ทราบสาเหตุของการไม่ปฏิบัติตามพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง โดยการปฏิบัติตามพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายเพิ่มเติมได้ ดังนี้

ประเด็นแรก ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนถึงร้อยละ 39.40 ที่ไม่บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี คือ ยังมีการยืมเงินจากเพื่อน หรือพี่น้องมาใช้ เมื่อใช้เงินค่าขนมของตนเองที่ได้รับประมาณวันละ 10 – 20 บาท จนหมด แต่หลังเข้าร่วมโปรแกรมพบว่านักเรียนทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 จะบริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี โดยนักเรียนบางส่วนอาจใช้การซ่อมแซมหรือตัดแปลงสิ่งของเพื่อให้ใช้ต่อไปได้ หรือมีการเพิ่มมูลค่าให้วัตถุบหรือสิ่งของเพื่อนำมาใช้ , ให้ผู้อื่นหรือจำหน่าย ทำให้นักเรียนสามารถบริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มีได้ สอดคล้องกับพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียงข้อ 5 ซ่อมหรือตัดแปลงสิ่งของเพื่อให้ใช้ต่อไปได้ ที่ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมข้อนี้เพียงร้อยละ 6.10 แต่หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมนี้ถึงร้อยละ 81.82 รวมทั้งยังสอดคล้องกับพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียงข้อ 6 เพิ่มมูลค่าให้วัตถุบหรือสิ่งของเพื่อนำมาใช้, ให้ผู้อื่นหรือจำหน่าย ที่ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมไม่มีนักเรียนที่มีพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียงในข้อนี้เลย แต่หลังเข้าร่วมโปรแกรมมี นักเรียนที่เพิ่มมูลค่าให้วัตถุบหรือสิ่งของเพื่อนำมาใช้ , ให้ผู้อื่นหรือจำหน่ายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48.48 ซึ่งการที่นักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียงในส่วนนี้อาจทำให้นักเรียนสามารถบริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มีได้

ประเด็นที่สอง อาจเนื่องมาจากลักษณะของชุมชนชัยพรเป็นชุมชนชนบทที่มีขนาดเล็ก ค่อนข้างเล็ก และผลผลิตของชุมชนส่วนใหญ่เป็นสินค้าหรือผลผลิตทางการเกษตร แต่สิ่งทีนักเรียนจำเป็นต้องบริโภคหรือซื้อหาส่วนใหญ่อาจไม่ใช่ผลผลิตทางการเกษตร เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การเรียน เครื่อง เขียน รวมทั้งของเล่น ของใช้ ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถผลิตได้ในชุมชน อย่างไรก็ตามการบริโภคของนักเรียนก็ยังเป็นการบริโภคหรือใช้สิ่งของทีผลิตได้ในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงมุ่งสังเกตพฤติกรรมกรบริโภคหรือใช้สิ่งของทีผลิตได้ในชุมชนเป็นหลัก โดยก่อนเข้าร่วมโปรแกรมจึงมีนักเรียนเพียง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 เท่านั้นทีปฏิบัติตามพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียงข้อ 2 บริโภคหรือใช้ในสิ่งทีสามารถผลิตได้ในชุมชน /ในประเทศ แต่หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนบริโภคหรือใช้ในสิ่งทีสามารถผลิตได้ในชุมชน /ในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 32 คน คิดเป็นร้อยละ 96.96 อาจเนื่องมาจากนักเรียนพยายามบริโภคในสิ่งทีจำเป็นและสามารถผลิตได้ในชุมชน เช่น อาหาร ขนม ส่วนสิ่งของเครื่องใช้อื่นๆ นักเรียนอาจซ่อมแซมหรือตัดแปลงเพื่อให้ใช้ต่อไปได้ หรือมีการเพิ่มมูลค่าให้วัตถุบหรือสิ่งของเพื่อนำมาใช้ , ให้ผู้อื่นหรือจำหน่าย ทำให้นักเรียนสามารถบริโภคหรือใช้สิ่งทีสามารถผลิตในชุมชนได้

ประเด็นที่สาม ในด้านการให้เหตุผลก่อนตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่าย ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนทีไม่สามารถให้เหตุผลก่อนตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่ายมากถึงร้อยละ 96.96 แต่หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนเพียง 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.03 ทีไม่สามารถให้เหตุผลก่อนตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่าย ซึ่งการให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้

จ่ายของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับนักเรียนเพราะจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตามพฤติกรรมกรบิโภคแบบพอเพียงข้ออื่นๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี การคำนึงถึงผลกระทบจากการบริโภคที่มีต่อตนเองและครอบครัว และการออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น เพราะเมื่อนักเรียนต้องการบริโภคหรือใช้จ่ายและนักเรียนสามารถบอกเหตุผลหรือความจำเป็นที่นักเรียนต้องบริโภคหรือใช้จ่ายได้ ก็จะช่วยให้นักเรียนคำนึงถึงรายรับหรือเงินที่นักเรียนมี ความคุ้มค่าหรือความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องบริโภคหรือใช้จ่าย รวมทั้งประโยชน์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริโภคหรือใช้จ่ายของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจไม่บริโภคหรือใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นต่อตนเอง หรือมีความจำเป็นแต่ไม่เร่งด่วนสามารถรอได้ และนักเรียนสามารถบริโภคหรือใช้จ่ายในวันที่นักเรียนมีความพร้อมมากกว่าได้ ก็จะช่วยให้นักเรียนมีเงินออม รวมทั้งช่วยให้นักเรียนสามารถจัดการกับรายรับหรือค่าขนมรวมทั้งเงินออมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่สี่ แม้ว่าจะมีหน่วยงานของรัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชน ทำการรณรงค์ให้ครัวเรือนทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยมีการแจกสมุดบัญชีรายรับ – รายจ่าย แก่เกษตรกรหรือชาวบ้าน และใน การขับเคลื่อนปรี ชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านของคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ จะมีตัวชี้วัดข้อที่ 3 ในดัชนีชี้วัด 6 × 2 ที่แสดงถึงการยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานของชีวิต คือ ด้านการประหยัด ประกอบด้วย ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ และ ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ (ศูนย์ช่วยเหลือทางวิ วิชาการพัฒนาชุมชนเขต 4, 2550) มีกระบวนการคือให้ครัวเรือนทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมีเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น แต่เด็กและเยาวชนในชุมชนกลับไม่ได้รับการปลูกฝังในส่วนนี้ โดยจะเห็นได้ว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนเพียง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ที่ทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย แต่หลังเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 ทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และเป็นบัญชีรายรับ – รายจ่าย ที่นักเรียนเขียนเหตุผลในการตัดสินใจบริโภคประกอบ ซึ่งการเขียนเหตุผลดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล และสามารถให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่ายได้

และประเด็นสุดท้าย เนื่องจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจึงมีลักษณะเป็นบ้านที่มีบริเวณหรือพื้นที่รอบบ้าน และเอื้อต่อการปลูกพืชผักสวนครัว อีกทั้ง ยังมีนโยบายของเกษตรอำเภอ และกรมพัฒนาชุมชนที่ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน โดย การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านของคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ จะมี ตัวชี้วัดข้อที่ 1 ในดัชนีชี้วัด 6 × 2 ที่แสดงถึงการยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานของชีวิต คือ ด้านการลดรายจ่าย ประกอบด้วย ครัวเรือนทำสวนครัว และครัวเรือนปลอดอบายมุข (ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 4, 2550) ทำให้ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนถึงร้อยละ 39.40

ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริเวณในครัวเรือน และหลังเข้าร่วมโปรแกรมมี นักเรียนปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริเวณในครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 96.96

จะเห็นได้ว่าหลังเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนจะปฏิบัติตามพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียงมากกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะก่อนเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนอาจจะไม่ได้สนใจหรือเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หรือการบริโภคแบบพอเพียงเท่าที่ควร หรืออาจเป็นเพราะนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่เมื่อเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนได้รับการกระตุ้นและได้เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบพอเพียง รวมทั้งการปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันในกลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ นักเรียนจึงเข้าใจและเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการบริโภคแบบพอเพียงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียงสูงขึ้นตามลำดับ

3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

จากขั้นตอนการขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ได้กำหนดขึ้นในโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น เมื่อนำไปทดลองใช้แล้วพบว่า เป็นขั้นตอนที่สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ตามหลักการรับใช้สังคมได้ โดยมีเหตุผลดังนี้

1. ขั้นกระตุ้น เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบพอเพียง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึที่ดีต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการบริโภคแบบพอเพียง โดยในขั้นกระตุ้นนี้ยังเป็นการจัดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกัน เช่น การดูวีดิทัศน์เรื่องเกษตรผสมผสาน และเรื่องชุมชนเป็นสุข นักเรียนบางคนบอกว่า “เคยคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือเกษตรทฤษฎีใหม่เท่านั้น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ใช้วิธีการสนทนา การใช้คำถามชี้แนะ การเล่นเกม การดูวีดิทัศน์ การฟังเทปบันทึกเสียง การทำกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาความรู้จากเอกสาร/แผ่นพับ การจัดฐานความรู้ บัตรกิจกรรม รูปภาพ เป็นต้น

2. ขั้นเตรียมพร้อม เป็นขั้นที่นักเรียนเรียนจะทำการศึกษาชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยนักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติภาคสนามในการศึกษา สัมภาษณ์ชุมชนและสัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจ

พอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เป็นการให้ชุมชนเป็นสถานที่ให้ความรู้ และประสบการณ์ตรงแก่นักเรียน (Community as curriculum) นักเรียนจะศึกษาชุมชน ศึกษา สภาพปัญหา ความต้องการ และบริบทชุมชน ตลอดจนเอกลักษณ์ของชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เป็น การศึกษาจากคนในชุมชนตามวิธีการรับรู้สภาพของชุมชนโดยคนในชุมชนเอง (ลำลี ทองธิว , 2545) ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะออกสำรวจการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือประธานกลุ่มเกี่ยวกับโครงการ แผนงาน แผนการหรือกิจกรรมที่ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือการปรับรูปแบบพอเพียงในชุมชน เพื่อตัดสินใจ เลือกรูปแบบอาชีพที่สนใจเพื่อไปปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวันโดยการการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในกลุ่มอาชีพดังกล่าว

3. ขั้นทดลองทำ เป็นขั้นที่นักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามแผนที่ได้วางไว้ สอดคล้องกับที่ Coverdell (2002) กล่าว ไว้ว่า ในขั้นนี้ นักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการปฏิบัติอย่างมีความหมายและเป็น การพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยมีครูเป็นผู้ดูแลอย่างทั่วถึง ในขั้นนี้ นักเรียนจะได้ดำเนินกิจกรรม ร่วมกับกลุ่มอาชีพในชุมชน ซึ่งกลุ่มอาชีพที่นักเรียนแต่ละกลุ่มต้องไปดำเนินกิจกรรมร่วมด้วยก็จะ แตกต่างกันไปตามความสนใจของนักเรียน แต่นักเรียนทุกกลุ่มก็จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการ ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ นักเรียนยังได้แสดง ศักยภาพของตนในการทำกิจกรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาด้านสังคม ความกล้าแสดงออก การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ความมั่นใจในตนเอง และการติดต่อสื่อสาร โดย ใช้ระดับภาษาที่แตกต่างกันไป เป็นต้น

4. ขั้นสะท้อนผล เป็นขั้นที่นักเรียนวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการรับใช้สังคมเกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คือ ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอาชีพในชุมชน ตลอดจนสร้างข้อสรุป และนำเสนอ ผลจากการรับใช้สังคม โดยดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอาชีพในชุมชน ในขั้นนี้ นักเรียนแต่ละคนจะ ได้วิเคราะห์ว่า สิ่งที่นักเรียนค้นพบจากการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร ผลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมของนักเรียนคืออะไร และนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เช่น กลุ่มอาชีพจักสานมีเป้าหมายเพื่อลดรายจ่ายในการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นเครื่องจักสานที่ต้องใช้ ในชีวิตประจำวัน เช่น กระติบข้าวเหนียว หวด ช้อนลอยสำหรับจับปลา เป็นต้น และเพื่อเพิ่มรายได้ จากการจำหน่ายเครื่องจักสานที่เหลือจากการใช้ในครัวเรือน รวมทั้งเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับการจักสานให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น รู้จักและเข้าใจ จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับสมาชิกใน กลุ่มอาชีพที่เป็นผู้สูงอายุช่วยให้การเตรียมตอกสำหรับจักสานเสร็จเร็วขึ้น ผู้สูงอายุในกลุ่มมีความ พอใจที่เห็นนักเรียนรุ่นหลานมาช่วยดำเนินกิจกรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น รวมทั้ง

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมานักเรียนเกิดพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงหรือไม่ โดยสามารถให้เหตุผลเชื่อมโยงพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงในแต่ละกิจกรรม ได้ เช่น “นักเรียนซื้อปากกาด้ามใหม่ ราคา 5 บาท เพราะ ปากกาด้ามเก่าหมึกหมด ใช้ไม่ได้แล้ว และปากกา ราคา 5 บาท ไม่แพงจนเกินไป มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา ” และนอกจากนักเรียนสามารถให้เหตุผลประกอบการบริโภคของตนเองได้แล้ว ยังสามารถเสนอแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับตนเองได้ เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านเป็นการช่วยลดรายจ่าย และหากมีจำนวนมาก เหลือจากการบริโภคแล้วยังสามารถเก็บไปขายในตลาดเป็นการเพิ่มรายได้อีกด้วย เป็นต้น

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมดังกล่าว จะเห็นได้ว่า นอกจากนักเรียนจะเกิดการพัฒนาด้านความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันแล้ว นักเรียนยังเกิดพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงด้วย ดังนั้นจึงถือได้ว่าขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ที่เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงสำหรับนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

ครู ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่สนใจจะนำ โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตาม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดและองค์ประกอบของโปรแกรมให้มีความเข้าใจในทุกองค์ประกอบ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง และเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

ครูสามารถนำโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตาม หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรืออาจ นำไปใช้จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรได้โดยตรง ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการบริโภคแบบพอเพียง เพื่อนำมาบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จัดการเรียนรู้เรื่องการเจริญเติบโตของกบ จากกลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ เรื่องการเจริญเติบโตและส่วนประกอบของต้นไม้ จากกลุ่มอาชีพจักสาน เรื่องกระบวนการหมักและองค์ประกอบของน้ำคร่ำที่ใช้อย้อมผ้าฝ้าย

จากกลุ่มอาชีพพ่อย้ายครอบครัวมาเป็นต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย จัดการเรียนรู้เรื่องระดับภาษาที่ใช้ในการสนทนา การพูดอภิปราย การพูด/เขียนนำเสนอผลงาน เป็นต้น หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จัดการเรียนรู้เรื่องการคำนวณรายรับรายจ่าย การคำนวณค่าร้อยละของรายจ่ายจากรายรับทั้งหมด ค่าร้อยละในการแสดงเหตุผลประกอบกา รัตตสินใจบริโภค เป็นต้น ดังนั้นครูสามารถนำกระบวนการต่างๆ ในงานวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและสภาพของชุมชนได้

ครู หรือผู้ที่สนใจจะนำโปรแกรมไปใช้ สามารถปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือสภาพของชุมชนในขณะนั้น ครูสามารถปรับหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และสามารถยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาในการทำกิจกรรมรับใช้สังคมให้เหมาะสมกับผู้เรียนและชุมชนได้

การนำโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้จะประสบความสำเร็จมากขึ้น หากได้รับความร่วมมือจากคณะครูในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มอาชีพในชุมชนที่สนับสนุนให้นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมรับใช้สังคม ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน

หากโรงเรียนมีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และ ต้องการนำโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้ แต่สภาพบริบทในชุมชนไม่เอื้อ คือ อาจไม่มีกลุ่มอาชีพหรือโครงการที่ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ครูหรือโรงเรียนสามารถให้เด็กเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมในโรงเรียนได้ เช่น โครงการสหกรณ์นักเรียน ธนาคารออมทรัพย์นักเรียน หรือโครงการปลูกผักสวนครัวอาหารกลางวันโรงเรียน เป็นต้น หรือหากชุมชนมีสภาพบริบทที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตาม โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ครูหรือโรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนรู้ตามโปรแกรมได้ อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านจำนวน งบประมาณ หรืองบประมาณในการนำนักเรียนออกนอกโรงเรียน เป็นต้น ทางชุมชนสามารถติดต่อประสานงานกับโรงเรียน และอาสาเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการโครงการต่างๆ ในโรงเรียนร่วมกับครูและนักเรียนได้ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามโปรแกรมฯ มากที่สุด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน โปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบ

พอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จะส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ทั้งเพื่อนร่วมชั้นและผู้ใหญ่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ทำให้นักเรียนมีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วย

ครูสามารถนำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรม ส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบบันทึกพฤติกรรม การบริโภคแบบพอเพียง (ดังแสดงรายละเอียดในภาคผนวก ข) ซึ่งมีลักษณะเป็นสมุดบันทึกรายรับ – รายจ่ายประจำวัน และมีการบันทึกเหตุผลที่ตัดสินใจบริโภคหรือใช้จ่ายดังกล่าว ไปให้นักเรียนทำ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักบริโภคในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเองและฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลในการบริโภคหรือใช้จ่าย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ควรมีการศึกษาถึงการนำวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อส่งเสริม ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมบริโภคแบบพอเพียง เช่น แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ แบบร่วมมือ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

ควรมีการศึกษาทบทวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งการปลูกฝังพฤติกรรมบริโภคแบบพอเพียงให้กับนักเรียนในระดับต่างๆ

ควรมีการศึกษาถึงลักษณะของสมุดบันทึกรายรับ – รายจ่าย ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีเหตุผลในการตัดสินใจ บริโภคหรือใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือมีการศึกษาเปรียบเทียบ ข้อดีข้อด้อยของสมุดบันทึกรายรับ – รายจ่าย แบบธรรมดา และแบบที่ให้นักเรียนระบุเหตุผลในการบริโภคหรือใช้จ่าย รวมทั้งพัฒนารูปแบบของสมุดบันทึกรายรับ - รายจ่ายของนักเรียนเพื่อให้ได้สมุดบันทึกรายรับ – รายจ่าย ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีเหตุผลในการบริโภคหรือใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กังสดาล อยู่เย็น. 2544. พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัลยา กนกกุลสงศ์. 2547. บริบทนิยมของเด็ก: ศึกษากรณีความต้องการและการได้มาซึ่งสิ่งของจากพ่อแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษียร เตชะพีระและนิติ เขียวศรีวงศ์. 2540. มุมมองสองนักคิด “นิติ-เกษียร” วัฒนธรรมไทยยุคไอเอ็มเอฟ. เนชั่นสุดสัปดาห์ 6, 275 (12-18 กันยายน): 21-23.
- คณะทำงานโครงสร้างเศรษฐกิจ. 2541. การปรับโครงสร้างเพื่อความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- จำลอง ไชยยา. 2545. การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยใช้วิธีสตอรีไลน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมชัย มนุษเสวต. 2543. การพัฒนาแบบจำลองวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวาลา เวชยันต์. 2544. การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ณรงค์ โชควัฒนา. 2542. เศรษฐกิจชุมชน: ทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2550. วิสาหกิจชุมชน: กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงเดือน อ่อนน่วม. 2529. รูปแบบโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กสามารถพิเศษในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- ดาวใจ อินทร์จันทร์. 2543. การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการจัดการขยะโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้มีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงชัย ตียนานนท์. 2542. การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิตนา แคมมณี. 2545. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. 2546. กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมธีทีปส์.
- เทพวณี วิจิฎการ. 2548. การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดของบลูมและแรทส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา สุบรรณาจ. 2544. การพัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล มณีงาม. 2547. การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทิยา ต้นศรีเจริญ. 2546. Service-learning: เรียนรู้จากการช่วยเหลือสังคม. สานปฏิรูป 6 (มิถุนายน): 23-26.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2543. คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ. ใน รวมบทความนิธิ เอียวศรีวงศ์. หน้า 58 – 62. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา.
- ประคอง กรรณสูตร. 2542. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. 2542. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

- ปรียานุช พิบูลสรวาฐ. 2549. (ร่าง) หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (อัคราณา)
- ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์. 2539. การพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์. 2545. การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐศาสตร์พอเพียง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชดำรัส. พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต. วันพุธที่ 4
ธันวาคม 2517.
- พระราชดำรัส. พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต. วันศุกร์ที่ 4
ธันวาคม 2541.
- พวงเพชร ทวีรัตน์. 2529. การสร้างและพัฒนาระบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร:
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒนาชุมชน, กรม. 2550. รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง.
อุดรธานี: ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 4. (อัคราณา)
- ภัทรา นิคมานนท์. 2538. การประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: อักษราพัฒนา.
- รัตนา รัชส์สันติภักดี. 2542. การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมอัตโนมัติสำหรับเด็กกำพร้าวัย
อนุบาลในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ชมรม
เด็ก.
- วิชัย รูปขำดี. 2550. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการรวมพลัง
ขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม
กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (อัคราณา)
- วิชาการ, กรม. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ และ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2542. วิพากษ์เศรษฐกิจทุนนิยม คืบสู่ชุมชน ชุด
ภูมิปัญญา ลำดับที่ 14. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- วิทยา เชียงกุล. 2542. ถาม – ตอบ ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มีมิตร.
- ศศิพร ปาณิกบุตร. 2544. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ. 2545. การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ศุภกร เกษกกล้า. 2544. การพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้แนวการสอนแบบโครงงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศรี จินะวงษ์. 2544. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ลาดี. 2543. การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมเคียร จันทร์หล้า. 2544. บทบาทของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สังัด อุทรานันท์. 2532. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สยาม.
- สหทยา พลปลื. 2548. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจรีต เพียรชอบ และสายใจ อินทรธัมพรชัย. 2538. วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร กุลวัฒน์นรพงศ์. 2544. ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- สุนันทา หมั่นเศรษฐวิทย์. 2544. การประเมินผลการสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2542. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริ. ม.ป.ท. (อัดสำเนา)
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2543. ใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สุรางค์ลักษณ์ โรจน์พาณิช. 2545. การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานสงเคราะห์กรณีศึกษา : สถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านเบธานี อำเภอลำปาง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริน คล้ายรามัญ. 2543. การพัฒนากระบวนการอบรมโดยการใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2549. เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2549. สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ.2550 – 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2547. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ลำลี ทองธิว. 2545. หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หทัยรัตน์ คงวัฒน์. 2539. การพัฒนาโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมการอ่านภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีสัมฤทธิ์ผลการอ่านภาษาไทยต่ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อภิชัย พันธเสน. 2550. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการรวมพลังขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)
- อัฉรา ชิวพันธ์. 2547. ภาษาพาสอน : เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพรรัตน์ วัฒนะโชติ. 2536. ผลของการใช้โปรแกรมการสอนตามแนวคิดของราธส์ ฮาร์มัน และ ไทมอน ที่มีต่อชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมรินทร์ คอมมันตร์ และคณะ. 2543. แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ – การเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- อัมมาร สยามวาลา. 2544. ทวนทางสังคมกับความยากจน ใน เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี 2544 เรื่อง ยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน. ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี.
- เอมอร จังศิริพรกรณ์. 2546. การประเมินผลการเรียนรู้. ใน รวมบทความผลการเรียนรู้แนวใหม่. หน้า 144 – 147. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Albert, H.M. 1996. A descriptive Study of Selected High School Service – Learning Program in California. [CD-ROM] Pepperdine University.
- Anderson, J. 1998. What is service – learning?. Service – learning and teacher education. [online]. Available from :
<http://www.ericfacility.net/ericdigests/ed421481.html>. [2008, April 7]
- Bloom, B.S. 1976. Human Characteristics and School Learning. New York: McGraw-Hill.
- Constitutional Rights Foundation Chicago (CRFC). 1997. Excepts from service learning in the social studies. The social studies. 5 (September-October): 210 – 214.
- Coverdell, P.D. 2002. What is Service – learning? [online]. Available from :
<http://www.peacecorps.gov/www/service/whatservice.html> [2008, April 7]
- Delve, Mintz, and Stewart, eds. 1990. Community service as values education. San Francisco: Jossey – Bass.
- Dewey, J. 1926. Democracy and Education. Boston: Houghton Mifflin.
- Erickson, J.A., Anderson, J. B., and Zlotkowski, E. 1997. Learning with the community concepts and model for service learning in teacher education. Washington DC: American Association for Higher Education.
- Eysench, H.J. 1972. The Condition of Learning. 2nd ed, New York: Holt Rinechart and Winson.
- Gagne, R.M., Briggs, L.J. and Wager, W.W. 1979. Principles of instructional design. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Good, C. V., ed. 1973. Dictionary of education. 3rd ed. New York: McGraw-Hill Book.
- Johnson, K.A. and Fox, L.J. 1986. Instructional design : new alternation for effective education and training. New York: Macmillan.
- Lynn, D.M. 1997. The Influences of Mandotory Service Learning on the Attitude Toward Political Involvement of a Selected Group of Secondary School Students. [CD-ROM] University of Maryland College park.
- Mark C., Bruce W. S. 2001. Developing and implementing service – learning programs. New directions for higher education. 114 (October-December): 109 – 118.

- Mauricio, Collen L. Voices of Personal Growth: High School Girls Respond to Community Service and Learning. [CD-ROM] UMI ProQuest Digital Dissertation: AAT9805063.
- McConnell, W.F. 1997. Re-engineering a Movement Youth at Risk an Assessment of Selected Outcomes of Community Service Learning Experience in an Urban High School (Service Learning, Urban Education). [CD-ROM] University of Illinois at Urbana-Champaign.
- McLchior, A. 2000. Service Learning at Your Service. The Education Digest. 66 (November - December): 26-32.
- Mittlefehldt, W. 1997. Proactive Citizenship and Service Learning at Anoka High School. The Socials Studies. 88 (September - October): 203 – 219.
- Pugh, Mary Jo V. 1999. Adolescent Community Service Participations: The Nexus of Developmental Opportunities, Interpersonal Relationships, and Identity. [CD-ROM] UMI ProQuest Digital Dissertation: AAT9926383.
- Rhoads, R.A. and Howard, J.P.F. 1998. Academic Service Learning: A Pedagogy of Action and Reflection. California: Jossey-Bass.
- Rothwell, W.J. and Cookson, P.S. 1997. Beyond instruction: Comprehensive Program planning for business and education. San Francisco: Jossey-Bass Publishing.
- Tannenbaum, S.C. 2002. An analysis of an after-school service – learning program for elementary school children [Online]. Dissertation Abstract International(63-08A): AAI3062342.
- Terry, A.W. 2000. A case of community action service learning on young, gifted adolescents and their community. [Online] Dissertation Abstract International (61-08A).
- Waskiewicz, R.A. 2002. Impact of service learning on occupational therapy students' awareness of, commitment to, and sense of responsibility toward community [Online]. Dissertation Abstract International (63-01A): AAI3040370.
- Wade, R.C. 1995. Developing Active Citizens: Community Service Learning in Socials Studies Teacher Education. The Social Studies. 86 (May/June): 122-128.
- Wigert, K.M. 1998. Academic service learning: a pedagogy of action and reflection. San Francisco: Jossey Bass.

- Weirsmas, W. and Jurs, S.G. 1990. Educational measurement and testing. 2nd ed.
Massachusetts: A Division of Simon&Schuster.
- Williams, F.D.McConnell. 1997. An assessment of selected outcomes of community service learning experiences in an urban high school. [CD-ROM] UMI ProQuest Digital Dissertation: AAT9737289.
- Zawacki, Kathleen G. 1997. Personal and Family Factors Related to Service – Learning in an Undergraduate Course on Diversity. [CD-ROM] UMI ProQuest Digital Dissertation: AAT9822787.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ

รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. รองศาสตราจารย์กิตติพงษ์ เทียนตระกูล

อาจารย์โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

3. นายประทีป คู่ย์เจริญ

รองประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอไชยวาน / ที่ทำการปกครองอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการประเมินผลโปรแกรม
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามแบบไม่มีโครงสร้างจำนวน 3 ข้อ

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ข้อคำถาม

- 1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่โรงเรียนบ้านห้วยยาง ชุมชนชัยพร อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี จัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง เพราะเหตุใด

| เห็นด้วย เพราะ.....

| ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

- 2. ท่านเข้าร่วมกิจกรรม / โครงการที่สอดคล้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

.....

- 3. ท่านต้องการให้บุตรหลานของท่านมีความเข้าใจเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงอย่างไรบ้าง

.....

#####

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภค และการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนี้สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคและการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน
2. ลักษณะของแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเป็นการบันทึกพฤติกรรมการบริโภคของเด็กในชุมชนตามที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น

สถานที่บันทึกข้อมูล / สถานที่สังเกต.....

วันที่..... เวลา.....

ข้อมูลที่ทำการสังเกต

สิ่งที่สังเกตพบเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของเด็กในชุมชน

- 1. บริโภคอะไร (อาหาร / เครื่องดื่ม / อุปกรณ์การเรียน / ของเล่น / อื่นๆ)

รายละเอียด.....

.....

- 2. บริโภคที่ไหน / สถานที่จำหน่าย (สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน / ร้านค้าหน้าโรงเรียน / รถเข็นขายของ / บ้าน / อื่นๆ)

รายละเอียด.....

.....

- 3. บริโภคอย่างไร (เหลือทิ้ง / หหมด / จำนวนมาก – น้อย)

รายละเอียด.....

.....

สิ่งที่สังเกตพบเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กในชุมชน

- 1. กิจกรรมที่เด็กในชุมชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับผู้ใหญ่.....

.....

- 2. รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม.....

.....

.....

#####

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง
ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนชื่อ — นามสกุล ชั้นและเลขที่ลงในกระดาษคำตอบ
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีจำนวน 5 หน้า รวมทั้งหมด 25 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 25 คะแนน เวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบ 40 นาที
3. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวอักษรในกระดาษคำตอบ

1. การรวมกลุ่มอาชีพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ คืออะไร
 - ก. กลุ่มอาชีพทอผ้าย้อมคราม
 - ข. กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ
 - ค. กลุ่มอาชีพจักสาน
 - ง. ถูกทุกข้อ
2. การเลี้ยงกบเพื่อใช้เป็นอาหารบริโภคในครัวเรือน เมื่อเห ลือจากการบริโภคจึงนำไปจำหน่าย สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงใด
 - ก. มีความรู้
 - ข. มีเหตุผล
 - ค. มีภูมิคุ้มกัน
 - ง. ความพอประมาณ
3. การกระทำที่ไม่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. นาย ก ขูดบ่อเลี้ยงกบไว้บริโภคที่สวนข้างบ้าน
 - ข. นาย ข ศึกษาเรื่องการเลี้ยงกบก่อนที่จะเลี้ยงกบ
 - ค. นาย ค กู้ยืมเงินมาซื้อพันธุ์กบจากร้านเพื่อมาเลี้ยงไว้ขาย
 - ง. การกระทำของทุกคนสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. การศึกษาเรื่องการเลี้ยงกบก่อนดำเนินการเลี้ยงกบ แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
 - ก. เพื่อนำความรู้มาใช้ในการเลี้ยงกบให้มีประสิทธิภาพ
 - ข. เตรียมพร้อมรับความผิดพลาดจากการลงทุนเลี้ยงกบ
 - ค. เพื่อให้มีผลผลิตสำหรับจำหน่ายได้ปริมาณมาก
 - ง. เป็นการผลิตและบริโภคภายในครัวเรือน
5. ตาอินเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ การกระทำใดของตาอินที่แสดงถึงการมีภูมิคุ้มกันที่ดีตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. ตาอินศึกษาความรู้เรื่องการเลี้ยงกบก่อนเลี้ยง
 - ข. ตาอินเลี้ยงไก่และปลาไว้ในบริเวณบ้านเพื่อไว้บริโภคด้วย
 - ค. ตาอินบริโภคกบที่เลี้ยงไว้และขายส่วนที่เหลือจากการบริโภค
 - ง. ตาอินพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการขูดบ่อเลี้ยงกบ

6. การพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการลงทุนเลี้ยงกบ รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นจากการเลี้ยงกบไว้บริโภคในครัวเรือน สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- มีความรู้
 - มีเหตุผล
 - มีความพอประมาณ
 - มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
7. “บ้านของนายใจใช้ที่ว่างในบริเวณบ้านปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงไก่ เมื่อนายใจเข้าอบรมจากกลุ่มอาชีพเลี้ยงกบและทราบว่าในการเลี้ยงกบหากไม่มีที่สำหรับขุดบ่อเลี้ยงสามารถใช้ท่อซีเมนต์แทนได้ แต่ตอนนี้นายใจมีเงินไม่พอที่จะซื้อท่อซีเมนต์” นายใจจะทำอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ใช้ที่บริเวณแปลงผักสวนครัวขุดบ่อเลี้ยงกบ จะได้ไม่ต้องซื้อท่อซีเมนต์
 - ไปซื้อท่อซีเมนต์มาเลี้ยงกบก่อน ขยายบ่อได้กำไรจึงค่อยผ่อนชำระที่ร้าน
 - ยังไม่เลี้ยงกบ เพราะยังไม่พร้อมและยังสามารถเก็บไข่ไก่และผักสวนครัวกินได้
 - ถูกทุกข้อ
8. จากข้อ 7 แสดงว่านายใจปฏิบัติตนสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- มีความรู้
 - มีเหตุผล
 - มีคุณธรรม
 - มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
9. นักเรียนคิดว่าวัตถุประสงค์ของกลุ่มอาชีพทอผ้าอ้อมคราม คืออะไร
- ลดรายจ่าย
 - เพิ่มรายได้
 - สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - ถูกทุกข้อ
10. ในอดีตที่ผ่านมาการทอผ้าอ้อมครามมักจะทำในช่วงเวลาใด
- ช่วงฤดูฝน
 - ช่วงฤดูหนาว
 - ช่วงหมดฤดูทำนา
 - ช่วงเทศกาลงานบุญ

11. นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดจึงต้องใช้ครามในการย้อมสีผ้าทอ
- เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ
 - เป็นสีที่สกปรกเลอะเทอะยาก
 - เป็นสีที่ทำให้ขายผ้าได้ราคาดี
 - ถูกทั้งข้อ ก และ ข
12. การใช้ครามย้อมสีผ้าทอ สอดคล้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร
- ไม่ เพราะ เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม
 - ไม่ เพราะ เป็นการใช้สีที่ทำให้คนซื้อนิยม
 - สอดคล้อง เพราะ เป็นการผลิตที่มุ่งเสริมรายได้ให้ครอบครัว
 - สอดคล้อง เพราะ เป็นการใช้สีที่ค่านึงถึงประโยชน์ใช้สอยของครัวเรือนและชุมชน
13. การที่แต่ละครอบครัวสามารถทอผ้าย้อมครามไว้ใช้ได้เอง สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- มีเหตุผล
 - มีคุณธรรม
 - มีความพอประมาณ
 - มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
14. การทอผ้าย้อมคราม แสดงถึงการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอย่างไร
- เป็นการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนก่อนที่จะจำหน่าย
 - เป็นการนำความรู้เรื่องการทอผ้าย้อมครามมาใช้อย่างถูกต้อง
 - เป็นการคำนึงถึงผลที่จะได้รับจากการลงทุนทอผ้าย้อมคราม
 - เป็นการเตรียมพร้อมในเวลาที่ไม่สามารถซื้อเสื้อผ้าจากภายนอกได้
15. การรวมกลุ่มอาชีพจักสานเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนได้อย่างไร
- ไม่ต้องเสียเงินซื้อเครื่องจักสานจากภายนอก
 - สามารถนำเครื่องจักสานไปแลกเปลี่ยนผลผลิตอื่นๆ มาบริโภคได้
 - สามารถนำเครื่องจักสานไปจำหน่ายได้
 - ถูกทั้งข้อ ก. และ ค.
16. คุณธรรมที่เด่นชัดที่สุดของกลุ่มอาชีพจักสาน คืออะไร
- ความสามัคคี
 - ความกตัญญู
 - ความซื่อสัตย์
 - ความเพียร

17. การรวมกลุ่มอาชีพจักสานโดยลงมือจักสานในช่วงเย็นหลังเลิกจากการทำงานประจำ แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- มีความรู้
 - มีเหตุผล
 - มีความพอประมาณ
 - มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
18. การกระทำของบุคคลใดไม่สอดคล้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- นาย ก. ใช้เวลาเย็นหลังทำนาทำไร่สานกระดาษไว้ใช้ในครอบครัว
 - นาง ข. เปิดไฟสานตะกร้าเวลากลางคืนเกือบทั้งคืนเพื่อนำไปขาย
 - นาย ค. นำกระบุงที่สานเสร็จแล้วแต่ยังไม่ต้องใช้ ไปขายในตลาด
 - นาง ง. ใช้เวลาว่างจากการทำงานบ้านนั่งสานตะกร้าไว้ใส่ผัก
19. การนำกระบุง ตะกร้า เครื่องจักสานที่ทำเสร็จแล้ว และเหลือจากการบริโภคในครัวเรือน ไปจำหน่าย สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- มีความรู้
 - มีเหตุผล
 - มีความพอประมาณ
 - มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
20. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร
- ยึดความประหยัด
 - ดำรงชีพอย่างพุ่มเฟิย
 - มุ่งมั่นหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้
 - ถูกทั้งข้อ ก. และ ข.
21. ข้อใดไม่ใช่หลักของการบริโภคแบบพอเพียง
- บริโภคในสิ่งที่จำเป็น
 - บริโภคหรือใช้สิ่งที่ผลิตได้เองเท่านั้น
 - คำนึงถึงรายรับหรืองบประมาณของตน
 - บริโภคหรือใช้สิ่งที่ผลิตได้ในชุมชนหรือประเทศ
22. ข้อใดคือผลที่เกิดจากการบริโภคแบบพอเพียง
- ช่วยให้เราดำรงชีวิตในสังคมอย่างไม่เดือดร้อน
 - ช่วยให้เราอยู่ในกระแสวัฒนธรรมได้อย่างรู้เท่าทัน
 - ช่วยให้เรามีเงินเหลือออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

- ง. ถูกทุกข้อ
23. ใครมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียง
- เก่งขอเงินคุณแม่ซื้อรองเท้าคู่มือใหม่เพราะคู่เก่าคับ
 - แก้วซื้อเครื่องเขียนที่เป็นสินค้าญี่ปุ่นทุกชิ้นที่ออกมาใหม่
 - กล้าชอเล่นฟุตบอลจึงซื้อเครื่องแต่งกายทุกชนิดเหมือนนักบอล
 - แก้มบ่มบ้านรวยจึงซื้อเสื้อผ้าที่เป็นสินค้ามีชื่อจากต่างประเทศ
24. เปิดเทอมเพื่อนๆ ชวนเอซื้อกระเป๋านักเรียนใบใหม่ แต่กระเป๋าของเอยังใช้ได้ดีอยู่ ถ้านักเรียนเป็นเอจะทำอย่างไร
- ขอให้คุณแม่พ่อคุณแม่ช่วยซื้อให้แทนใบเก่า
 - พยายามเก็บเงินแล้วค่อยไปซื้อทีหลัง
 - บอกเพื่อนๆ ว่าของเอายังใช้ได้ดีอยู่
 - ต่อว่าเพื่อนๆ ที่ไม่รู้จักรประหยัด
25. ข้อใดที่นักเรียนควรปฏิบัติเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว
- ไม่รับประทานอาหารกลางวัน
 - ปลูกผักสวนครัวไว้กินที่บ้าน
 - ทำงานพิเศษเวลากลางคืน
 - รับจ้างเพื่อนทำการบ้าน

โรงเรียนบ้านห้วยยาง

กระดาษคำตอบ

คะแนน

ชื่อ - นามสกุล เลขที่.....

1	ก	ข	ค	ง	16	ก	ข	ค	ง
2	ก	ข	ค	ง	17	ก	ข	ค	ง
3	ก	ข	ค	ง	18	ก	ข	ค	ง
4	ก	ข	ค	ง	19	ก	ข	ค	ง
5	ก	ข	ค	ง	20	ก	ข	ค	ง
6	ก	ข	ค	ง	21	ก	ข	ค	ง
7	ก	ข	ค	ง	22	ก	ข	ค	ง
8	ก	ข	ค	ง	23	ก	ข	ค	ง
9	ก	ข	ค	ง	24	ก	ข	ค	ง
10	ก	ข	ค	ง	25	ก	ข	ค	ง
11	ก	ข	ค	ง	26	ก	ข	ค	ง
12	ก	ข	ค	ง	27	ก	ข	ค	ง
13	ก	ข	ค	ง	28	ก	ข	ค	ง
14	ก	ข	ค	ง	29	ก	ข	ค	ง
15	ก	ข	ค	ง	30	ก	ข	ค	ง

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง
ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1	ง	6	ข	11	ง	16	ก	21	ข
2	ง	7	ค	12	ง	17	ข	22	ง
3	ค	8	ข	13	ง	18	ข	23	ก
4	ก	9	ง	14	ง	19	ค	24	ค
5	ข	10	ค	15	ง	20	ก	25	ข

แบบบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

มีลักษณะเป็นสมุดบันทึกรายรับ – รายจ่าย ขนาดครึ่ง A4 จำนวน 45 หน้า

ปกหน้า

สมุดบันทึกพฤติกรรม

“การบริโภคแบบพอเพียง”

ชื่อ.....นามสกุล.....

โรงเรียน.....ชั้น.....

หน้า 2

คำชี้แจงการบันทึก

สมุดบันทึกพฤติกรรม“การบริโภคแบบพอเพียง”

การบันทึกสมุดบันทึกพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบพอเพียงมีลักษณะคล้ายกับการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายประจำวันทั่วไป เพียงแต่ นักเรียนต้องเขียนเหตุผลหรือความจำเป็นที่นักเรียนบริโภคหรือใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ด้วย

ต้องทำอะไร ?

1. บันทึกพฤติกรรม อย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ครั้ง โดยส่งสัปดาห์ละ 1 ครั้งทุกสัปดาห์
2. นำสมุดบันทึกพฤติกรรมมาโรงเรียนทุกวัน
3. บันทึกพฤติกรรมของนักเรียนตามความเป็นจริง

เกณฑ์การบริโภคแบบพอเพียง

1. รายจ่ายน้อยกว่าร้อยละ 75 ของรายรับ
2. มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจบริโภคมากกว่าร้อยละ 60
3. บริโภคสิ่งที่สามารถซ่อมแซม ดัดแปลง หรือเพิ่มมูลค่าด้วยตนเองได้หรือบริโภคสิ่งที่ไม่ต้องเสียเงิน มากกว่าร้อยละ 25

การบริโภคแบบพอเพียง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามเกณฑ์ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป

การบริโภคแบบไม่พอเพียง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามเกณฑ์น้อยกว่า 2 ข้อ

หน้า 3

วิธีการบันทึก

เหตุผลหรือความจำเป็นที่นักเรียน
บริโภคหรือใช้จ่าย

จำนวนเงินของรายรับรวมกันทั้งหมด
(20 + 5 = 25)

วัน/เดือน/ปี	รายรับ/ที่มา	จำนวนเงิน		
18 พ.ค.51	ค่าขนม /คุณแม่ให้	20.00 บ.		
	เงินออมจากวันที่ 17 พ.ค.51	5.00 บ.		
	รวมรายรับ	25.00 บ.		
	สิ่งที่บริโภค	เหตุผล	ราคา	หมายเหตุ
	ซื้อสมุดปกอ่อน	เล่มเก่าหมดแล้ว	10 บ.	นำมาจากบ้าน
	ซื้อข้าวเหนียวไก่ย่าง	อาหารกลางวัน	8 บ.	
	ซื้อน้ำกระเจียบ	น้ำสมุนไพรมลัดในชุมชน	-	

.....	
รวมรายจ่าย	18 บ.			
คงเหลือ	7 บ.			
บริโภคแบบพอเพียงหรือไม่	☒ พอเพียง ☐ ไม่พอเพียง			

จำนวนเงินของรายจ่ายรวมกันทั้งหมด

$$(10 + 8 = 18)$$

จำนวนเงินรวมรายรับ - รวมรายจ่าย

$$(25 - 18 = 7)$$

ปฏิบัติตามเกณฑ์ 3 ข้อ คือ

รายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 72 ของรายรับ, มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจบริโภคมากกว่า

ร้อยละ 60 และบริโภคสิ่งที่ไม่ต้องเสียเงิน ร้อยละ 33.33

ข้อคิดเตือนใจ

“ลดรายจ่าย บริโภคแบบพอเพียง”

รายจ่ายแต่ละอย่างมีความสำคัญไม่เท่ากัน
ควรคิดก่อนใช้ และควรใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น

เช่น ค่าอาหาร อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น

และสิ่งใดสามารถซ่อมแซมดัดแปลง

หรือปรับปรุงเพื่อให้สามารถใช้ได้ก็ควรทำเอง ไม่ควรเสียเงินซื้อใหม่

“ต้องรู้จักบริโภคแบบพอเพียง”

คือ การบริโภคหรือการใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ

ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวัน อย่างมีเหตุมีผล

บริโภคหรือใช้จ่ายสิ่งของและผลผลิตที่ผลิตได้เองหรือผลิตได้ในชุมชน

หรือซ่อมแซม ดัดแปลงและปรับปรุง หรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินซื้อ

สิ่งของ ช่วยให้เรามีเงินเหลือออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

หลักการสำคัญคือ

- 1) คำนึงถึงรายรับหรืองบประมาณของตน
- 2) บริโภคในสิ่งที่จำเป็น
- 3) บริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิตได้เองหรือผลิตได้ในชุมชน /ในประเทศ
- 4) มีเหตุและผลในการตัดสินใจเลือกบริโภค

หน้า 5 – 44

ว/ด/ป	รายรับ/ที่มา			จำนวนเงิน
.....

	รวมรายรับ			
	สิ่งที่บริโภค	เหตุผล	ราคา	หมายเหตุ

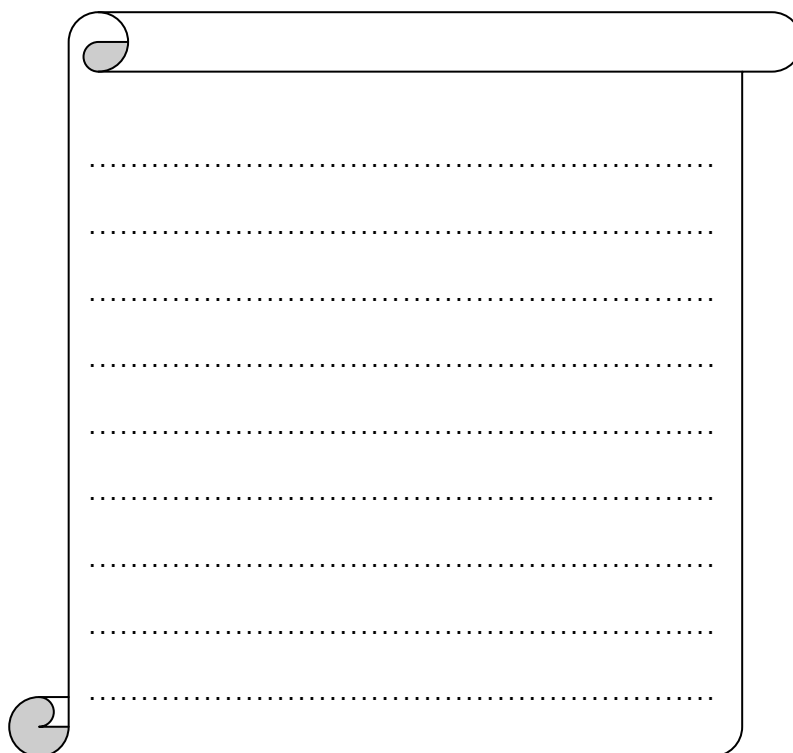
	รวมรายจ่าย			
	คงเหลือ			
	บริโภคแบบพอเพียงหรือไม่ [พอเพียง ไม่พอเพียง			

หมายเหตุ : * หมายถึง สิ่งที่สามารถซ่อมแซม ดัดแปลง หรือเพิ่มมูลค่าด้วยตนเองได้

: ** หมายถึง สิ่งที่ไม่ต้องเสียเงินบริโภค

หน้า 45

บันทึกหน้าสุดท้าย
ความรู้สึกเมื่อได้บริโภคแบบพอเพียง

สรุปการบันทึกพฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียง
ที่ผ่านมาฉันบริโภคแบบ.....

| พอเพียง

| ไม่พอเพียง

ปกหลัง

“รักน้อ ตามรอยน้อ
บริโภาคอย่างนอเพียง”

เป็นเด็กดี ทำบัญชี...มีเงินออม

แบบสัมภาษณ์ เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง
2. แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว
 - ตอนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน

ผู้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ทำการสัมภาษณ์เวลา.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ | ชาย | หญิง
2. อายุ ปี
3. ค่าขนม /วัน

น้อยกว่า 10 บาท	10 – 20 บาท
21 – 30 บาท	31 – 40 บาท
41 – 50 บาท	มากกว่า 50 บาท
4. นักเรียนได้รับเงินค่าขนมเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์

รายวัน	รายสัปดาห์	อื่นๆ
--------	------------	-------

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน

1. ในแต่ละวันนักเรียนใช้จ่ายเงินในการบริโภคอะไรบ้าง อย่างไร และนักเรียนใช้เงินค่าขนมที่ได้รับพอหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....
2. หากนักเรียนใช้เงินไม่พอ นักเรียนจะมีวิธีการจัดการเงินอย่างไรเพื่อให้ใช้เงินได้พอ

.....

.....

.....

3. นักเรียนและครอบครัวของนักเรียนจำเป็นต้องซื้อผักสวนครัวต่างๆ จากตลาดหรือร้านค้าหรือไม่ อย่างไร และหากนักเรียนจะลดรายจ่ายในส่วนนี้จะทำอย่างไร

.....
.....
.....

4. นักเรียนเลือกซื้อและใช้เครื่องแต่งกายอย่างไร เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

5. นักเรียนมีหลักในการเลือกซื้ออุปกรณ์เครื่องเขียนอย่างไร

.....
.....
.....

6. นักเรียนมีแนวทางในการลดรายจ่ายของตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

7. นักเรียนมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้ตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง

- 1 - 7 คะแนน คือ ระดับ 1 หมายถึง นักเรียนยังไม่เกิดพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง
- 8 - 14 คะแนน คือ ระดับ 2 หมายถึง นักเรียนเริ่มปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียง
- 15 คะแนนขึ้นไป คือ ระดับ 3 หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตนตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

น้ำหนักคะแนนในการประเมินพฤติกรรมกรรการบริโภคแบบพอเพียง

ข้อคำถาม	ระดับคะแนน		
	3	2	1
1. ในแต่ละวันนักเรียนใช้จ่ายเงินในการบริโภคอะไรบ้าง อย่างไร และนักเรียนใช้จ่ายเงินค่าขนมที่ได้รับพอหรือไม่ เพราะเหตุใด	ใช้เงินค่าขนมพอ โดยใช้บริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งที่เป็นต่อการดำรงชีวิต และมีเงินออม	ใช้เงินค่าขนมพอ โดยใช้บริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งที่เป็นต่อการดำรงชีวิต แต่ไม่มีเงินออม	ใช้เงินค่าขนมไม่พอ เพราะใช้บริโภคสิ่งที่ไม่ไม่มีประโยชน์ สิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. หากนักเรียนใช้จ่ายเงินไม่พอ นักเรียนจะมีวิธีการจัดการเงินอย่างไรเพื่อให้ใช้เงินได้พอ	เลือกบริโภคเฉพาะสิ่งที่เป็นจำเป็นจริงๆ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ส่วนสิ่งของอื่นยังไม่บริโภค เพื่อให้ใช้เงินได้พอ	นำเงินออมบางส่วนมาใช้ โดยแบ่งเงินเพื่อบริโภคสิ่งที่เป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำก่อน ที่เหลือจึงใช้บริโภคสิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องเขียน	ยืมเงินเพื่อนมาใช้ โดยแบ่งเงินเพื่อบริโภคสิ่งที่เป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำก่อน ที่เหลือจึงใช้บริโภคสิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องเขียน
3. นักเรียนและครอบครัวของนักเรียนจำเป็นต้องซื้อผักสวนครัวต่างๆ จากตลาดหรือร้านค้าหรือไม่ อย่างไร และหากนักเรียนจะลดรายจ่ายในส่วนนี้จะทำอย่างไร	ไม่ต้องซื้อผักสวนครัว เพราะที่บ้านปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค	ไม่ต้องซื้อผักสวนครัว เพราะสามารถเก็บผักสวนครัวจากบ้านเพื่อนบ้านมาบริโภคได้	ต้องซื้อผักสวนครัวมาบริโภคเพราะที่บ้านไม่ได้ปลูก แต่จะปลูกผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่ายส่วนนี้ในอนาคต

น้ำหนักคะแนนในการประเมินพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับคะแนน		
	3	2	1
4. นักเรียนเลือกซื้อและใช้เครื่องแต่งกายอย่างไร เพราะเหตุใด	ดูความจำเป็นที่ต้องใช้และมีคุณภาพเหมาะสมกับราคาที่ไม่แพงจนเกินไป	ดูที่ราคาถูก ลวดลายสวยงาม มีความทันสมัย คุณภาพเหมาะสมกับราคา	ดูที่ลวดลาย ความสวยงาม สมัยนิยม แม้มีราคาแพงก็ซื้อ
5. นักเรียนมีหลักในการเลือกซื้ออุปกรณ์เครื่องเขียนอย่างไร	ดูความจำเป็นที่ต้องใช้และมีคุณภาพเหมาะสมกับราคาที่ไม่แพงจนเกินไป	ดูที่ราคาถูก ลวดลายสวยงาม มีความทันสมัย คุณภาพเหมาะสมกับราคา	ดูที่ลวดลาย ความสวยงาม สมัยนิยม แม้มีราคาแพงก็ซื้อ
6. นักเรียนมีแนวทางในการลดรายจ่ายของตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร	มีแนวทางลดรายจ่ายโดยการซื้อของใช้เท่าที่จำเป็นประหยัดน้ำ – ไฟ ปลุกพืชผักสวนครัว และซ่อมแซม ดัดแปลงของเก่าเอามาใช้ใหม่	มีแนวทางลดรายจ่ายโดยการซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น ปลุกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน	ไม่มีแนวทางอื่นๆ ในการลดรายจ่าย นอกจากการซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น
7. นักเรียนมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้ตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร	มีแนวทางเพิ่มรายได้โดยการทำอาชีพเสริม เก็บพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้/เก็บไข่จากไก่ที่เลี้ยงไปขาย รับจ้างเก็บผลผลิตทางการเกษตร และเข้าร่วมกลุ่มอาชีพร่วมกับผู้ปกครอง	มีแนวทางเพิ่มรายได้โดยการ เก็บพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้ /เก็บไข่จากไก่ที่เลี้ยงไปขาย	ไม่มีแนวทางในการเพิ่มรายได้ นอกจากช่วยครอบครัวประหยัดค่าใช้จ่าย

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง
2. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน
 - ตอนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน
3. ให้ครู/ผู้สังเกตทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวและพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน โดยบันทึกความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในที่ว่างที่กำหนด

ผู้สังเกต.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

1. นักเรียนที่ถูกสังเกตพฤติกรรม

เพศ

- | ชาย
- | หญิง

จำนวนนักเรียน

- | เดี่ยว
- | กลุ่มคน

2. สถานที่สังเกต

- | ภายในโรงเรียน
- | ภายนอกโรงเรียน

3. วันเวลา

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.2551 เวลา.....น.

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน

พฤติกรรมกรบริโภคแบบพอเพียง	ผลการสังเกต	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
<ol style="list-style-type: none"> 1. บริโภคหรือใช้จ่ายในงบประมาณที่มี 2. บริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิตได้ในชุมชน/ในประเทศ 3. ให้เหตุผลก่อนตัดสินใจเลือกบริโภคหรือใช้จ่าย 4. ทำบัญชีรายรับรายจ่าย 5. ซ่อมหรือดัดแปลงสิ่งของเพื่อให้ใช้ได้ 6. เพิ่มมูลค่าให้วัสดุหรือสิ่งของเพื่อนำมาใช้ , ให้ผู้อื่นหรือจำหน่าย 7. คำนึงถึงผลกระทบจากการบริโภคที่มีต่อตนเองและครอบครัว 8. ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน 9. มีวิธีการลดรายจ่าย /เพิ่มรายได้ให้ตนเอง เช่น การนำข้าวกล่องมารับประทาน 10. ออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น 		

หมายเหตุ

.....

.....

.....

.....

#####

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การอยู่กินตามฐานะของตนเอง การไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย แต่ก็ไม่จำเป็นต้องตระหนี่จนเกิดความเดือดร้อน และที่สำคัญที่สุดก็จะต้องมีเหตุผล เป็นการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและ ความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. บอกแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
2. บอกวิธีการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้

สาระการเรียนรู้

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

- กรณีตัวอย่าง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ให้ตัวแทนนักเรียนชายและหญิง 1 คน ออกมาอ่านจดหมายของตาชอบและจดหมายของยายตั๋ยหน้าห้องเรียน
2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มกลุ่มละเท่าๆ กันจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกว่านักเรียนอยากเป็นหลานของใคร เพราะเหตุใด โดยให้ตัวแทนกลุ่มออกมาตีความนักเรียนลงในบอร์ดรูปบ้านตาชอบและบ้านยายตั๋ย
3. ให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของตาชอบและยายตั๋ย โดยครูถามคำถามดังนี้
 - นักเรียนคิดว่าใครประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต เพราะเหตุใด
 - จากตัวอย่าง ตาชอบหรือยายตั๋ยประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างไร

4. ให้นักเรียนศึกษาเรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต จากใบความรู้เป็นเวลา 10 นาที
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกของกรณีตัวอย่างการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยของกรณีตัวอย่างมี 3 ของ ดังนี้
 - ของที่ 1 กรณีตัวอย่าง : ลุงจ๋าม มุดเจริญ
 - ของที่ 2 กรณีตัวอย่าง : พ่อเฒ่าบุญช่วย กล่องแก้ว
 - ของที่ 3 กรณีตัวอย่าง : นายสมใจ ชัยสุวรรณ
 แต่ละของจะประกอบด้วย บัตรงาน เรื่อง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต, กรณีตัวอย่าง และใบงานกลุ่ม
6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษากรณีตัวอย่าง แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของกรณีตัวอย่าง และทำใบงานกลุ่มร่วมกัน
7. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน โดยครูช่วยสรุป รายละเอียดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มเติม
8. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำแผนภาพความคิดลงในใบงานที่ 2.1 เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

สื่อการเรียนรู้

1. จุดหมายของตาชอบและจุดหมายของยายต้อย
2. บอร์ดรูปบ้านตาชอบและบ้านยายต้อย และตัวตลกนักเรียน
3. ใบความรู้ เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
4. ของกรณีตัวอย่างการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต จำนวน 3 ของ และใบงานกลุ่ม
5. ใบงานที่ 2.1 เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

การวัดและประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
2. การตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น
3. การให้เหตุผล
4. การตรวจผลงาน
 - ใบงานกลุ่ม
 - ใบงานที่ 2.1 เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ภาคผนวก

1. จดหมายขอตาชอบและจดหมายของยายตั๋อย
2. ใบความรู้ เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
3. บัตรงาน ในของกรณีตัวอย่างการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
4. กรณีตัวอย่าง 3 กรณี ได้แก่
 - กรณีตัวอย่าง : ลุงจ๋าม มุดเจริญ
 - กรณีตัวอย่าง : พ่อเผ่าบุญช่วย กล่องแก้ว
 - กรณีตัวอย่าง : นายสมใจ ชัยสุวรรณ
5. ใบงานกลุ่ม
6. ใบงานที่ 2.1 เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

จดหมายของตาชอบและจดหมายของยายตั๋ย

จดหมายของยายตั๋ย

99/28 หมู่ 1 หมู่บ้านทุ่งรีน
ชอยนาดอน ตำบลหนองนาคำ
อำเภอนางาม จังหวัดอุดรธานี 10450

29 ธันวาคม 2549

ถึง คุณครู.....

สวัสดีคุณครู เมื่อไหร่ครูจะกลับมาเยี่ยมบ้านยายบ้าง ตอนนี้ผลไม้ในไร่ของยายกำลังออกดอกออกผลงามน่าดู ยายคาดว่าเหลือจากเก็บกินกันในครอบครัว และแบ่งให้เพื่อนบ้านแถวนี้บางส่วนแล้ว ยายคงจะเอาไปวางขายในตลาด พร้อมๆ กับพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้ริมรั้วได้เพราะช่วงนี้ผักขึ้นเยอะจนเก็บกินไม่ทันเสียแล้ว แต่ถ้าผักผลไม้ยังเหลือจากที่เอาไปขายอีก ยายก็คงจะต้องหาทางแปรรูปพืชผักผลไม้เก็บไว้ จะได้มีกินไปอีกนานๆนะคุณครู ส่วนปอที่ครูแนะนำให้ยายซูดไว้เก็บน้ำนั้นแหละ ตาชมเอาปลามาลงไว้เยอะแยะ ตอนนี้ยายเลยมีปลากินทุกวันทีเดียว อาหารปลายายก็ไม่ได้ไปซื้อที่ไหนหรอกครู เกษตรอำเภอแนะนำว่าให้ทำเล้าไก่ไว้ข้างบน ปลาหมักก็กินซี่ไก่แล้วยังเศษผักที่เหลือๆ โยนลงบ่อไปปลาหมักก็กินหมดเลยนะครู แล้วพวกไก่ทั้งหลายมันก็กินเศษรำข้าวจากบ้านข้างๆที่เขาทำนากันแหละครู เวลายายมีผลไม้ไปฝากเขา พอหมดหน้าตาเขาก็เอารำข้าวมาฝากยายบ้าง แบ่งกันกินกันอยู่แบบที่ครูเคยบอกไว้ นั่นแหละ

ถ้าครูจะกลับมาเยี่ยมบ้านเมื่อไหร่อย่าลืมส่งข่าวมาหายายบ้างนะ ครูอยากกินอะไร ยายจะทำเลี้ยงครูให้เต็มที่เลย ทั้งผักทั้งผลไม้ ไข่ ปลา เป็นผลผลิตที่ครูแนะนำให้ยายทำไปงแล้วไม่ต้องไปซื้อไปหาให้เสียเงินเสียทองเลย

ด้วยรักและคิดถึง

ยายตั๋ย

จดหมายของตาชอบ

99/63 หมู่ 1 หมู่บ้านทุ่งรีน
 ซอยนาดอน ตำบลหนองนาคำ
 อำเภอนางาม จังหวัดอุดรธานี 10450

28 ธันวาคม 2549

ถึง คุณครู.....

สวัสดีคุณครู ครูไม่ได้กลับมาเยี่ยมบ้านนานแล้วนะครู ตอนนี้อากำลังรอเก็บผลไม้ในสวนส่งขายอยู่ ก็มีพ่อค้าคนกลางมารอรับซื้อถึงที่ไรเลยครู ตาไม่ต้องเอาไปเร่ขายในตลาดเอง ก็ดีหน่อยแต่มันก็แยตรงที่ราคาปีนี้มันต่ำกว่าปีกลายเยอะเลยครู คนที่มารับซื้อเขาบอกว่า ปีนี้ชาวสวนหันมาปลูกผลไม้กันเยอะเกือบล้นตลาด ราคาก็เลยตกลงไปหน่อย ตาเองยังกังวลอยู่ว่าค่าผลไม้ที่ขายได้จะพอค่าปุ๋ย ค่ายากำจัดศัตรูพืชที่ซื้อเข้าแถวแถวเพื่อนเกษตร รหัสขายปุ๋ย ขายยากำจัดศัตรูพืชมาหรือไม่ เพราะตาก็ลงทุนไปมากอยู่นะครู ไหนจะค่าปุ๋ยค่ายาฆ่าแมลงที่ซื้อเขามา เก็บผลไม้ขายได้แล้วค่อยไปจ่ายเขา เขาก็คงคิดค่าดอกเบี้ยบ้างนิดหน่อย และไหนจะค่าน้ำมันรถ ค่าจ้างคนงาน อีกอีกปาดะนะครู ตาคิดว่ายิ่งทำให้มันหลายๆ ลงทุนให้มากๆ ก็จะได้กำไรมากตามไปด้วย แต่ตอนนี้ตาคงเลิกหวังแล้ว เอาแค่นี้มีเงินพอที่จะใช้ลงทุนทำสวนปีหน้าสักไม่ก็ไรก็พอนะครูนะ แต่ครูไม่ต้องกังวลไปนะ ยายลำพูนแกบอกว่าคุณครูมาแกจะไปจ่ายตลาดซื้อข้าวของมาทำอาหารเลี้ยงครูแน่นอนจ๊ะ

ด้วยรักและคิดถึง

ตาชอบ

ใบความรู้ เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงก็ได้มุ่งเน้นแต่การทำเกษตรหรือการให้แนวคิดกับเกษตรกรเท่านั้น หากแต่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยหลักการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม คำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ส่วนรวม
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนของตน
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรอย่างฉลาด รอบคอบ โดยให้อยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมไทย รวมทั้งรู้จักพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
5. ด้านเศรษฐกิจ ดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกิน มุ่งลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

“จึงกล่าวได้ว่า การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง คือ การอยู่กินตามฐานะของตนเอง การไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และไม่แสวงหาในสิ่งที่เกินความพอดีนั่นเอง”

ที่มา : เรียบเรียงจากประมวลและกถารองจากกระแสพระราชดำรัส ของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และ ศ.ดร.อภิชาติ พันธุเสน

บัตรงาน ในซองกรณีตัวอย่างการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

บัตรงาน
เรื่อง
การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

คำชี้แจง

1. เอกสารภายในซองงาน เรื่อง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย
 - บัตรงาน เรื่อง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
 - กรณีตัวอย่าง
 - ใบงานกลุ่ม
2. ให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งต่อไปนี้
 - 1) ให้นักเรียนร่วมกันศึกษากรณีตัวอย่าง
 - 2) ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของกรณีตัวอย่าง
 - 3) ให้นักเรียนช่วยกันทำใบงานกลุ่มแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

กรณีตัวอย่าง 3 กรณี ได้แก่

กรณีตัวอย่าง : ลุงจ๋าม มุดเจริญ

ลุงจ๋าม อายุ 65 ปี และเพื่อนสมาชิกกลุ่มข้าวกล้องร่งภาคใต้คนอื่นๆ กำลังจะมักเขม่นใช้ฝักไม้ลายมือ ช่วยกันประดิษฐ์ “เครื่องสีข้าวแบบมือหมุน” เครื่องใหม่ เพื่อมาทดแทนเครื่องเก่าที่ชำรุด เนื่องจากถูกใช้งานมานาน

ลุงจ๋ามบอกว่า ตนเป็นคน ‘รักส่วนรวม’ ใครให้ช่วยเหลืองานใดไม่เคยขัด วันใดที่นัดกันทำกิจกรรมกลุ่ม ถ้าไม่ติดงานนางานสวนของตนเอง ลุงคนชยันก็ไม่เคยเว้น จึงมักมีชื่อติดเป็นกรรมการกลุ่มต่างๆ รวมถึงได้รับการเลือกเป็นประธานกลุ่มผู้สูงอายุร่งภาคใต้คนปัจจุบัน

“อยากเห็นบ้านเมืองไปได้ดี บ้านเมืองเจริญ ครอบครัวเราก็จะเจริญ ้วัดวาสวยงาม บ้านเราก็สวยงาม อย่าไปมองแต่จะทำให้ครอบครัวเราสวยงามเท่านั้น วัดก็เป็นศูนย์รวมจิตใจของคน พ่อเน้นรักสังคม อยากช่วยให้สังคมไปได้ดี...” ลุงจ๋ามให้ข้อคิด

ลุงจ๋ามถือเป็นผู้รักในอาชีพเกษตรกร ที่ดิน 12 ไร่ ที่ยกให้ลูกสาว 2 คน 2 ครอบครัวไปแล้ว ลุงจ๋ามก็เข้าไปช่วยดูแลปฏิบัติบำรุงต้นไม้อยู่เรื่อยๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์ จากแต่ก่อนปลูกต้นมะขามแต่ไม่เป็นผล ตอนนี่จึงเปลี่ยนมาปลูกต้นกำมปู ต้นสัก ซึ่งเป็นไม้เศรษฐกิจ และที่ดินส่วนหนึ่งยังปลูกผักสวนครัว ที่ดินที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ลุงก็เข้าไปบำรุงจนพลิกเป็นป่าฟื้นฟู

สำหรับสวนของตนเอง ลุงจ๋ามมีนา 5 ไร่ ปลูกพืชในลักษณะที่ลุงเรียกว่า ‘วงจร’ คือ ทำนาเสร็จจากนั้นก็หว่านถั่วเหลือง และต่อมาจึงเป็นพืชล้มลุกประเภทพริก มะเขือ

หลังจากได้ข้าวมา 40 – 50 กระสอบ นำมาสีข้าวไว้กินบ้าง ขายบ้าง เหลือแล้วลุงจ๋ามมีรายได้จากข้าวปีละ 15,000 – 16,000 บาท และแม้จะออกปากบ่นเรื่องแหล่งน้ำไม่สมบูรณ์ทางเข้าทางออกน้ำไม่ดีนัก ทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาน้ำเอ่อท่วม หว่านถั่วเหลืองไม่ได้ผล แต่การปลูกถั่วเหลืองของลุงจ๋ามก็ทำรายได้ให้เพียงพอเป็นกำหลักหมื่นบาท

ในเรื่องแรงงาน เมื่อป่าผู้เบี นภรรยาต้องใช้เวลาไปกับการเลี้ยงหลาน และมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงนัก ลุงจ๋ามก็ได้ลูกสาวคนโตมาทำคู่กัน และจ้างแรงงานเพิ่มเมื่อต้องดำนาและเก็บเกี่ยว หากค่าใช้จ่ายต่างๆ ก็ยังคุ้มกับผลลัพท์รายได้ที่กลับเข้ามา มีต้องเป็นหนี้เป็นสิน

ค่าใช้จ่ายที่ไม่มากเกินไปนัก อย่างหนึ่งน่าจะเกิดจากการที่ลุงจ๋ามไม่ได้ใช้สารเคมี
ประเภทยาฆ่าหญ้าต่างๆ ลุงบอกว่า เลิกใช้มาประมาณ 7-8 ปีแล้ว เพราะสังเกตว่าสารเคมีทำให้
สัตว์น้อยประเภทไส้เดือนที่อยู่ในนาตายลง

“ใช้ยาฆ่าหญ้าไปฆ่าหอยก็ดี ปราบศัตรูพืชก็ดี มันให้โทษ ไส้เดือนที่มาช่วยเราพรวนดิน ที่
ทำให้ดินขรุขระมันไม่มี และนี่ถึงสภาพตั้งแต่สมัยพ่อแม่ ใช้แรงควาย ยา (สารเคมี) ก็ไม่มี ปุ๋ย
(เคมี) ก็ไม่ได้ใส่ ทำไม่ข้าวงาม ผมนึกถึงตรงนั้น อาจเป็นเพราะรักแผ่นดิน ไม่ไปทำร้ายแผ่นดิน ดิน
ด้วยกรรมัง” ลุงจ๋ามเล่าถึงความคิด

ตลอดระยะเวลา 8 ปี ภาพความหลังสมัยลุงจ๋ามยังเด็กและพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่จึงได้
วนเวียนย้อนกลับมา... ภาพนั้นในยามปลูกพริก พ่อและแม่จะนำมูลวัวควายหมักลงในถังใส่น้ำลง
ไปไม่ให้มูลแห้ง ตกเย็นจึงตักน้ำหมักลงรดต้นพริกจนทั่วก่อนรดด้วยน้ำธรรมดา ข้าวหรือกิ่งงามดี
ชีวิตมีกินมีใช้ไม่อับจน

ในปีที่ลุงจ๋ามจึงได้เริ่มทดลองทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ ใส่ปุ๋ยหมัก ฉีดพ่นน้ำหมักชีวภาพ
แทนการใช้สารเคมีจำนวน 1 ไร่ ส่วนนาอีก 4 ไร่ ยังคงทำแบบเดิม คือ ใช้ปุ๋ยเคมีผสมกับปุ๋ยชีวภาพ
เพราะยังกังวลในเรื่องปริมาณผลผลิตที่อาจไม่ได้ตามเป้าตามที่เคยได้หากเปลี่ยนวิธีทำนาใหม่

อย่างไรก็ดี ลุงจ๋ามตั้งความหวังไว้ว่า การริเริ่มปรับเปลี่ยนการทำเกษตรของลุงในวันนี้ จะ
เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลานที่จะก้าวขึ้นมาสานต่ออาชีพที่ลุงรักต่อไป

#####

กรณีตัวอย่าง : พ่อเฒ่าบุญช่วย กล่องแก้ว

จากที่เคยมีมรดกหนี้ที่รับสืบทอดมาจากรุ่นพ่อเป็นเงินหลายแสนบาท มีหนี้สินรุงรัง จนไม่มีใครยอมให้เป็นหนี้แล้ว วันนี้พ่อเฒ่า อายุ 70 ปีหันมาเปลี่ยนชีวิตของตนเอง โดยหันมาทำเกษตรผสมผสาน ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัสของในหลวง ทำให้รายได้ที่เคยขาดแคลนก็กลับมีขึ้นมาโดยไม่ได้คาดหวัง จนสามารถใช้หนี้สินได้หมด และมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขได้อย่างแท้จริง

พ่อเฒ่าเล่าว่าในอดีตครอบครัวทำการเกษตรในระบบพืชเชิงเดี่ยวมาตลอดโดยเปลี่ยนพืชไปตามกระแสความนิยมของตลาด ไม่ว่าจะเป็นอ้อย สับปะรด มันสำปะหลัง มีที่ดินประมาณ 64 ไร่ ก็ทำแบบนี้หมด ซึ่งล้าพังกงานของคนในครอบครัวไม่พอ ต้องจ้างแรงงานเพิ่ม และมีการซื้อเครื่องจักร เช่น รถสิบล้อสำหรับบรรทุกผลผลิต เป็นต้น มาใช้งาน ในขณะที่เมื่อได้ผลผลิตกลับขายไม่ได้ราคา ทำให้ต้องเอาที่ดินไปจำนอง กลายเป็นมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี

ในฐานะพี่ชายคนโตก็ต้องมาแบกรับภาระหนี้สินและการดูแลครอบครัวแทนพ่อ บุญช่วยตั้งใจเดินหน้าทำไร่ไถนาหาเงินมาใช้หนี้และเลี้ยงดูครอบครัว แต่ก็ไม่สำเร็จ แถมเป็นหนี้สินท่วมตัวจนต้องตัดสินใจแบ่งที่ดินให้เช่าบางส่วน เพื่อนำค่าเช่ามา แบ่งเบาภาระหนี้สิน แต่ก็ยังไม่ยอมขายที่ดินซึ่งเป็นสมบัติของพ่อแม่

ชีวิตในช่วงนั้นลำบากและขัดสน ไม่ค่อยจะมีกิน จนถึงกับออกไปหาผักหาปลาตามท้องนากลับมาเลี้ยงลูก แล้วยังต้องออกไปทำงานรับจ้างเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวอีก ขณะที่ผลผลิตพืชไร่ที่ทำก็ไม่ได้ผลพอเพียง

จนอายุมากขึ้น ชีวิตเริ่มไปไม่ไหว ก็เลยได้เวลาทบทวนบทเรียนของชีวิตที่ผ่านมา ได้นำแนวทางตามกระแสพระราชดำรัสของในหลวงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาคิดพิจารณาให้เห็นหนทางสว่าง หันมาปรับวิถีชีวิตและเปลี่ยนระบบการทำเกษตรใหม่จากที่เคยเพาะปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงอย่างเดียว ก็หันมาปลูกหลายอย่างผสมผสานกันไป โดยแบ่งพื้นที่ออกมา 8 ไร่ ลงมือทำระบบเกษตรแบบไร้นาสวนผสม ขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนวิถีคิดใหม่ในการดำเนินชีวิตด้วย

“การเดินทางตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต้องคิดให้ได้ว่า เราจะพอเพียงตั้งแต่ตอนไหน ตั้งแต่อาหารการกินพอเพียง เงินมีพอเพียงไหม แล้วก็ต้องคิดพึ่งตนเอง เพราะผลผลิตของเราก็ราคาถูก ถ้าเราต้องไปจ้างคนอื่นมาช่วยทำเราก็ไม่เหลือ ทำไมเราไม่รับจ้างตัวเองบ้างละ ก็บอกลูกให้เข้าใจตรงนี้แล้วมาช่วยกันทำงาน คิดออกมาว่าเป็นค่าจ้างเท่าไร นั่นคือ เงินที่เราช่วยกันเก็บไว้ได้ไม่ต้องเอาไปใช้จ้างคนอื่น”

เมื่อทำเกษตรผสมผสาน ก็เลยมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ มีข้าวกิน มีปลาในบ่อ มีเป็ดไก่ที่ให้ทั้งไข่และเนื้อ มีพืชผักผลไม้ทุกอย่าง รายจ่ายในการกินอยู่จึงแทบจะไม่มี ขณะที่รายจ่ายด้านการผลิตก็ลดลงเพราะใช้แรงงานในครอบครัว ปุ๋ยยาทำเองได้ พันธุ์พืชก็เก็บเอง จะปลูกอะไรก็ไม่ต้องซื้อ ทำให้นอกจากหนี้สินจะไม่เพิ่มแล้ว ยังมีเงินเหลือไปใช้หนี้ด้วย

“รายได้มาจากทุกอย่าง ข้าวก็เหลือขาย พืชผลจากสวนมะม่วง มะพร้าว พืชผักสวนครัว ขายได้หมด แล้วผมยังทำชำอ่อนส่งตลาดสี่แยกปรางค์ด้วย ก็เลยมีรายได้สม่ำเสมอทุกวัน หลังจากปรับชีวิตมา ผมเหลือเยอะ จากเมื่อก่อนมีรายได้ 3 พันกว่าบาทต่อปี เดียวนี้ได้เดือนละ 6 พันกว่าบาท ทุกสิ่งทุกอย่างเราไม่ได้ซื้อ เปิดเลี้ยงไว้ขายที่ก็ 5 พัน 7 พัน วัวขายที่ 2 หมื่นกว่า ทำให้ผมไม่เครียด สบายใจ”

ลูกบุญช่วยบอกว่า สิ่งที่ได้กลับคืนมาในชีวิตประการแรกคือ ได้อยู่กับที่ ไม่ต้องดิ้นรน ประการที่สอง ไม่เครียดเรื่องการเงิน หรือแม้กระทั่งหนี้สิน ประการที่สามได้ครอบครัวที่มีความสงบสุข

“ทุกวันนี้ผมเลี้ยงหลานอายุไม่กี่เดือนได้โดยไม่มีโทษ แสดงว่าผมไม่มีความเครียด เมื่อก่อนถึงเวลาชำระหนี้ ต้องไปคุกเข่าขอผ่อนผัน เดียวนี้เป็นหนี้เงินกองทุน พอถึงปีผมก็ชำระหมด รู้สึกว่าชีวิตมันเปลี่ยนไปจริงๆ”

#####

กรณีตัวอย่าง : นายสมใจ ชัยสุวรรณ

สมใจ อายุ 34 ปี หลังจากทำงานรับจ้างก่อสร้างมาเป็นเวลาหลายปี ชีวิตโดยรวมของครอบครัวไม่มีอะไรดีขึ้น และแม้ว่าจะได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มแกน นำในชุมชนมาตลอด รวมทั้งการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ในครอบครัว ที่จะทำให้เห็นถึงรายจ่ายที่หมดไปกับการกิน อยู่ในแต่ละวัน ทว่าเขาก็ยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงอะไร

จนวันหนึ่งเห็นภรรยาหิ้วถุงพลาสติกกรุงรังมีทั้งตะไคร้ ใบมะกรูด ผักบุ้ง แดงกวา ฯลฯ ก็เลยเกิดความคิดว่า สิ่งเหล่านี้ปลูกเองได้ ไม่เห็นต้องไปเสียเงินซื้อเขากิน

เมื่อคิดได้ก็เลยหันกลับมาหาความรู้ที่ได้รับจากการอบรมด้านต่างๆ มาใช้ เพื่อลดค่าใช้จ่าย เริ่มจากการลงมือทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้าใช้เอง

“แฟนผมจะซื้อผงซักฟอกมาใช้ซักผ้า กล่องละ 20 บาท ใช้ได้ 2 วัน เดือนหนึ่งค่าผงซักฟอกตก 300 บาท ก็เลยคิดว่าเราก็ไปอบรมมาทำไมไม่ทำ เลยตัดสินใจลงทำ ซ็อน้ำยามาถึงหนึ่งมาทำเอง ลงทุนไป 200 บาท ได้น้ำยาซักผ้ามาถึงหนึ่งใช้ได้ 6 เดือน ก็เลยเห็นตัวเลขว่า ใน 6 เดือนนี้ถ้าผมซื้อผงซักฟอกมาซักผ้าก็จะเป็นเงิน 1,800 บาท แต่ผมซ็อน้ำยามาทำแค่ 200 บาท มีเงินเหลือตั้ง 1,600 บาท เอาไปใช้หนี้ได้”

ต่อมาก็เริ่มลงมือปลูกผักกินเอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายลงอีก โดยใช้พื้นที่ที่มีอยู่ 2 งาน โดยใช้เวลาเช้าเย็นรดน้ำ และวันที่ว่างถอนหญ้า แล้วเอามาทำปุ๋ยชีวภาพ

“ผมคิดถึงคำที่เขาบอกว่า ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก หลังบ้านก็เลยมีทั้ง กวางตุ้ง ผักบุ้งจีน ถั่วฝักยาว แดงกวา บวบ มะเขือ กระเจี๊ยบ พริก กระเพรา โหระพา ตะไคร้ มะกรูด แค ฯลฯ ที่เป็นพืชสวนครัว แล้วก็ไม้ผลอย่างมะพร้าว น้ำหอม มะม่วง ทุเรียน มังคุด น้อยหน่า กัลย ฯลฯ อีกกลุ่มหนึ่งก็จะเป็นพวกไม้ กระจับปี่ เตย ฯลฯ ปลูกพืชทั้ง 3 กลุ่มเลย”

สมใจบอกว่ายิ่งลงมือทำเขาก็ยิ่งมั่นใจ ตอนนี้ก็พยายามบอกคนอื่นๆ พร้อมกับทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง

“เพราะถ้าไม่มีตัวอย่างให้เห็น คนอื่นเขาก็จะไม่มั่นใจ ไม่เห็นประโยชน์ที่จะทำ ตอนนี้ผักที่ผมปลูกไว้ใครจะมาเก็บก็ได้ ไม่ว่ากัน แล้วก็ยังเพาะต้นกล้าแจกด้วย ใครมาขอก็ให้ เพราะอยากให้คนอื่น ๆ ทำเหมือนเราบ้าง แล้วจะมีกินตลอด ไม่ต้องซื้อ ตรงนี้แค่ลดค่าใช้จ่ายก็มีเงินเหลือไปใช้หนี้แล้ว” สมใจเล่าทิ้งท้าย

#####

ใบงานกลุ่ม

กรณีตัวอย่าง คือ

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

- 1. ชื่อ.....เลขที่.....
- 2. ชื่อ.....เลขที่.....
- 3. ชื่อ.....เลขที่.....
- 4. ชื่อ.....เลขที่.....
- 5. ชื่อ.....เลขที่.....
- 6. ชื่อ.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของกรณีตัวอย่าง พร้อมวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นลงในตารางที่กำหนดให้

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง	ผลที่เกิดขึ้น
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำถาม : หากนักเรียนอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกับบุคคลในกรณีตัวอย่าง นักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

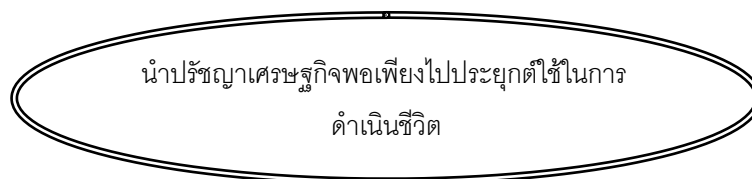
ใบงานที่ 2.1
เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

กลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.
6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำแผนผังความคิดเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตลงในที่ว่างที่กำหนดให้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การบริโภคแบบพอเพียง

เรื่อง การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร

เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

การบริโภคแบบพอเพียง คือ การบริโภคหรือการใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ โดยใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุมีผล และบริโภค ใช้จ่ายสิ่งของและผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชน หรือซ่อมแซม ดัดแปลงและปรับปรุง หรือ หาสืบค้นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินซื้อสิ่งของ ช่วยให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายของการบริโภคแบบพอเพียงได้
2. บอกหลักการบริโภคแบบพอเพียงได้
3. บอกผลที่เกิดจากการบริโภคแบบพอเพียงได้

สาระการเรียนรู้

การบริโภคแบบพอเพียง

- ความหมาย และหลักการบริโภคแบบพอเพียง
- ผลที่เกิดจากการบริโภคแบบพอเพียง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่มกลุ่มละเท่าๆ กัน เพื่อทำกิจกรรมช่วยกันซื้อของ โดยครูดิฐรูปสิ่งของพร้อมราคาบนกระดาษดำ โดยสิ่งของแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
 - ประเภทอาหาร ได้แก่ ข้าวเหนียวห่มขี้ผึ้ง 10 บาท ส้มตำ 10 บาท พืชซ่า 179 บาท แยมเบอร์เกอร์ 29 บาท ก๋วยเตี๋ยวดำหน้า 20 บาท ข้าวมันไก่ 20 บาท ข้าวขาหมู 20 บาท
 - ประเภทของใช้ (ทั้งแบบธรรมดา และแบบสินค้านำเข้า) ได้แก่ ดินสอไม้ 2 บาท, 20 บาท ดินสอกด 15 บาท 90 บาท ไม้บรรทัด 3 บาท 40 บาท ยางลบ 2 บาท, 40 บาท กล่องดินสอ 20 บาท, 149 บาท สมุด 10 บาท, 40 บาท
 - ประเภทของเล่น ได้แก่ หนังสือการ์ตูน 39 บาท ขนมแอมของเล่น 5 บาท ตุ๊กตากระดาษ 5 บาท ตุ๊กตาบาร์บี้ 199 บาท รถของเล่น 20 บาท รถบังคับวิทยุ 199 บาท

โดยกำหนดให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีเงินคนละ 20 บาท แล้วให้แต่ละกลุ่มเขียนรายชื่อสิ่งของที่ต้องการพร้อมเหตุผลลงในใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันซื้อของ

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการทำกิจกรรมช่วยกันซื้อของหน้าชั้นเรียน โดยครูบันทึกชื่อสิ่งของและราคาสิ่งของของแต่ละกลุ่มเลือกบนกระดานดำ
3. ให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงโดยครูใช้คำถามดังนี้
 - นักเรียนคิดว่ากลุ่มใดที่ใช้หลักการบริโภคแบบพอเพียง เพราะเหตุใด
 - นักเรียนคิดว่าการบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร
4. ให้นักเรียนร่ว มกันสรุปความหมายและหลักการบริโภคแบบพอเพียง และครูช่วยสรุปรายละเอียดที่ไม่ครบถ้วนเพิ่มเติม
5. ให้นักเรียนทำใบงานที่ 3.2 เรื่อง การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร

สื่อการเรียนรู้

1. รูปสิ่งของประเภทอาหาร ของใช้ และของเล่น พร้อมราคา
2. ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันซื้อของ
3. ใบงานที่ 3.2 เรื่อง การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร
4. แผนภูมิสรุปเรื่องการบริโภคแบบพอเพียง

การวัดและประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
2. การตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น
3. การให้เหตุผล
4. การตรวจผลงาน
 - ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันซื้อของ
 - ใบงานที่ 3.2 เรื่อง การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร

ภาคผนวก

1. ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันซื้อของ
2. ใบงานที่ 3.2 เรื่อง การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร
3. แผนภูมิสรุปเรื่องการบริโภคแบบพอเพียง

ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันซื้อของ

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.
6.

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถาม และเขียนรายชื่อสิ่งของที่ต้องการ ลงในตารางที่กำหนดให้

1. กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีเงินคนละ 20 บาท
กลุ่มของนักเรียนมีเงินรวมกันทั้งสิ้น.....บาท
2. สิ่งที่นักเรียนต้องการ มีดังนี้

ประเภทอาหาร		ประเภทของใช้		ประเภทของเล่น	
สิ่งที่ต้องการ	ราคา	สิ่งที่ต้องการ	ราคา	สิ่งที่ต้องการ	ราคา
.....
.....
.....
.....
.....
รวม	รวม	รวม
รวมราคาทั้งหมด	 บาท			

3. สิ่งที่นักเรียนไม่เลือกบริโภคคืออะไร เพราะเหตุใด
-
-
-
-

ใบงานที่ 3.2
เรื่อง การบริโภคแบบพอเพียงคืออะไร

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น ป.6/..... เลขที่.....

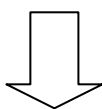
คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในที่ว่าง

1. การบริโภคแบบพอเพียงหมายถึง.....
.....
.....
2. หลักการสำคัญในการบริโภคแบบพอเพียง คือ
 - 2.1)
 - 2.2)
 - 2.3)
 - 2.4)
3. ผลที่เกิดจากการบริโภคแบบพอเพียง คือ.....
.....
4. จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยใช้หลักการบริโภคแบบพอเพียง
 - 4.1) หากนิยมรับประทานอาหารจากต่างประเทศ เราควรทำอย่างไร
 - 4.2) หากนิยมซื้อเสื้อผ้า กระเป๋าจากต่างประเทศ เราควรทำอย่างไร.....
 - 4.3) ถ้านักเรียนมีเงิน 50 บาท นักเรียนจะใช้จ่ายเงินตามหลักการบริโภคแบบพอเพียงอย่างไร.....
.....
.....

แผนภูมิสรุปเรื่องการบริโภคแบบพอเพียง

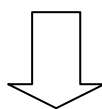
ความหมาย

การบริโภคแบบพอเพียง คือ การบริโภคหรือการใช้จ่ายในงบประมาณที่ได้รับ โดยใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุมีผล และบริโภค ใช้จ่ายสิ่งของและผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชนหรือซ่อมแซม ดัดแปลงและปรับปรุง หรือหาสิ่งอื่นทดแทนโดยไม่จำเป็นต้องเสียเงินซื้อสิ่งของ ช่วยให้ไม่มีเงินเหลือออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

หลักการสำคัญ

- 1) คำนึงถึงรายรับหรืองบประมาณของตน
- 2) บริโภคในสิ่งที่จำเป็น
- 3) บริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิต หรือซ่อมแซม ดัดแปลงได้เอง หรือบริโภคหรือใช้สิ่งที่สามารถผลิตในในชุมชน/ในประเทศ
- 4) มีเหตุและผลในการตัดสินใจเลือกบริโภค

ผลที่เกิดขึ้น

ช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่เดือดร้อน
ไม่เป็นหนี้สินและไม่ตกเป็นทาสวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ปฏิบัติการภาคสนาม

เวลาไม่ต่ำกว่า 14 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
3. นักเรียนใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ รวมทั้งมีทักษะในการคิดคำนวณ
4. นักเรียนเขียนรายงานข้อมูล และรายงานการศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพูดแสดงความรู้ และความคิดได้อย่างสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้

1. การดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
2. การวิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูอธิบายวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน ทำให้นักเรียนทราบว่า การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน ของนักเรียนมีเป้าหมายเพื่อ
 - ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มาตรฐาน ส 3.1)

- ให้นักเรียนเขียนรายงานข้อมูล และรายงานการศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพูดแสดงความรู้ และความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ (มาตรฐาน ท 2.1 และ มาตรฐาน ท 3.1)
 - ให้นักเรียนใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมีทักษะในการคิดคำนวณ (มาตรฐาน ค 1.3, 1.4 และ 6.1)
2. สร้างข้อตกลงร่วมกับนักเรียนว่า ในระหว่างที่นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม / องค์การชุมชนนี้ ให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคลงในสมุดบันทึกพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน (ก่อนทำกิจกรรมรับใช้สังคมกำหนดให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมการบริโภคอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง)
3. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มกลุ่มละเท่าๆ กันแล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์การชุมชน ดังต่อไปนี้
- กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ
 - กลุ่มอาชีพจักสาน
 - กลุ่มอาชีพทอผ้าอ้อมคราม
- พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดของกิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม ลงในใบงานที่ 6.1 เรื่อง การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์การชุมชน โดยมีหัวข้อการบันทึกดังนี้
- กลุ่ม / องค์การที่มีการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่สนใจ
 - เป้าหมายในการทำกิจกรรมของกลุ่ม / องค์การ คืออะไร
 - กลุ่ม / องค์การชุมชนดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง
 - กลุ่ม / องค์การชุมชนดำเนินกิจกรรมอย่างไร
 - กลุ่ม / องค์การชุมชนวัดและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมหรือควบคุมคุณภาพอย่างไร
- โดยกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม / องค์การชุมชน ประมาณ 3 สัปดาห์ หรือ ไม่ต่ำกว่า 14 ชั่วโมง โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มจะใช้เวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพในชุมชนที่นักเรียนสนใจ
4. ครูตรวจสอบความถูกต้องและความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับข้อมูลที่นักเรียนได้รับการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์การชุมชน โดยครูช่วยให้คำแนะนำแก่นักเรียนทุกกลุ่ม และให้นักเรียนปรับแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนสรุปผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม / องค์การชุมชน และบันทึกผลลงในใบงานที่ 6.2 เรื่อง ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม / องค์การชุมชน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย และวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนกับความรู้เกี่ยวกับเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากที่ได้เรียนมาแล้ว บันทึกลงผลการอภิปรายลงในใบงานที่ 6.3 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่ม/องค์กรชุมชน
7. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนรายงานสรุปความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบพอเพียง

สื่อการเรียนรู้

1. ใบงานที่ 6.1 เรื่อง การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
2. ใบงานที่ 6.2 เรื่อง ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
3. ใบงานที่ 6.3 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่ม/องค์กรชุมชน

การวัดและประเมินผล

1. การมีความกระตือรือร้นและความตั้งใจร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรในชุมชน
3. การตรวจผลงาน
 - ใบงานที่ 6.1 เรื่อง การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
 - ใบงานที่ 6.2 เรื่อง ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
 - ใบงานที่ 6.3 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่ม/องค์กรชุมชน
 - รายงานสรุปความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและการบริโภคแบบพอเพียง

ภาคผนวก

1. ใบงานที่ 6.1 เรื่อง การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
2. ใบงานที่ 6.2 เรื่อง ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน
3. ใบงานที่ 6.3 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่ม/องค์กรชุมชน

ใบงานที่ 6.1
เรื่อง การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน

กลุ่ม..... รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1.	2.
3.	4.
5.	6.
7.	8.
9.	10.

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม /องค์กรชุมชนที่สนใจ พร้อมทั้งบันทึก
รายละเอียดของกิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม ลงในที่ว่างที่กำหนดให้

กลุ่ม / องค์กรที่มีการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่สนใจ

.....

เป้าหมายในการทำกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร..... คืออะไร

.....

.....

.....

กลุ่ม/องค์กร..... ดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

กลุ่ม/องค์กร..... ดำเนินกิจกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

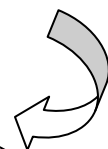
.....

.....

.....

.....

.....

กลุ่ม/องค์กร..... วัดและประเมินผลการทำกิจกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 6.2

เรื่อง ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนสรุปผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน และบันทึกผลลงในที่ว่างที่กำหนดให้

กลุ่ม/องค์กรชุมชน.....

รายงานผลการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ประจำสัปดาห์ที่.....วันที่.....

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน

1. สิ่งที่ค้นพบจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรในชุมชน
เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

เกี่ยวกับความรู้และทักษะที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

.....
.....
.....
.....
.....

2. สภาพปัญหาที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม /องค์กรในชุมชนและแนว
ทางการแก้ไข

.....
.....
.....
.....

ผลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมในชุมชน

- ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม / องค์กรในชุมชน

.....

.....

.....

- ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง

.....

.....

.....

ความรู้สึขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 6.3
เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่ม/องค์กรชุมชน

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น ป.6/..... เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกผลการอภิปราย และวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินกิจกรรม ร่วมกับกลุ่ม /องค์กรชุมชนกับความรู้เกี่ยวกับเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากที่ได้เรียนมาลงในที่ว่างที่กำหนด

กลุ่ม/องค์กร หลักพอเพียง
ความพอประมาณ
ความมีเหตุผล

กลุ่ม/องค์กร หลักพอเพียง
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ในตัว
มีความรู้
มีคุณธรรม

ภาคผนวก ง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

N แทน จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.2 การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) คำนวณจากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวที่ยกกำลังสอง

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทน จำนวนคนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของแบบวัดความรู้

2.1 ค่าความยาก (P) คำนวณจากสูตร

$$P = \frac{R_U + R_L}{2f}$$

เมื่อ P แทน ค่าระดับความยาก

R_U แทน จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง

R_L แทน จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

f แทน จำนวนผู้ตอบในแต่ละกลุ่ม

ค่า P ที่เหมาะสมมีค่าระหว่าง 0.20 – 0.80

2.2 ค่าอำนาจจำแนก (D) คำนวณจากสูตร

$$D = \frac{R_U - R_L}{f}$$

เมื่อ D แทน ค่าอำนาจจำแนก

R_U แทน จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง

R_L แทน จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

f แทน จำนวนผู้ตอบในแต่ละกลุ่ม

ข้อสอบที่เหมาะสมจะต้องมีค่า D ไม่ต่ำกว่า 0.20

2.3 ค่าความเที่ยง คำนวณจากสูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson KR – 20) คือ

$$r_n = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right)$$

เมื่อ r_n แทน ค่าความเที่ยง

n แทน จำนวนข้อสอบในแบบวัดความรู้

p แทน สัดส่วนของผู้ตอบถูกในแต่ละข้อกับนักเรียนทั้งหมด

q แทน สัดส่วนของผู้ตอบผิดในแต่ละข้อกับนักเรียนทั้งหมด

pq แทน ผลคูณของสัดส่วนของผู้ตอบถูกและผิด

$\sum pq$ แทน ผลบวกของ pq ของทุกๆ ข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

โดยแบบทดสอบที่น่าเชื่อถือควรมีค่าความเที่ยงสูง ประมาณ 0.7 ขึ้นไป

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเข้าร่วมโปรแกรมและก่อนเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้ t-test แบบ dependent ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤติเพื่อทราบ นัยสำคัญ

$\sum D$ แทน ผลรวมของคะแนนผลต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของคะแนนผลต่างระหว่างคะแนน ทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลองยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจ
พื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ตัวอย่างการคำนวณหาค่าระดับความยากของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อที่ 1

จากสูตร
$$P = \frac{R_U + R_L}{2f}$$

แทนค่าลงในสูตรจะได้

$$P = \frac{15 + 8}{2(16)}$$

$$= 0.72$$

1.2 ตัวอย่างการคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อที่ 1

จากสูตร
$$D = \frac{R_U - R_L}{f}$$

แทนค่าลงในสูตรจะได้

$$D = \frac{15 - 8}{16}$$

$$= 0.43$$

ตารางที่ 14 ค่าระดับความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) รายข้อของแบบทดสอบวัดผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

ข้อที่	ค่าระดับความยาก (P)	ค่าอำนาจจำแนก (D)
1	0.72	0.43
2	0.59	0.35
3	0.76	0.24
4	0.76	0.35
5	0.53	0.35
6	0.41	0.24
7	0.65	0.24
8	0.62	0.29
9	0.71	0.24
10	0.56	0.29
11	0.62	0.29
12	0.71	0.24
13	0.71	0.24
14	0.62	0.41
15	0.68	0.29
16	0.59	0.24
17	0.53	0.35
18	0.62	0.29
19	0.59	0.24
20	0.56	0.29
21	0.53	0.24
22	0.79	0.22
23	0.79	0.29
24	0.76	0.24
25	0.79	0.22

1.3 ตัวอย่างการคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีข้อสอบจำนวน 25 ข้อ คำนวณ โดยใช้สูตรคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson KR – 20)

จากสูตร
$$r_n = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right)$$

แทนค่าลงในสูตรจะได้

$$r_n = \frac{25}{25-1} \left(1 - \frac{3.79}{11.92} \right)$$

$$= 0.71$$

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเรวณี ชัยเชาวรัตน์ เกิดเมื่อวันอังคารที่ 14 เดือนธันวาคม พ.ศ.2525 ที่จังหวัด นครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549